

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Διπλωματική εργασία

**Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη
χρηματοοικονομική πληροφόρηση**

Φοιτητής: Γιαννής Θωμάς

Επιβλέπουσα: Επίκουρη Καθηγήτρια Αγοράκη Μαρία-Ελένη

ΒΟΛΟΣ 2019

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης, έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Ακόμα, βεβαιώνω ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και Ελεγκτική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του ΤΕΙ Θεσσαλίας.

Βόλος, Μάιος 2019

Θωμάς Γιαννής

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μέσα από τις επόμενες γραμμές θέλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Αγοράκη Μαρία-Ελένη που συνέβαλε με τη βοήθεια και την καθοδήγησή της στην επιτυχή ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας. Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του ΤΕΙ Θεσσαλίας για τις γνώσεις και τις εμπειρίες που αποκόμισα κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών. Τέλος, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένεια μου για την αγάπη, την ενθάρρυνση αλλά και την ηθική και οικονομική υποστήριξη που μου προσέφερε τα χρόνια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην παρακολούθηση των πολύπλοκων λειτουργιών και δραστηριοτήτων μιας εταιρείας αποκτά συνεχώς βαρύνουσα σημασία, ιδιαίτερα μετά τις περιπτώσεις σκανδάλων και αποτυχιών που ήρθαν στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια. Η παρούσα εργασία εξετάζει την επίδραση που ασκεί ο εσωτερικός έλεγχος στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση των εταιρειών. Ειδικότερα, εστιάζουμε στη συσχέτιση της επιτροπής ελέγχου, ως ανεξάρτητου οργάνου που επιβλέπει και αξιολογεί τις ελεγκτικές πρακτικές εντός της εταιρείας, με τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση η οποία μετρήθηκε με τη χρήση τριών οικονομικών μεταβλητών. Υποτέθηκε ότι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση συσχετίζεται θετικά με τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου δηλαδή, το μέγεθος, την ανεξαρτησία και τη συχνότητα των συνεδριάσεων. Για την εξέταση των υποθέσεων αναλύσαμε τα δεδομένα με τη μορφή πάνελ χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις ετήσιες οικονομικές εκθέσεις 25 εταιρειών του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών για τα έτη 2015, 2016, 2017. Ο υπολογισμός των παλινδρομήσεων έγινε σύμφωνα με τη μέθοδο Ελαχίστων Τετραγώνων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου και της συχνότητας συνεδριάσεων με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σε ορισμένα από τα μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν. Δηλαδή, μια πολυπληθής επιτροπή ελέγχου που συνεδριάζει συχνά, συμβάλλει στην καλύτερη παρακολούθηση των οικονομικών διαδικασιών παρέχοντας υψηλότερου επιπέδου οικονομικές καταστάσεις. Αντίθετα, δε σημειώθηκε σημαντική συσχέτιση της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου με τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση.

Λέξεις-Κλειδιά: εσωτερικός έλεγχος, χρηματοοικονομική πληροφόρηση, επιτροπή ελέγχου, εταιρική διακυβέρνηση

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	6
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	9
2.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	9
2.1.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	9
2.1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	10
2.1.3 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.....	15
2.1.4 ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	19
2.1.5 ΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	22
2.1.6 ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.....	24
2.1.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	25
2.2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	28
2.2.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	28
2.2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	29
2.2.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	31
2.2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ	32
2.2.5 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	34
2.2.6 Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	36
2.2.7 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	40
2.2.8 Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	43
2.2.9 ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	45
2.2.10 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ	49
2.3 ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ	52
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	57
3.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	57
3.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	59
3.3 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	61

4. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	66
4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	66
4.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	67
4.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΩΝ.....	68
4.3.1 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	68
4.3.2 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΜΟΧΛΕΥΣΗΣ	69
4.3.3 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	70
4.4 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	71
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 Εταιρείες Δείγματος.....	58
Πίνακας 2 Μεταβλητές και μέτρηση	64
Πίνακας 3 Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία μεταβλητών.....	66
Πίνακας 4 Πίνακας συσχετίσεων Pearson	67
Πίνακας 5 Παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως προς την απόδοση του ενεργητικού	68
Πίνακας 6 Παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως προς τη μόγλευση	69
Πίνακας 7 Παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως προς το μέγεθος εταιρείας	70

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση συνιστά ένα πλήρες μέσο γνωστοποίησης οικονομικών και επιχειρησιακών στοιχείων στα ενδιαφερόμενα μέρη εντός και εκτός μιας οικονομικής οντότητας, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν την ανάλογη πρόσβαση σε αυτά. Για το λόγο αυτό, στόχος της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης είναι η παροχή πληροφοριών συνήθως μέσω των οικονομικών καταστάσεων οι οποίες πρέπει να διακρίνονται από υψηλό βαθμό ακρίβειας και αξιοπιστίας και οι οποίες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στη διαδικασία λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων. Η παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών σε συνδυασμό με την ολοένα και εντονότερη επιρροή που ασκούν οι επενδυτές σε αυτές, καθότι επιθυμούν αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση των οικονομικών μονάδων, συνέβαλλαν στην ανάπτυξη τόσο της εταιρικής διακυβέρνησης όσο και της λογιστικής εναρμόνισης (Gras-Gil , et al., 2012). Μάλιστα, τα πρόσφατα οικονομικά σκάνδαλα σε πλήθος χωρών παγκοσμίως υπογράμμισαν ακόμη πιο έντονα τη σημασία της εμπιστοσύνης στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και την ανάγκη για υψηλότερου επιπέδου οικονομικές καταστάσεις που να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες τόσο των υφιστάμενων όσο και των δυνητικών επενδυτών.

Εξέχοντα ρόλο στη διαδικασία διαμόρφωσης την πληροφόρησης που παρέχεται στους ενδιαφερόμενους κατέχει ο εσωτερικός έλεγχος. Γενικότερα, η εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί βασικό θεμέλιο μιας οικονομικής οντότητας που επιτρέπει στα ενδιαφερόμενα μέρη της (stakeholders) να ασκούν τα δικαιώματά τους, να προστατεύουν τα συμφέροντά τους και να μετριάζουν τυχόν συγκρούσεις μεταξύ των στελεχών, καθώς περιγράφει με σαφήνεια τους ρόλους και τη δομή των διαφόρων τμημάτων της αλλά και την μεταξύ τους αλληλεπίδραση (Al-Shetwi, et al., 2011). Επομένως, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της εταιρικής διακυβέρνησης (Prawitt, et al., 2009). Ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι ο προσδιορισμός των κινδύνων που περιβάλλουν μια οικονομική οντότητα με βάση τους στρατηγικούς της στόχους. Επιπλέον, στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι να διασφαλίζει προστασία των περιουσιακών στοιχείων της οντότητας, την αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων και αλλά και τη συμμόρφωσή της με το ισχύον νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο. Έτσι, όλα τα ευρήματα που προκύπτουν από την ελεγκτική διαδικασία διαβιβάζονται στη διοίκηση με τις ανάλογες προτάσεις αναφορικά με τη διαχείριση των κινδύνων που πιθανόν εντοπίζονται.

Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερες χώρες έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες για τη συνεχή βελτίωση του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης στοχεύοντας στην διαφάνεια και την ποιότητα των πληροφοριών που παρέχουν. Πράγματι, προηγούμενες μελέτες υποστηρίζουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να έχει θετική επίδραση στον εντοπισμό και την αποτροπή της απάτης συντελώντας σε χαμηλότερα επίπεδα χειραγώγησης των κερδών (Church, et al., 2001). Επίσης, επενδυτές που έχουν πρόσβαση στις εκθέσεις του εσωτερικού ελέγχου θεωρούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις περισσότερο αξιόπιστες. Πλήθος ερευνών έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο εσωτερικός έλεγχος επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη σχέση του με άλλα συστατικά στοιχεία της εταιρικής διακυβέρνησης. Για παράδειγμα, ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου στην υποστήριξη της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου είναι υψίστης σημασίας λόγω της επίδρασης του στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης διασφαλίζοντας τη διαφάνεια της αλλά και την επάρκεια των εσωτερικών ελεγκτών (Cohen , et al., 2004).

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την επίδραση που ασκεί ο εσωτερικός έλεγχος στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Συνεπώς, προς εκπλήρωση των ερευνητικών σκοπών μελετάται ιδιαίτερος η επίδραση της επιτροπής ελέγχου, ως αναπόσπαστο κομμάτι του εσωτερικού ελέγχου, στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η εργασία δομείται σε πέντε κεφάλαια. Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει το θεωρητικό υπόβαθρο της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και του εσωτερικού ελέγχου ενώ αναφορά γίνεται και στις προηγούμενες σχετικές έρευνες. Το τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη μεθοδολογία στην οποία στηρίχτηκε η εργασία, το τέταρτο την παρουσίαση των ευρημάτων και το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζει τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας.

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

2.1.1 ΓΕΝΙΚΑ

Προκειμένου να λαμβάνει ορθές και αξιολογημένες αποφάσεις η διοίκηση μιας εταιρείας, συλλέγει δεδομένα από διάφορες πηγές μεταξύ των οποίων είναι και οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι μια επίσημη καταγραφή της οικονομικής δραστηριότητας μιας επιχείρησης που συχνά αναφέρονται και ως οικονομικές εκθέσεις. Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται σε αυτές είναι διαρθρωμένες με συγκεκριμένο τρόπο και σε ευδιάκριτη μορφή. Δεδομένης της σημασίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων στη λήψη επενδυτικών και άλλων αποφάσεων, είναι εύλογο ότι ο τρόπος παρουσίασης και η χρησιμοποίηση των πληροφοριών που ενέχονται σε αυτές αποτελεί ζήτημα στρατηγικής σημασίας για την επιβίωση μιας επιχείρησης μέσα στον σκληρό οικονομικό ανταγωνισμό που την περιβάλλει (Collins, 2017).

Μπορούμε λοιπόν να πούμε συνολικά, ότι η προσφορά-γνωστοποίηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών (financial reporting) αναφορικά με οικονομικά και μη μεγέθη που σχετίζονται με τους πόρους, τις υποχρεώσεις, τα αποτελέσματα, και της προοπτικές μιας οικονομικής μονάδας γίνεται κυρίως μέσω λογιστικών και άλλων χρηματοοικονομικών καταστάσεων (Αποστόλου, 2015).

Κατά την Beyer et al. (2010) η χρηματοοικονομική πληροφόρηση διαδραματίζει δυο σημαντικού ρόλους. Πρώτον, επιτρέπει στους προμηθευτές κεφαλαίων (μέτοχοι και πιστωτές) να αξιολογούν επενδυτικές ευκαιρίες και δεύτερον, να ελέγχουν τα κεφάλαια που εισφέρουν. Έτσι, η οικονομική πληροφόρηση που παρέχεται από τις επιχειρήσεις μέσω των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που εκδίδουν, αποτελεί τον βασικό συνδετικό κρίκο με τα ενδιαφερόμενα μέρη (Luka, 2008), που θα αναλυθούν σε επόμενο στάδιο.

Όπως είναι εύκολα αντιληπτό οι διοικήσεις (insiders) έχουν περισσότερη πληροφόρηση σχετικά με την αναμενόμενη κερδοφορία συγκριτικά με το εξωτερικό περιβάλλον της εταιρείας (outsiders). Το παραπάνω πρόβλημα επιδεινώνεται από την προσπάθεια των διοικήσεων να παρουσιάσουν αυξημένη κερδοφορία με σκοπό την ωραιοποίηση της εικόνας των επιχειρήσεων τους. Έτσι, η ασυμμετρία πληροφόρησης που παρατηρείται καθιστά την εκτίμηση επενδυτικών ευκαιριών εξαιρετικά δύσκολη από πλευράς των outsiders που έχει πολλές φορές ως αποτέλεσμα την υπερτίμηση εταιρειών με χαμηλή

κερδοφορία και υποτίμηση εκείνων με υψηλή (lemon problem) (Akerlof, 1970) αλλά και επιπρόσθετα, η μη πραγματική αντανάκλαση της απόδοσης στην κερδοφορία μιας εταιρείας μπορεί να καταστεί επιζήμια για του επενδυτές, τους εργαζόμενους, άλλες επιχειρήσεις όπως και την οικονομία ως σύνολο (Pergola & Verreault, 2009). Σε όλα τα παραπάνω ζητήματα αλλά και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προεκτάσεις της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης θα γίνει εκτενής αναφορά στις επόμενες υποενότητες.

2.1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και η ευαισθητοποίηση των δυνητικών επενδυτών ως προς τις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές πληροφορίες έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για τις συγκεκριμένες πληροφορίες. Οι γνωστοποιήσεις (disclosures) επομένως, είναι ένα από τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι διοικήσεις για να κοινοποιούν πληροφορίες στους επενδυτές, τους πιστωτές και τους υπόλοιπους χρήστες. Αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης καθώς συνιστούν το τελευταίο βήμα στη λογιστική διαδικασία υπό τη μορφή παρουσίασης των οικονομικών και άλλων στοιχείων. Όπως αναφέρει ο Owusu-Ansah (1998) γνωστοποίηση είναι η αποκάλυψη οικονομικών πληροφοριών, χρηματοοικονομικών ή όχι, ποσοτικών και μη, σχετικά με τη χρηματοοικονομική θέση και απόδοση μιας εταιρείας.

1. Διάκριση γνωστοποιήσεων

Οι πληροφορίες τις οποίες γνωστοποιούν οι επιχειρήσεις μέσα από της χρηματοοικονομικές καταστάσεις διακρίνονται σε υποχρεωτικές (mandatory disclosures) και εθελοντικές (voluntary disclosures). Το πλαίσιο των υποχρεωτικών γνωστοποιήσεων τίθεται από τις ρυθμιστικές αρχές των κρατών παγκοσμίως (Healy & Palepu, 2001). Το ρυθμιστικό πλαίσιο καθορίζεται από τους νόμους, τις κεφαλαιαγορές και τα λογιστικά πρότυπα μιας χώρας και υποχρεώνει τις εταιρείες να αποκαλύπτουν πληροφορίες που ενδεχομένως επιθυμούν να αποκρύψουν (Darrough, 1993). Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι οι υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις είναι το ελάχιστο ποσό πληροφοριών που απαιτείται από τις ρυθμιστικές αρχές. Σκοπός των υποχρεωτικών γνωστοποιήσεων είναι να μειωθεί το χάσμα μεταξύ πληροφορημένων και μη πληροφορημένων επενδυτών μέσω της απαίτησης για ένα ελάχιστο επίπεδο γνωστοποίησης (Healy, et al., 1999). Επιπλέον, η αξιοπιστία των

πληροφοριών στις κεφαλαιαγορές επηρεάζεται θετικά από την ύπαρξη κανονισμών για τις γνωστοποιήσεις (Al-Htaybat & Napier, 2006).

Η δεύτερη κατηγορία γνωστοποιήσεων αποτελείται από τις εθελοντικές, δηλαδή, την αποκάλυψη πέραν των απαιτούμενων από τις ρυθμιστικές αρχές πληροφοριών, τις οποίες οι διοικήσεις επιλέγουν να δημοσιοποιήσουν για διάφορους λόγους κυρίως όμως για την οικοδόμηση αξιοπιστίας στη σχέση τους με τους συμμετέχοντες στην αγορά. Σύμφωνα με τον Gray et al. (1990) στην περίπτωση των εθελοντικών γνωστοποιήσεων, το επίπεδο και η ποιότητα των πληροφοριών που παρέχονται από τις επιχειρήσεις είναι αποτέλεσμα της ορθολογικής απόφασης της διοίκησης που βασίζεται στα άμεσα και έμμεσα κόστη και οφέλη που προκύπτουν από αυτές. Οι εθελοντικές γνωστοποιήσεις μπορούν να έχουν διάφορες μορφές. Για παράδειγμα, είναι δυνατόν να πάρουν τη μορφή διοικητικών προβλέψεων, παρουσιάσεων αναλυτών και συνεντεύξεων τύπου, δημοσιεύσεων στον τύπο και το διαδίκτυο κ.ά. (Healy & Palepu, 2001). Μέσω της βιβλιογραφίας οι παράγοντες που επηρεάζουν την παροχή και την ανάγκη για εθελοντική γνωστοποίηση συγκεντρώθηκαν από τον Graham et al. (2005). Έτσι λοιπόν, οι παράγοντες που παρακινούν για εθελοντική γνωστοποίηση είναι οι εξής:

1. Συναλλαγές κεφαλαιαγοράς: οι επιχειρήσεις έχουν κίνητρο να γνωστοποιούν εθελοντικά προκειμένου να καλύπτουν την ασυμμετρία πληροφόρησης και έτσι να μειώνουν το κόστος εξωτερικής χρηματοδότησης.
2. Ανταγωνισμός ελέγχου εταιρείας: η πιθανότητα υποτίμησης μιας εταιρείας είναι ένα ακόμη κίνητρο για τα στελέχη να προχωρήσουν σε εθελοντική γνωστοποίηση προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα ενός παρόμοιου ενδεχομένου, ειδικά σε περιπτώσεις χαμηλής απόδοσης. Έτσι, τα στελέχη αυξάνουν την εθελοντική πληροφόρηση μέσω της παροχής επεξηγήσεων για την κακή πορεία έχοντας ως απώτερο σκοπό τη διατήρηση του ελέγχου της εταιρείας και την αποφυγή υποτίμησης των μετοχών της.
3. Αμοιβή σε μετοχές: ο συγκεκριμένος παράγοντας έχει δύο όψεις. Πρώτον, τα στελέχη έχουν κίνητρα να μειώσουν το κόστος των συμβολαίων που σχετίζονται με αμοιβές σε μετοχές και δεύτερον, όσοι αμείβονται με μετοχές παρακινούνται να χρησιμοποιούν εθελοντικές γνωστοποιήσεις προκειμένου να μην κατηγορηθούν για κατάχρηση εσωτερικής πληροφόρησης.
4. Σηματοδότηση ταλαντούχων στελεχών: η αντίληψη των επενδυτών για την ικανότητα της διοίκησης να προβλέπει αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον της εταιρείας και να ανταποκρίνεται σε αυτές αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα για την αποτίμηση της

εταιρίας. Συνεπώς, οι τα ταλαντούχα στελέχη γνωστοποιούν εθελοντικά πληροφορίες για την πρόβλεψη των κερδών έτσι ώστε να αναγνωριστεί το ταλέντο τους.

5. Περιορισμοί υποχρεωτικής γνωστοποίησης: δεδομένου ότι οι κανονισμοί και το νομοθετικό πλαίσιο συχνά δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες ενημέρωσης των επενδυτών μέσω υποχρεωτικής γνωστοποίησης, η εθελοντική γνωστοποίηση θεωρείται το μέσο που καλύπτει τα παραπάνω κενά.

2. Θεωρία του κόστους (cost theory)

Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων συχνά αμφιταλαντεύονται για το αν θα παραβλέψουν τα άμεσα και έμμεσα κόστη για χάρη της εθελοντικής γνωστοποίησης. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι το ζήτημα λήψης απόφασης σχετικά με την εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου για τις υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις αποκτά ευρύτερες διαστάσεις. Για το λόγο αυτό, το κόστος πληροφορίας και το πολιτικό κόστος αποτελούν δύο σημαντικές παραμέτρους που χρήζουν εξέτασης.

- ***Κοστός πληροφορίας (information cost)***

Το άμεσο κόστος της πληροφορίας διογκώνεται μέσω της εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου γνωστοποιήσεων (Benston, 1985). Αυτό διότι, οι επιχειρήσεις επιβαρύνονται με έξοδα που έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση του προσωπικού, την απασχόληση συμβούλων και τη συλλογή, επεξεργασία και παρουσίαση των απαραίτητων πληροφοριών. Εάν υποθέσουμε μάλιστα ότι οι επιχειρήσεις γνωρίζουν τα οριακά οφέλη που προκύπτουν από τις υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις, είναι προφανές ότι θα επιχειρούν να παρέχουν πληροφορίες έως ότου το τα οφέλη ισούνται με το κόστος.

Το έμμεσο κόστος ονομάζεται και κόστος αποκλειστικών πληροφοριών. Σύμφωνα με τη θεωρία τους κόστους αποκλειστικών πληροφοριών οι επιχειρήσεις περιορίζουν τις εθελοντικές γνωστοποιήσεις λόγω της ύπαρξης των συγκεκριμένων αποκλειστικών πληροφοριών (Wagenhofer, 1990). Αυτό το κόστος περιλαμβάνει τις δαπάνες που προκύπτουν από την γνωστοποίηση πληροφοριών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από ανταγωνιστές και άλλους ενδιαφερόμενους κατά τρόπο επιβλαβή για την επιχείρηση που την αφορούν. Η εν λόγω θεωρία βασίζεται στην υπόθεση ότι απουσία των συγκεκριμένων δαπανών, οι επιχειρήσεις έχουν κίνητρα να γνωστοποιούν οικιοθελώς σχετικές πληροφορίες έτσι ώστε να μειώνεται η ασυμμετρία πληροφόρησης και συνεπώς το κόστος κεφαλαίου. Όπως αναφέρει ο Verrechia (1983), όσο υψηλότερη συσχέτιση εμφανίζει το κόστος αποκάλυψης με τη γνωστοποίηση, τόσο λιγότερο αρνητικά αντιδρούν οι επενδυτές στην κατοχή αποκλειστικών πληροφοριών που σημαίνει λιγότερη εθελοντική γνωστοποίηση.

- **Πολιτικό κόστος (*political cost*)**

Η θεωρία του πολιτικού κόστους δεν επικεντρώνεται στην ιδιοτέλεια μια εταιρείας και την μεγιστοποίηση των κερδών της. Οι Jensen και Meckling (1978) ορίζουν το πολιτικό κόστος ως το κόστος που προκύπτει από την τάση των πολιτικών να εισχωρούν στα ζητήματα των επιχειρήσεων και να αναδιανέμουν τον πλούτο τους σε άλλα μέρη της κοινωνίας. Σύμφωνα με τους Watts και Zimmerman (1978) οι εταιρείες με μεγάλα κέρδη μπορούν εύκολα να στρέψουν τα βλέμματα πάνω τους. Οι πολιτικοί θα μπορούσαν να δράσουν ενάντια σε μεγάλες επιχειρήσεις με το πρόσχημα ότι το κάνουν για το δημόσιο συμφέρον, ενώ στην πραγματικότητα το κάνουν για ψηφοθηρικούς λόγους (Watts & Zimmerman, 1979). Αυτό οδηγεί τις επιχειρήσεις σε περισσότερες εθελοντικές γνωστοποιήσεις. Αναμφίβολα, η μη συμμόρφωση με τις υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις θα μπορούσε να παράσχει ένα επιπλέον κίνητρο για τους πολιτικούς να μελετούν εξονυχιστικά τις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών. Ακόμα, η ρυθμιστική αρχή είναι πιθανό να εντοπίσει παρατυπίες από πολιτικά ευαίσθητες επιχειρήσεις και στη συνέχεια να ενημερώσει την κυβέρνηση η οποία με τη σειρά της ίσως ενεργήσει εναντίον τους μέσω άλλων διαδικασιών όπως είναι οι φορολογικοί έλεγχοι, οι οικονομικές κυρώσεις κλπ. Συμπερασματικά, η σχέση μεταξύ γνωστοποιήσεων και πολιτικού κόστους είναι δύσκολο να προσδιοριστεί καθώς από τη μια αναλυτικές γνωστοποιήσεις είναι δυνατό να προκαλέσουν πολιτικές αντιδράσεις και από την άλλη, πολιτικά ευαίσθητες εταιρείες ίσως γνωστοποιούν λιγότερες πληροφορίες για να μη μπουκν στο στόχαστρο.

3. Θεωρία της αντιπροσώπευσης (*agency theory*)

Η θεωρία της αντιπροσώπευσης έχει να κάνει με την κατάσταση κατά την οποία ένας εντολέας (principal) δεσμεύει ένα άλλο άτομο-αντιπρόσωπο (agent) να εκτελέσει ορισμένες διαδικασίες για λογαριασμό του (Jensen & Meckling, 1976). Οι ερευνητές την χρησιμοποιούν σε ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών κλάδων, από τα χρηματοοικονομικά μέχρι τις πολιτικές επιστήμες. Δεδομένου ότι πολλές εταιρείες δεν διοικούνται απαραίτητα από τους ιδιοκτήτες, είναι χρήσιμο να εξηγηθεί η σχέση μεταξύ μετόχων και διοικητικών στελεχών. Επομένως, ο ιδιοκτήτης (principal) ορίζει το διοικητικό στέλεχος (agent) που θα διαχειρίζεται την εταιρεία και θα λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τη λειτουργία της. Ωστόσο, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τον εντολέα έτσι και ο αντιπρόσωπος διακατέχεται από την ανάγκη μεγιστοποίησης του προσωπικού οφέλους, που μπορεί πολλές φορές να έρχεται σε αντίθεση με το όφελος του πρώτου (Fama & Jensen, 1983). Για την αποφυγή αντίστοιχων φαινομένων εντολέας και

αντιπρόσωπος συνάπτουν μια σύμβαση που περιλαμβάνει την αμοιβή του δεύτερου και η οποία συνδέεται με την επίτευξη ορισμένων στόχων.

Οι αντιπρόσωποι είναι σχετικά ανεξάρτητοι στη λήψη αποφάσεων με συνέπεια να εγκυμονούν διάφοροι κίνδυνοι από τη συγκεκριμένη ελευθερία κινήσεων. Ο πρώτος κίνδυνος είναι ο ηθικός (*moral hazard problem*), δηλαδή ο κίνδυνος που προκύπτει όταν ο αντιπρόσωπος προβαίνει σε ενέργειες που εξυπηρετούν τα δικά του συμφέροντα σε βάρος εκείνων του εντολέα. Ο δεύτερος έχει να κάνει με την έλλειψη ικανοτήτων από πλευράς του αντιπροσώπου να υπερασπιστεί τα συμφέροντα του εντολέα του (*adverse selection problem*). Οι δυο παραπάνω κατηγορίες κινδύνων συνεπάγονται κόστη αντιπροσώπευσης. Ο Alvarez et al. (2008) αναφέρει ότι ένας πιθανός τρόπος μείωσης του κόστους είναι η γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με τις ενέργειες των διοικήσεων και την οικονομική πραγματικότητα της εταιρείας. Έτσι, οι μέτοχοι θα έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν στενότερα τα στελέχη. Κατά συνέπεια, η εθελοντική και υποχρεωτική γνωστοποίηση πληροφοριών μπορεί να χρησιμεύσει σαν ένας μηχανισμός ελέγχου εξ ονόματος των μετόχων αλλά και ως ένας μηχανισμός νομιμότητας για τις διοικήσεις μέσω του οποίου είναι δυνατό να ενισχύεται η φήμη τους.

4. Θεωρία της σηματοδότησης (*signaling theory*)

Όπως είναι κατανοητό και από τη θεωρία της αντιπροσώπευσης οι διοικήσεις διαθέτουν περισσότερες πληροφορίες συγκριτικά με άλλους ενδιαφερόμενους όπως είναι οι επενδυτές και οι ιδιοκτήτες, δημιουργώντας το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης. Για να μειώσουν την εν λόγω ασυμμετρία οι διοικήσεις προβαίνουν σε ενέργειες ώστε να μεταδώσουν στο κοινό πληροφορίες που θα δείχνουν την καλή και βιώσιμη πορεία της επιχείρησης (Shehata, 2013). Ο Spence (1973) ήταν ο πρώτος που ανέπτυξε τη θεωρία της σηματοδότησης. Σύμφωνα με (Campbell, 2001) μέσω της γνωστοποίησης περισσότερων πληροφοριών από ότι απαιτείται, οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να σηματοδοτούν την απόδοση ή την αξία τους για να προσελκύσουν περισσότερες επενδύσεις. Τα σήματα αυτά θεωρούνται αξιόπιστα διότι αντιστρέφονται, δηλαδή εάν είναι για παράδειγμα παραπλανητικά ή υπερβολικά αισιόδοξα μηνύματα θα καταφέρουν να αυξήσουν αρχικά την τιμή της μετοχής αλλά στο τέλος της περιόδου θα τη μειώσουν καθώς οι αναλυτές θα προβούν σε διορθώσεις των εκτιμήσεων τους (Healy & Palepu, 2001). Επομένως, οι επιχειρήσεις έχουν το κίνητρο να σηματοδοτούν με ειλικρίνεια, κάτι που μπορεί να επιλύσει το πρόβλημα της δυσμενούς επιλογής. Προκειμένου μια γνωστοποίηση να αποτελεί σήμα, θα πρέπει να είναι στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης το ζήτημα γύρω από τη γνωστοποίηση ή μη. Για το λόγο

αυτό, η εθελοντική γνωστοποίηση δηλαδή η ετοιμότητα της επιχείρησης να παρέχει ξεχωριστές και λεπτομερείς πληροφορίες μπορεί να θεωρηθεί σήμα για τους επενδυτές.

5. Θεωρία του κεφαλαίου (*capital need theory*)

Οι επιχειρήσεις προκειμένου να λειτουργήσουν και να αναπτυχθούν χρειάζονται εξωτερική χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση προέρχεται από τους επενδυτές οι οποίοι όμως συχνά δυσκολεύονται να επιλέξουν την επιχείρηση στην οποία θα επενδύσουν. Απαιτούνται λοιπόν πληροφορίες έτσι ώστε να αξιολογηθεί η επιχείρηση στην οποία επενδύουν, ρόλος που αναλαμβάνεται από τους αναλυτές. Παρόλα αυτά οι αναλυτές έχουν στην κατοχή τους λιγότερες πληροφορίες σε σχέση με τη διοίκηση. Η συγκεκριμένη ασυμμετρία πληροφορίας ενσωματώνεται στο κόστος κεφαλαίου, αυξάνοντας το (Leuz & Verrecchia, 2000).

Η αντιμετώπιση της ασυμμετρίας πληροφορίας και συνεπώς η μείωση του κόστους κεφαλαίου επιτυγχάνεται μέσω των υποχρεωτικών και των εθελοντικών γνωστοποιήσεων. Η δημοσιοποίηση πληροφοριών που απαιτούνται από τις ρυθμιστικές αρχές και τη νομοθεσία και έχουν επιβεβαιωθεί από άλλα μέρη όπως είναι οι ελεγκτές, αυξάνει την αξιοπιστία τους. Εκτός από τις υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις οι διοικήσεις συχνά γνωστοποιούν εθελοντικά καθώς οι επενδυτές απαιτούν πληροφορίες σχετικά με την απόδοση και τον κίνδυνο των επενδύσεων τους. Συμπερασματικά, η γνωστοποίηση πληροφοριών από τις επιχειρήσεις μειώνει την ασυμμετρία πληροφόρησης και έτσι, το κόστος κεφαλαίου που σχετίζεται με αυτή.

2.1.3 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η χρηματοοικονομική πληροφόρηση που προέρχεται από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι η μόνη πηγή πληροφόρησης για τους ενδιαφερόμενους που δεν αποτελούν μέρος του εσωτερικού της εταιρείας, πράγμα που καθιστά την διασφάλιση της υψηλής ποιότητάς τους ζήτημα καθοριστικής σημασίας εξασφαλίζοντας έτσι την παρουσίαση αξιόπιστων οικονομικών πληροφοριών. Πλήθος ερευνών έχει διεξαχθεί σχετικά με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, επομένως κρίνεται σκόπιμο στα πλαίσια της παρούσας εργασίας να γίνει αναφορά σε ορισμένες από αυτές.

Αρχικά, θα ήταν χρήσιμο να ορίσουμε την έννοια της ποιότητας όπως αυτή καταγράφεται από τον Rahmatika (2014). Σύμφωνα λοιπόν με τον Rahmatika, η ποιότητα ορίζεται ως το σύνολο των γνωρισμάτων και των εγγενών ή καθορισμένων χαρακτηριστικών ενός προϊόντος, ενός προσώπου, μιας υπηρεσίας, μιας διαδικασίας ή/και ενός συστήματος που έχει την ικανότητα να αποδεικνύει ότι ανταποκρίνεται στις προσδοκίες ή ικανοποιεί συγκεκριμένες ανάγκες, απαιτήσεις ή προδιαγραφές.

Γενικά, υπάρχουν δύο οπτικές γωνίες ευρέως διαδεδομένες για την αξιολόγηση της ποιότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (Jonas & Blanchet, 2000). Η πρώτη βασίζεται στις ανάγκες των χρηστών ενώ η δεύτερη στην προστασία των μετόχων ή επενδυτών. Όσο αφορά την ποιότητα της πληροφόρησης από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, οι Wood και Horner (2010) αναγνωρίζουν την ύπαρξη της εφόσον εκείνες παρουσιάζουν δίκαια την κατάσταση μιας οικονομικής οντότητας και των δραστηριοτήτων της και παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες στους χρήστες τους, ενώ από τη μεριά του ο Brookson (2009) ορίζει την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης από τη σκοπιά των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (IFRS) σύμφωνα με τα οποία παρουσιάζεται η χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων μιας οντότητας στο τέλος της οικονομικής περιόδου. Επιπλέον, ο Palea (2013) αναφέρει ότι η υψηλή ποιοτικά πληροφόρηση έγκειται στα χαρακτηριστικά των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, οι οποίες τηρούν κατά την κατάρτιση τους τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές. Ακόμα, ο Yoo et al. (2013) τονίζει ότι η ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης είναι μια σύνθετη έννοια που αποτελείται από την αξία της συνάφειας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, του λογιστικού συντηρητισμού και της μεταχείρισης των κερδών, ενώ ο Biddle et al. (2009) ορίζει την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως την ακρίβεια με την οποία η χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποτυπώνει πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Επίσης, οι Tasios και Bekiaris (2012) εξηγούν ότι η έννοια της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης είναι ευρεία και περιλαμβάνει οικονομικές πληροφορίες, γνωστοποιήσεις αλλά και μη οικονομικές πληροφορίες χρήσιμες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η ποιότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι ο βαθμός στον οποίο εκείνες παρέχουν αληθινές και ακριβοδίκαιες πληροφορίες σχετικά με την απόδοση και οικονομική θέση της επιχείρησης (Tang, et al., 2008). Γενικά, μπορεί να ειπωθεί ότι η πληροφόρηση από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις περιέχει οικονομικά δεδομένα και είναι διαθέσιμη όταν απαιτείται, ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των χρηστών.

Μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση αναφορικά με την πρακτική που ακολουθείται και την εξυπηρέτηση των χρηστών των καταστάσεων αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας για τον Miller (2002). Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ήταν ότι η πρακτική της ποιοτικής πληροφόρησης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελείται από ένα σύνολο συγκεκριμένων ενεργειών που σχετίζονται με τους συμμετέχοντες στην κεφαλαιαγορά και με σκοπό να γίνουν περισσότερο κατανοητές οι ανάγκες τους, έτσι ώστε εξυπηρετηθούν άμεσα, πλήρως και άνετα σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές. Ενώ σε αντίθεση με την πλειοψηφία των ερευνητών που υποστηρίζουν ότι η ποιότητα της πληροφόρησης διαδραματίζει κομβικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων ο Baltzan (2012), όπως καταγράφεται στον Susanto (2015), τονίζει ότι μολονότι η ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης αυξάνει σημαντικά την πιθανότητα λήψης ορθότερων αποφάσεων δεν εξασφαλίζει απαραίτητα ότι οι αποφάσεις θα είναι οι ιδανικές, καθώς θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και ο ανθρώπινος παράγοντας με την έννοια ότι κανένας άνθρωπος δεν είναι τέλειος.

Επισημάναμε προηγουμένως ότι η αντανάκλαση της κερδοφορίας μιας οντότητας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι κριτικής σημασίας. Πράγματι, η ποιότητα των κερδών θεωρείται θεμελιώδες στοιχείο για τις κεφαλαιαγορές δεδομένου ότι οι πληροφορίες αυτές καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την κατανομή των πόρων. Χωρίς αμφιβολία, οι ελλιπείς και χαμηλής ποιότητας πληροφορίες είναι πιθανό να οδηγήσουν σε ακούσιες μεταβιβάσεις πόρων. Συνεπώς, ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης μιας εταιρείας είναι η διασφάλιση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ή της ποιότητας των κερδών (Cohen , et al., 2004). Ωστόσο, προηγούμενες έρευνες έχουν αποκαλύψει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των διαφόρων μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης και της κακής ποιότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που έχει να κάνει με τη χειραγώγηση κερδών, την απάτη στις οικονομικές καταστάσεις και τον ανεπαρκή εσωτερικό έλεγχο (Dechow & Skinner, 2000). Επιπλέον, σχετικά με την ποιότητα των κερδών η Dechow et al. (2010) αναφέρει ότι οι προσδιοριστικοί παράγοντες που την καθορίζουν είναι οι εξής πέντε: τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης, η επιτροπή ελέγχου, η εταιρική διακυβέρνηση, οι πρακτικές χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, και εξωτερικοί παράγοντες (φορολογική νομοθεσία και πολιτικές διαδικασίες). Όπως είναι λογικό, η ποιότητα των κερδών θεωρείται υψηλή εάν εκείνα δίνουν μια σαφή ιδέα στον επενδυτή για τα μελλοντικά κέρδη μιας επιχείρησης και αυτό διότι με την πάροδο του χρόνου η υπόστασή τους έχει μετατραπεί σε κάτι σαφές και αδιαμφισβήτητο (Penman, 2002).

Από τη στιγμή που εισήχθησαν τα ΔΠΧΠ και έκτοτε, απαιτείται από όλες τις εισηγμένες εταιρείες διεθνώς να ακολουθούν κοινές πρακτικές παρουσίασης των

χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πολλοί είναι οι ερευνητές που υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή των συγκεκριμένων προτύπων συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Για παράδειγμα, οι Yurisandi και Puspitasari (2015) χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι τα πρότυπα μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα πληροφόρησης καθώς είναι απαραίτητα για την αποφυγή εμφάνισης υποκειμενικότητας στην πληροφόρηση από τις δημοσιευμένες καταστάσεις, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις με τις καλύτερες επιδόσεις να ξεχωρίσουν. Ένα επιπλέον επιχείρημα υπέρ της εφαρμογής των προτύπων είναι ότι ενσωματώνουν τον υπολογισμό της εύλογης αξίας πράγμα που βοηθά στην πραγματική αντανάκλαση της κατάστασης της εταιρείας, ενώ παράλληλα περιορίζει τις πιθανότητες για καιροσκοπικές δράσεις των διοικήσεων (Barth, et al., 2008). Βέβαια, υπάρχουν και εκείνοι όπως οι Ewert και Wagenholf (2013) που πιστεύουν ότι απαιτείται ακόμα πιο αυστηρό πλαίσιο προτύπων προκειμένου να έχουμε υψηλή ποιότητα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Από την άλλη μεριά, υπάρχουν ευρήματα ερευνών (Tendeloo & Vanstraelen, 2005) που δε βρίσκουν κάποια διαφοροποίηση στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης πριν και μετά από την υιοθέτηση των προτύπων.

Ένα σημαντικό κομμάτι ερευνών ασχολήθηκε με τη σχέση μεταξύ πιθανών καθυστερήσεων υποβολής στοιχείων από μια επιχείρηση και του περιεχομένου της πληροφόρησης που προσφέρεται από αυτή. Συμπέρασμα αυτών ήταν ότι πολλές εταιρείες καθυστερούν τη δημοσίευση των κερδών σε περίπτωση δυσμενών αποτελεσμάτων ενώ στην αντίθετη περίπτωση, προβαίνουν στην δημοσίευση τους πριν την αναμενόμενη ημερομηνία (Givoly & Palmon, 1982). Δύο θεωρίες έχουν αναπτυχθεί για την εξήγηση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς. Σύμφωνα με τον Dogan et al. (2007) οι διοικήσεις καθυστερούν τη δημοσίευση άσχημων νέων εξασφαλίζοντας ότι η αρνητική επίδραση στην τιμή της μετοχής θα επέλθει μεταγενέστερα ενώ σε ότι έχει να κάνει με τη δεύτερη, διευθυντές των οποίων η αμοιβές συνδέονται με επίδοση των κερδών καθυστερούν τα κακά νέα έως ότου επαληθευτούν (Lurie & Pastena, 1975). Από την άλλη μεριά, η γρήγορη μετάδοση δυσμενών αποτελεσμάτων καθιστά την επιχείρηση έναν διαφανή ανταποκριτή στα μάτια της αγοράς (Graham, et al., 2005).

Συμπερασματικά, η εξασφάλιση αξιόπιστων, διαφανών και υψηλής ακρίβειας οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να είναι κυρίαρχος στόχος των επιχειρήσεων και των στελεχών τους, που είναι και οι κύριοι υπεύθυνοι για την κατάρτιση τους. Κάθε αντίθετη ενέργεια που υπονομεύει την προσφοράς υψηλής πληροφόρησης προς τους χρήστες εμπίπτει στα ζητήματα περί επιχειρηματικής ηθικής. Το κρίσιμο είναι μέσω της θέσπισης προτύπων, κανόνων και διαδικασιών να επιτυγχάνεται υψηλή ποιότητα χρηματοοικονομικής

πληροφόρησης, και συνδυαστικά να συμβάλουν στην πρόληψη κατά φαινομένων παρεμβάσεων και απάτης εκ μέρους των διοικήσεων.

2.1.4 ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ως πηγές χρηματοοικονομικής πληροφόρησης κατά κύριο λόγο θεωρούνται οι οικονομικές πληροφορίες που ενσωματώνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, δεν είναι όμως οι μοναδικές (Herath & Albarqi , 2017). Εκτός όμως από αυτές, πηγές πληροφόρησης αποτελούν και άλλα στοιχεία όπως αυτά που προκύπτουν από επίσημους οργανισμούς, το χρηματιστήριο, συνεντεύξεις και τηλεφωνικές επαφές με τις επιχειρήσεις κ.ά. Παρόλα αυτά, οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν την πιο αντικειμενική και αξιόπιστη πληροφόρηση συγκριτικά με τις υπόλοιπες. Για παράδειγμα, σε πολλές περιπτώσεις που απαιτείται η αξιολόγηση μιας επιχείρησης για την εκτίμηση της αναμενόμενης απόδοσης μιας επένδυσης η βοήθεια που παρέχουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι πολύτιμη, ιδιαίτερα όταν αυτές χρησιμοποιούνται συνδυαστικά. Τι είναι όμως οι οικονομικές καταστάσεις στην πράξη και από ποια μέρη αποτελούνται;

Σύμφωνα λοιπόν με τα Δ.Π.Χ.Α. και πιο συγκεκριμένα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο (Δ.Λ.Π.) 1 που έχει τίτλο «Παρουσίαση των Οικονομικών Καταστάσεων» οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελούν μια δομημένη παρουσίαση της οικονομικής θέσης και επίδοσης μιας οντότητας και έχουν ως σκοπό την παροχή πληροφοριών που είναι χρήσιμες για τις αποφάσεις ενός μεγάλου αριθμού χρηστών. Έτσι λοιπόν, μια πλήρης σειρά οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

1. Ισολογισμός: παρέχει στον αναγνώστη στοιχεία σχετικά με το Ενεργητικό, το Παθητικό και το Κεφάλαιο μιας επιχείρησης σε μια ορισμένη χρονική στιγμή. Περιλαμβάνονται δηλαδή πληροφορίες που έχουν να κάνουν για παράδειγμα με την αξία περιουσιακών στοιχείων όπως είναι τα ακίνητα ή το ύψος των δανειακών υποχρεώσεων. Παρουσιάζει με λίγα λόγια, την περιουσιακή κατάσταση μιας επιχείρησης σε μια δεδομένη ημερομηνία.
2. Κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων: παρουσιάζει τα έσοδα, τα έξοδα και το καθαρό κέρδος ή ζημία της επιχείρησης. Σε γενικές γραμμές, μετρά την επιτυχία της

επιχείρησης σε ορισμένη χρονική περίοδο και είναι ο λόγος για τον οποίο οι ενδιαφερόμενοι χρήστες (τράπεζες, επενδυτές, προμηθευτές κλπ.) την χρησιμοποιούν για τη διενέργεια εκτιμήσεων.

3. Κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων: παρουσιάζει είτε τις μεταβολές ιδίων κεφαλαίων, είτε τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων εκτός από εκείνες που προκύπτουν από συναλλαγές με τους κατόχους μετοχών που δρουν υπό την ιδιότητα του μετόχου.
4. Κατάσταση ταμειακών ροών: παρουσιάζει την εισροή και την εκροή μετρητών από και προς το ταμείο της επιχείρησης. Παρέχει πληροφορίες που επιτρέπουν στους χρήστες να εκτιμούν τις μεταβολές στην καθαρή περιουσία της επιχείρησης, τη χρηματοοικονομική της δομή καθώς και τη δυνατότητα της να επηρεάζει τα ποσά των ταμειακών ροών για να τις προσαρμόζει στην αλλαγή των συνθηκών. Χωρίζεται σε α) Λειτουργικές (κύρια δραστηριότητα επιχείρησης), β) Επενδυτικές (από απόκτηση και διάθεση μακροχρόνιων ενεργητικών στοιχείων και λοιπών επενδύσεων) και γ) Χρηματοδοτικές (δραστηριότητες που καταλήγουν σε μεταβολή στο μέγεθος και τη σύνθεση δανειακών και ιδίων κεφαλαίων).
5. Επεξηγηματικές σημειώσεις: περιλαμβάνουν την περίληψη σημαντικών λογιστικών πολιτικών και άλλων στοιχείων.

Αφού είδαμε από ποια στοιχεία αποτελούνται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι εξίσου σημαντικό να αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση της υψηλότερης δυνατής ποιότητας για την πληροφόρηση των χρηστών. Σύμφωνα με το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board - IASB), το οποίο παρέχει σαφείς κατευθύνσεις σχετικά με την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, η ουσιώδης αρχή αξιολόγησης της ποιότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η πιστότητα των στοιχείων και η ποιότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνονται σε αυτές. Τα συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά διευκολύνουν την αξιολόγηση της χρησιμότητας των καταστάσεων. Κατά τον Gajevszky (2015) για την επίτευξη υψηλού επιπέδου ποιότητας, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να απεικονίζονται με ακρίβεια, να είναι συγκρίσιμες, επαληθεύσιμες, επίκαιρες και κατανοητές. Όπως ορίζεται στο «Εννοιολογικό Πλαίσιο για τη Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση» (2010) του Αμερικανικού Συμβουλίου Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής (Financial Accounting Standards Board – FASB) και του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB) έχουν συμφωνηθεί τα στοιχεία τα οποία καθορίζουν την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Αυτά είναι η συνάφεια, η αξιοπιστία, η

κατανόηση, η συγκρισιμότητα, η επικαιρότητα και η ακριβής απεικόνιση. Ακολούθως, θα αναφερθούμε εκτενέστερα στις παραπάνω έννοιες όπως καταγράφονται από τον Cheung et al. (2010) :

1. Συνάφεια: είναι στενά συνδεδεμένη με τους όρους χρησιμότητα και σημαντικότητα. Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να αποκαλύπτουν πληροφορίες σχετικά με παρελθοντικά και μελλοντικά γεγονότα, κινδύνους και ευκαιρίες βοηθώντας τους χρήστες να αξιολογούν, να διορθώνουν και να επιβεβαιώνουν τρέχοντες και προηγούμενες εκτιμήσεις τους.
2. Αξιοπιστία: η πληροφόρηση από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να είναι αξιόπιστη για να είναι χρήσιμη. Αυτό επιτυγχάνεται όταν είναι απαλλαγμένη από λάθη, παραλήψεις και προκαταλήψεις.
3. Κατανόηση: είναι μια από τις βασικότερες ιδιότητες των πληροφοριών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Όσο καλύτερη είναι η κατανόηση των πληροφοριών από τους χρήστες, τόσο υψηλότερη ποιότητα καταστάσεων σημειώνεται. Για παράδειγμα, η χρήση γραφημάτων και πινάκων συμβάλει σε μια πιο ξεκάθαρη παρουσίαση των πληροφοριών. Συνεπώς, οι χρήστες μπορούν να αντιληφθούν τις ανάγκες τους καλύτερα όταν οι οικονομικές καταστάσεις είναι καλά οργανωμένες.
4. Συγκρισιμότητα: επιτρέπει στους χρήστες να συγκρίνουν χρηματοοικονομικές καταστάσεις για να προσδιορίσουν τη χρηματοοικονομική θέση, τις ταμειακές ροές και γενικά την επίδοση μιας οντότητας διαχρονικά, είτε να τις συγκρίνουν με άλλες οντότητες. Πιο συγκεκριμένα, η συγκρισιμότητα απαιτεί τα γεγονότα των δύο παραπάνω περιπτώσεων να αποτυπώνονται με παρόμοιο τρόπο καθιστώντας τις ομοιότητες και διαφορές συγκρίσιμες και ερμηνεύσιμες. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταγράφουν και να επεξηγούν όλες τις αλλαγές στις λογιστικές πολιτικές αλλά και τις επιπτώσεις που επιφέρουν. Ένα σημαντικό εργαλείο που βοηθά στη σύγκριση μεταξύ επιχειρήσεων είναι οι αριθμοδείκτες.
5. Επικαιρότητα: καταδεικνύει ότι οι πληροφορίες πρέπει να είναι στη διάθεση των υπεύθυνων λήψης αποφάσεων πριν χάσουν την ισχυρή επιρροή τους. Με άλλα λόγια προστατεύει τους χρήστες από το να βασίζονται σε ξεπερασμένες πληροφορίες. Ας πάρουμε για παράδειγμα μια επιχείρηση που καθυστερεί να δημοσιοποιήσει της οικονομικές της καταστάσεις κατά ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μετά το πέρας της

λογιστικής περιόδου. Αυτή η ενέργεια δημιουργεί προβλήματα στους χρήστες και τους δυνητικούς επενδυτές καθώς είναι πιθανό να δυσκολευτούν να εκτιμήσουν κατά πόσο έχουν μεταβληθεί σημαντικά οι τρέχουσες οικονομικές συνθήκες σε σχέση με εκείνες που αποτυπώνονται στις καταστάσεις της επιχείρησης.

6. Ακριβής απεικόνιση: έχει να κάνει με την αντανάκλαση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Έχει την ιδιότητα να εξηγεί πόσο καλά αποτυπώνονται οι υποχρεώσεις και οι οικονομικοί πόροι στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Όπως επισημαίνει και ο Willekens (2008) στον Cheung et al. (2010), έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι εκθέσεις των ελεγκτών προσδίδουν αξία στις πληροφορίες των καταστάσεων παρέχοντας εύλογη διαβεβαίωση ως προς το βαθμό στον οποίο εκείνες εμφανίζουν επακριβώς τα οικονομικά γεγονότα.

2.1.5 ΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Σε προηγούμενα υποκεφάλαια έγινε αρκετά συχνά αναφορά στους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την άμεση συσχέτιση τους με την πληροφόρηση που ενέχεται σε αυτές. Ποιοί είναι λοιπόν αυτοί οι χρήστες των οποίων οι αποφάσεις επηρεάζονται σημαντικά από τις οικονομικές καταστάσεις; Σε αυτό το σημείο θα πραγματοποιήσουμε μια πιο διεξοδική επισκόπηση στο σημαντικό αυτό κομμάτι της αγοράς.

Εάν ανατρέξουμε στη διεθνή βιβλιογραφία που σχετίζεται με τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων θα παρατηρήσουμε ότι χρησιμοποιείται σε πολλές περιπτώσεις ο όρος “stakeholders”. Ως stakeholder λοιπόν ορίζεται κάθε άτομο ή ομάδα που ασκεί ή του ασκείται επιρροή στην και από τη δραστηριότητα μιας οντότητας (Donaldson & Preston, 1995). Υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες χρηστών των οικονομικών καταστάσεων. Μια γενικότερη κατηγοριοποίηση είναι αυτή μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών, που πολλές φορές ονομάζονται έμμεσοι και άμεσοι αντίστοιχα. Εσωτερικοί είναι οι χρήστες εντός της επιχείρησης όπως για παράδειγμα διευθυντές και προσωπικό, ενώ εξωτερικοί είναι εκείνοι που δεν εμπλέκονται στη λειτουργία και τις δραστηριότητες της επιχείρησης, δηλαδή πελάτες, τράπεζες κλπ.

Οι χρήστες που αναζητούν χρηματοοικονομικές πληροφορίες αποτελούν ομάδες που έχουν εύλογα δικαιώματα στην πληροφόρηση γύρω από τις δραστηριότητες των οικονομικών οντοτήτων. Επιπλέον, η πληροφόρηση που λαμβάνουν χρησιμοποιείται για να τους

υποβοηθήσει στη διαδικασία αναζήτησης λογικών επιλογών, έναντι εναλλακτικών (Beest, et al., 2009). Οι χρήστες λοιπόν που αναζητούν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση είναι οι εξής (Αποστόλου, 2015):

- **Επενδυτές:** αποτελούνται από τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων, τους κατόχους ομολογιών, τους υπάρχοντες και μελλοντικούς επενδυτές κλπ. Το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με την αγορά, πώληση ή διατήρηση των μετοχών που κατέχουν ή προτίθενται να αποκτήσουν αλλά και το κατάλληλο χρονικό σημείο για να δράσουν.
- **Εργαζόμενοι:** αποτελούνται από πιθανούς, νυν και πρώην εργαζόμενους. Οι τρεις κατηγορίες χρηστών ενδιαφέρονται για την παρεχόμενη πληροφόρηση για λόγους προσδιορισμού εργασιακών ευκαιριών, μισθολογικών διαπραγματεύσεων αλλά και για την επιβεβαίωση της οικονομικής σταθερότητας της επιχείρησης.
- **Δανειστές:** αποτελούνται από τους χρηματοδότες της επιχείρησης (τράπεζες, πιστωτικά ιδρύματα κλπ.). Οι δανειστές χρησιμοποιούν την πληροφόρηση για τη λήψη αποφάσεων σχετικών με τη δανειοδότηση επιχειρήσεων.
- **Αναλυτές-Σύμβουλοι:** αποτελούνται από οικονομικούς αναλυτές, χρηματιστές, δημοσιογράφους και κάθε είδους προμηθευτές συμβουλευτικών υπηρεσιών. Οι συγκεκριμένοι χρήστες λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την πορεία της επιχείρησης.
- **Κυβέρνηση:** η Κυβέρνηση χρησιμοποιεί της οικονομικές καταστάσεις κυρίως για φορολογικούς σκοπούς και επομένως η συγκεκριμένη ομάδα χρηστών αποτελείται από τις Φορολογικές Αρχές αλλά και διάφορες ελεγκτικές υπηρεσίες που έχουν να κάνουν με το εμπόριο, τη βιομηχανία κλπ. Όπως είναι προφανές, το οικονομικό πλάνο της Κυβέρνησης επηρεάζεται από την απόδοση των επιχειρήσεων στους διάφορους τομείς της οικονομίας.
- **Χρήστες σε επαφή με την επιχείρηση:** η ομάδα αυτή περιλαμβάνει κατά κάποιο τρόπο τους ενδιαφερόμενους που έχουν μια πιο στενή σχέση με την επιχείρηση. Αποτελείται λοιπόν από προμηθευτές, πιστωτές, ανταγωνιστές, εκείνους που ενδιαφέρονται για εξαγορές και συγχωνεύσεις κλπ.
- **Κοινό:** αποτελείται από ειδικές κοινωνικές και άλλες ομάδες όπως είναι οι φορολογούμενοι, οι καταναλωτές, τα πολιτικά κόμματα, τα επιμελητήρια, το χρηματιστήριο κλπ. Εξάλλου, οι επιχειρήσεις αποτελούν μέρος της κοινωνίας γενικότερα και ως εκ τούτου, οι δραστηριότητες τους προκαλούν μεγάλο δημόσιο ενδιαφέρον.

Βέβαια, οι χρήστες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης δεν περιορίζονται μόνο στις παραπάνω κατηγορίες. Εάν σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις προσθέσουμε και τον διεθνή παράγοντα που περιλαμβάνει το διεθνές εμπόριο και τις συναλλαγές του, αλλά και τη σύναψη σχέσεων με πολυεθνικές εταιρείες και οργανισμούς είναι προφανές ότι ο κύκλος των ενδιαφερόμενων αναφορικά με την άντληση πληροφόρησης από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις διευρύνεται σημαντικά.

2.1.6 ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Η ασυμμετρία πληροφόρησης είναι μια κατάσταση κατά την οποία ένα μέρος έχει στη διάθεση του πληροφορίες οι οποίες είναι άγνωστες σε άλλα μέρη με αποτέλεσμα ορισμένες από τις συνέπειες που μπορούν να επιφέρουν ορισμένες από τις πληροφορίες να μην είναι γνωστές σε ένα ευρύτερο σύνολο (Nurcholisah , 2016). Αυτή η κατάσταση μπορεί να προκαλέσει την υιοθέτηση μιας διαφορετικής αντίληψης μεταξύ εκείνου που παρέχει τις πληροφορίες και εκείνου που τις λαμβάνει. Συγκεκριμένα ο Connolly et al. (2011) αναφέρει ότι η ασυμμετρία πληροφόρησης προκύπτει όταν διαφορετικοί άνθρωποι γνωρίζουν διαφορετικά πράγματα, προκαλώντας μια μη ισορροπημένη οικονομική κατάσταση. Μπορούμε να πούμε δηλαδή, ότι η ασυμμετρία στην πληροφόρηση είναι αποτέλεσμα λήψης εμπιστευτικών ή μεγαλύτερου όγκου πληροφοριών από μεριάς του ενός εκ των δύο ή περισσότερων συναλλασσόμενων. Ένας τρόπος περιορισμού του φαινομένου της ασύμμετρης πληροφόρησης είναι η παροχή ποιοτικής πληροφόρησης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις (Ταο, 2012).

Ενώ ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει η χρηματοοικονομική πληροφόρηση στην οικονομία είναι γενικά αποδεκτός, σχετικά μικρό ακαδημαϊκό ενδιαφέρον έχει παρατηρηθεί αναφορικά με το βαθμό στον οποίο η συχνότητα με την οποία οι επιχειρήσεις δημοσιοποιούν πληροφορίες επηρεάζει τις ενέργειες και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των χρηστών και πιο συγκεκριμένα, την ασύμμετρη πληροφόρηση. Παρόλα αυτά, έχει πραγματοποιηθεί μια σειρά από θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες οι οποίες αποδεικνύουν στην ύπαρξη σχέσης μεταξύ της συχνότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και ασύμμετρης πληροφόρησης. Ερευνητές όπως ο Bushman (1991) αλλά και ο Fu et al. (2012) απέδειξαν σε θεωρητικό επίπεδο ότι όσο πιο συχνή είναι η πληροφόρηση που παρέχεται, τόσο μειώνεται και το φαινόμενο της ασυμμετρίας πληροφόρησης, με την έννοια ότι αυξάνεται το πλήθος των

πληροφοριών που προορίζονται για το κοινό. Όμως, μπορεί μεν να αυξάνεται το πλήθος των πληροφοριών από την άλλη μεριά δε, μπορεί να επηρεάσει τις πληροφορίες που προέρχονται από άλλες πηγές. Τα διοικητικά στελέχη ίσως παρακινούνται λιγότερο αναφορικά με την εθελοντική γνωστοποίηση πληροφοριών εάν υποχρεώνονται σε συχνή παροχή χρηματοοικονομικών πληροφοριών (Gigler & Hemmer, 1998). Επιπλέον, η συχνή πληροφόρηση είναι δυνατόν να μεταβάλει τις πληροφορίες που προέρχονται από οικονομικούς ενδιαμέσους όπως είναι οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές και ο οικονομικός τύπος, έχοντας θετικό και αρνητικό αντίκτυπο. Από τη μία είναι δυνατόν να μειώσει το κόστος απόκτησης των πληροφοριών από τους οικονομικούς ενδιαμέσους αλλά από την άλλη, αυτή η πληθώρα πληροφοριών που είναι στη διάθεση των επενδυτών μειώνει την αξία των πληροφοριών που προέρχονται από εκείνους (Healy & Palepu, 2001).

Σε ότι έχει να κάνει με εμπειρικές μελέτες, τα αποτελέσματα γύρω από τη σχέση μεταξύ συχνότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και ασύμμετρης πληροφόρησης είναι ποικίλα. Οι Leuz και Verrecchia (2000), όπως αναφέρεται στον Fu et al. (2012), απέδειξαν ότι η εθελοντική υιοθέτηση αυστηρότερων χρηματοοικονομικών προτύπων από πλευράς ορισμένων Γερμανικών εταιρειών οδήγησε σε αύξηση του όγκου συναλλαγών και μείωση της ασυμμετρίας πληροφόρησης. Τέλος, ο Van Buskirk (2012) εξέτασε την γνωστοποίηση μηνιαίων πωλήσεων λιανικού εμπορίου Αμερικανικών εταιρειών μη επιβεβαιώνοντας όμως ότι η ασυμμετρία πληροφόρησης είναι χαμηλότερη για εταιρείες που παρέχουν συχνά πληροφορίες σχετικά με το ύψος των πωλήσεων.

2.1.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

1. Εννοιολογική προσέγγιση

Όπως αναφέραμε σε πολλές περιπτώσεις προηγουμένως, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την επιχείρηση στους ενδιαφερόμενους. Έτσι, η σωστή κατανόηση των καταστάσεων είναι καθοριστικής σημασίας για τη συλλογή χρηματοοικονομικών πληροφοριών και την πραγματοποίηση ορθών αποφάσεων. Πέραν όμως των προφανών στοιχείων που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις, πολλές φορές απαιτείται περεταίρω ανάλυση αυτών των στοιχείων για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων γύρω από την απόδοση μιας οικονομική οντότητας αλλά και την διενέργεια προβλέψεων. Αυτό το ρόλο διαδραματίζει η ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τον Hermanson et al. (1992) όπως καταγράφεται στον Nuhu (2014) η ανάλυση χρηματοοικονομικών των καταστάσεων αποτελείται από την εφαρμογή εργαλείων και τεχνικών ανάλυσης στις καταστάσεις και σε άλλα σχετικά δεδομένα για την εξαγωγή χρήσιμων πληροφοριών. Κατά τους Kennedy και Muller (1999) η ανάλυση και τα συμπεράσματα ή ερμηνείες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτελούν μια προσπάθεια προσδιορισμού της σπουδαιότητας και της σημασίας των δεδομένων που περιλαμβάνονται σε αυτές. Επίσης, ο Srinivas (2012) αναφέρει ότι η ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχει να κάνει με την εφαρμογή μεθόδων για την πραγματοποίηση επιχειρηματικών εκτιμήσεων με σκοπό την ελαχιστοποίηση των εικασιών και της αβεβαιότητας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Sultan (2014), η χρηματοοικονομική ανάλυση αποτελεί μια διαδικασία αξιολόγησης της χρηματοοικονομικής θέσης μιας εταιρείας αναλύοντας τη σταθερότητα, τη βιωσιμότητα και την κερδοφορία της και αποτελείται από δύο στόχους. Πρώτον να αναγνωρίζει τις μεταβολές των τάσεων της αγοράς, να βοηθά στη μέτρηση της προόδου της εταιρείας και να εντοπίζει μια σχέση από την οποία να συνάγεται ένα αποτέλεσμα σχετικά με την απόδοση της και δεύτερον, να συγκρίνει την απόδοση της εταιρείας με τους ανταγωνιστές της.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μπορεί να οριστεί ως η ανάλυση και η ερμηνεία των δεδομένων που εμπεριέχονται σε αυτές για την ανάδειξη σχέσεων μεταξύ τους και την παροχή πληροφοριών καθώς και την άντληση συμπερασμάτων σχετικά με την απόδοση στο παρελθόν, την τρέχουσα οικονομική κατάσταση και τις προοπτικές μιας επιχείρησης (Nuhu, 2014). Αποτελεί δηλαδή, ένα σημαντικό εργαλείο που επιτρέπει τόσο στους ενδιαφερόμενους εκτός περιβάλλοντος επιχείρησης να αποκτούν μια σαφή εικόνα για αυτήν πριν λάβουν οποιαδήποτε απόφαση, αλλά και στις ίδιες τις διοικήσεις να προσδιορίζουν πιθανά πλεονεκτήματα και αδυναμίες (Lin, et al., 2010).

2. Η χρήση χρηματοοικονομικών δεικτών

Ο Belverd et al. (1996) ορίζει τον δείκτη ως μια κλασματική σχέση ενός αριθμού με έναν άλλο. Η χρήση δεικτών γίνεται συνήθως αναλογικά ώστε να εκφράζει τη σχέση μεταξύ στοιχείων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Αποτελούν χρήσιμο οδηγό για την αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης και της λειτουργίας μιας επιχείρησης, επιτρέπει την πραγματοποίηση συγκρίσεων με προηγούμενα έτη ή άλλες επιχειρήσεις και στοχεύει τον εντοπισμό σημείων που χρήζουν διερεύνησης. Βέβαια, από κανένα δείκτη μεμονωμένα δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα συνεπώς, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται

συνδυαστικά προκειμένου η χρησιμοποίησή τους να αποκτά πραγματικό νόημα. Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες σύμφωνα με τον Nuhu (2014) χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό:

1. Της βραχυχρόνιας και μακροχρόνιας ρευστότητας της επιχείρησης ή την ικανότητα της να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις της.
2. Της επικινδυνότητας ή της φερεγγυότητας μιας επιχείρησης.
3. Της απόδοσης και της κερδοφορίας μιας επιχείρησης.
4. Της αποτελεσματικότητας με την οποία χρησιμοποιούνται τα περιουσιακά στοιχεία μιας επιχείρησης.
5. Της πιθανής απόδοσης αλλά και του ενδεχόμενου κινδύνου που συνδέονται με την κατοχή μετοχών ή την επένδυση σε μετοχές μιας επιχείρησης.

Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες αναμφίβολα προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τη δραστηριότητα μιας οικονομικής οντότητας. Ωστόσο, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται προσεκτικά και ορθολογικά για τους παρακάτω λόγους (Brigham & Houston στην Gadoiu, 2014):

- Πολλές εταιρείες δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές αγορές και έτσι είναι δύσκολο να αναπτυχθεί ένα σχετικό σύστημα δεικτών για παρόμοιες εταιρείες.
- Το γεγονός ότι μια εταιρεία επιτυγχάνει καλές επιδόσεις δεν είναι αρκετό. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να συγκρίνεται με τους ηγέτες της αγοράς ώστε να προσδιορίζεται η θέση της σε αυτή.
- Ο πληθωρισμός μπορεί να προκαλέσει σημαντικές στρεβλώσεις σε περιπτώσεις διαχρονικής ανάλυσης και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη.
- Οι παράγοντες εποχικότητας μπορούν να επηρεάσουν την ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και θα πρέπει να γίνονται προσαρμογές για την ελαχιστοποίηση της επίδρασης τους.
- Οι διαφορετικές λογιστικές μέθοδοι και τεχνικές (π.χ. αποθέματα, αποσβέσεις παγίων) μπορούν να περιπλέξουν τις συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών εταιρειών.
- Είναι συχνά δύσκολο να καταλήξουμε αν οι τιμές των δεικτών είναι καλές οι κακές. Για παράδειγμα, ένας δείκτης υψηλής ρευστότητας ίσως δείχνει την ικανότητα της εταιρείας να καλύπτει βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις από την άλλη όμως ίσως οφείλεται σε παθητική στάση της επιχείρησης απέναντι σε επενδυτικές ευκαιρίες.

2.2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

2.2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η λειτουργία του ελέγχου (audit) πηγάζει από την ανάγκη των ατόμων ή των ομάδων της κοινωνίας να αναζητούν πληροφορίες ή διαβεβαιώσεις σχετικά με τις ενέργειες τρίτων, από τις οποίες προκύπτει συμφέρον (Lee & Azham, 2008). Η ύπαρξη του οφείλεται στην αδυναμία των ατόμων ή των ομάδων να αποκτήσουν από μόνα τους τις πληροφορίες ή τις διαβεβαιώσεις που χρειάζονται. Κατά συνέπεια, ο ρόλος του ελέγχου είναι η επαλήθευση της ειλικρίνειας των εν λόγω ισχυρισμών και διαβεβαιώσεων. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει παρατηρηθεί μια πληθώρα πάσης φύσεως ελέγχων και ελεγκτών που τους διενεργούν, λόγω της απαίτησης πολλών κοινωνικών ομάδων για λογοδοσία και απολογισμό εκ μέρους διαφόρων οργανισμών για τις δραστηριότητες τους (Power, 1997). Έτσι, διενεργούνται έλεγχοι των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, φορολογικοί, δημόσιας υγείας, περιβαλλοντικοί, ασφάλειας, δημοσίων δαπανών κλπ. Γενικότερα, ο έλεγχος αποτελείται από δυο στοιχεία: τα κριτήρια ελέγχου που εξαρτώνται από τις προς έλεγχο πληροφορίες και τα τεκμήρια ελέγχου τα οποία αναφέρονται στα στοιχεία και στα δεδομένα που χρησιμοποιούνται για να εξακριβωθεί αν οι πληροφορίες συμφωνούν με τα κριτήρια.

Αναφορικά με τον οικονομικό κλάδο, η έννοια της ελεγκτικής είναι συνυφασμένη με εκείνη της λογιστικής καθώς περιλαμβάνει ένα σύνολο αρχών, κανόνων και μεθόδων σχετικά με τον οικονομικό έλεγχο των οργανισμών. Η βασική διάκριση ελέγχου είναι εκείνη μεταξύ εσωτερικού (internal audit) και εξωτερικού (external audit) (Καραμάνης, 2008). Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται από ειδικούς που έχουν υπαλληλική σχέση με την επιχείρηση για λογαριασμό της διοίκησης. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται από έναν ανεξάρτητο προς την ελεγχόμενη επιχείρηση ειδικό, που σημαίνει ότι ο ελεγκτής δεν έχει υπαλληλική σχέση με την επιχείρηση και συνεπώς πληροί το κριτήριο της ανεξαρτησίας.

Οι συνεχείς αλλαγές στο περιβάλλον των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας αναδεικνύουν τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου στην καθημερινή άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Ακόμα, ο έγκαιρος εντοπισμός και η διόρθωση των σφαλμάτων, η ανάγκη για παροχή αξιόπιστων και ποιοτικών πληροφοριών όπως και η αποτροπή φαινομένων απάτης καθιστούν επιτακτική την καθιέρωση του ελέγχου εντός της επιχείρησης. Συμπερασματικά, η ανάπτυξη, η ανάπτυξη και η εφαρμογή μηχανισμών ελέγχου υψηλής ποιότητας απαραίτητη προϋπόθεση για την αξιολόγηση και τη

διαχείριση των κινδύνων με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης.

2.2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Διαχρονικά, ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείται μια λειτουργία παρακολούθησης, απαραίτητης για τον οργανωτικό έλεγχο που υπηρετεί την επίτευξη των κύριων στόχων μιας οικονομικής μονάδας. Δεδομένων των γρήγορων μεταβολών στην οικονομική πολυπλοκότητα και τις τεχνολογικές εξελίξεις αλλά και του ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν οι διάφοροι οργανισμοί ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί καθοριστικό εργαλείο στην προσπάθεια μιας επιχείρησης για επιβίωση. Για τους παραπάνω λόγους είναι χρήσιμο να παραθέσουμε τον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να καταστεί κατανοητός ο ρόλος του στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ενδεικτικό της σπουδαιότητας του αποτελεί το πλήθος των ορισμών που του αποδίδουν διάφοροι ερευνητές.

Όπως αναφέρουν οι Cook και Wincle (1976) ο εσωτερικός έλεγχος μοιάζει με το ανθρώπινο νευρικό σύστημα με την έννοια ότι εξαπλώνεται σε όλη την επιχείρηση και μεταφέρει εντολές και αντιδράσεις από και προς τη διοίκηση. Κατά τους Carmichael and Willingham (1987) όπως αναφέρεται στον Karagiorgos et al. (2006), ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί τον έλεγχο που πραγματοποιείται από υπαλλήλους οργανισμών οι οποίοι με τη σειρά τους μεταβιβάζουν την αναφορά τους σε ανώτερο στέλεχος. Επίσης, οι Sawyer και Dittenhofer (1988) επισημαίνουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι η συστηματική και αντικειμενική αξιολόγηση των διαφόρων δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης για τον προσδιορισμό της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών και λειτουργικών πληροφοριών, την ανίχνευση και ελαχιστοποίηση των κινδύνων, τη συμμόρφωση με τους εσωτερικούς και εξωτερικούς κανονισμούς, την αποτελεσματική χρήση των πόρων και την επίτευξη των στόχων. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (IEE) (1991) ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη λειτουργία αξιολόγησης εντός της επιχείρησης, η οποία εξετάζει και αποτιμά τις δραστηριότητες της, ως προσφορά υπηρεσίας προς αυτή. Μέσω της μέτρησης και της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των οργανωτικών ελέγχων, ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένας σημαντικός μηχανισμός διοίκησης ο οποίος συνδέεται άμεσα με την οργανωτική δομή και τους γενικούς κανόνες της επιχείρησης (Cai,

1997). Στο ίδιο πλαίσιο, η έκθεση της COSO¹ (Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission-COSO) το 1992 όρισε τον εσωτερικό έλεγχο ως μια διαδικασία η οποία επηρεάζεται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, τη διοίκηση και το προσωπικό της και είναι σχεδιασμένη να παρέχει επαρκή διαβεβαίωση σχετικά με την επίτευξη των εξής στόχων:

- Αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα λειτουργιών.
- Αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
- Συμμόρφωση με τους υφιστάμενους νόμους και κανονισμούς.

Η εν λόγω έκθεση ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο και ένα πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου γενικότερα, αλλά η διαφοροποίηση της έγκειται στο γεγονός ότι επιπλέον παρέχει κριτήρια στις διοικήσεις για την αξιολόγηση των ελέγχων. Από τα παραπάνω είναι σαφές ότι ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις ως ένα εργαλείο που παρέχει μια μοναδική υπηρεσία που έχει να κάνει με την επίτευξη μιας συστηματικής προσέγγισης για την αποτελεσματικότερη λειτουργία μιας οικονομικής οντότητας γενικότερα (Schleifer & Greenawalt, 1996). Το 1999 το IEE προχώρησε σε ένα νέο ορισμό του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τον οποίο αποτελεί μια ανεξάρτητη, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες της επιχείρησης. Συμβάλλει δηλαδή, στην επίτευξη των στόχων μέσω μιας συστηματικής και επαγγελματικής προσέγγισης για την αξιολόγηση και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης. Τέλος, ο Soltani (2007, p. 621) ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως μια δραστηριότητα αξιολόγησης που έχει καθιερωθεί ως υπηρεσία στο εσωτερικό μιας επιχείρησης και της οποίας οι λειτουργίες περιλαμβάνουν την εξέταση και την παρακολούθηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των λογιστικών συστημάτων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Από τους παραπάνω ορισμούς καταδεικνύεται εμφανώς η σημασία και ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στη λειτουργία μιας επιχείρησης. Μπορούμε να πούμε ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια δικλίδα ασφαλείας για την επιχείρηση που την προφυλάσσει από την εμφάνιση πιθανών ανεπιθύμητων γεγονότων όπως για παράδειγμα είναι η ενδεχόμενη

---

¹ Η επιτροπή Treadway συστήθηκε στις ΗΠΑ το 1985 με συμμετοχή του Αμερικανικού Ινστιτούτου Λογιστών (AICPA), την Αμερικανική Εταιρεία Λογιστικής (AAA), το Ινστιτούτο Χρηματοοικονομικών Στελεχών (FEI), το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΙΑ) και το Ινστιτούτο Διοικητικής Λογιστικής (ΙΜΑ) με σκοπό τον εντοπισμό των αιτιών που οδηγούν σε δημοσίευση παραποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

απώλεια εισοδήματος λόγω κακής διαχείρισης ή λόγω σφαλμάτων λειτουργίας και βοηθά στην ανίχνευση και τη διόρθωση λαθών.

2.2.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Οι ρίζες του εσωτερικού ελέγχου είναι μακρινές και προέρχονται από τα βάθη της αρχαιότητας, την εποχή που οι έμποροι ελέγχονταν για έσοδα από την προώθηση σιτηρών στην αγορά. Ο εσωτερικός έλεγχος στα πρώτα του στάδια ξεκίνησε ως μια διαδικασία που αναλάμβανε ένας υπάλληλος και αφορούσε κατά κύριο λόγο την ανεξάρτητη επαλήθευση των λογαριασμών πριν την πληρωμή (Boynnton & Kell, 1996, p. 839). Η προέλευση των μεταγενέστερων λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου εντοπίζεται στους σιδηρόδρομους των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου και τη σχετική ανάπτυξη λογιστικών συστημάτων κατά τον 19^ο αιώνα (Johnson & Kaplan, 1987). Προκειμένου να επιβλέπονταν οι ποικίλες και διάσπαρτες λειτουργίες επινοήθηκαν νέες διαδικασίες συνοδευόμενες από αποτελεσματικά λογιστικά συστήματα διαχείρισης. Όταν οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις άρχισαν να διεξάγουν μεγάλες οικονομικές συναλλαγές σε ευρείες γεωγραφικές τοποθεσίες, προσέλαβαν εσωτερικούς ελεγκτές για την παρακολούθηση της διεκπεραίωσης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Έτσι, οι ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή επικεντρώνονταν πέρα από τις οικονομικές διαδικασίες και σε μη οικονομικά δεδομένα όπως ήταν η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των προϊόντων.

Καθώς βαίναμε προς το 1900 το ελεγκτικό επάγγελμα ανέπτυξε μια περισσότερο συστηματική και εκτεταμένη προσέγγιση. Η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την τεχνολογική πρόοδο που είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση μεγάλου όγκου επιχειρήσεων με πολύπλοκες διοικητικές λειτουργίες, δημιούργησε την ανάγκη για εσωτερική αξιολόγηση των οικονομικών πληροφοριών που χρησιμοποιούνταν για τη λήψη αποφάσεων όπως επίσης και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της εργασίας και της αποτροπής πραγματοποίησης δόλιων ενεργειών (Gurta & Ray, 1992). Επομένως, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου μεταλλάχθηκε από μια τυπική υπαλληλική λειτουργία σε μια διοικητική πρακτική. Μετά το 1940 ο εσωτερικός έλεγχος εισήλθε σε μια χρυσή περίοδο κατά την οποία το θεωρητικό του πλαίσιο άρχισε να παίρνει μορφή όπως και οι διάφοροι οργανισμοί εσωτερικού ελέγχου (Karagiorgos, et al., 2006). Έτσι λοιπόν, το 1941 ιδρύθηκε το ΙΕΕ στις ΗΠΑ που έχει ως αποστολή το συντονισμό του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου.

Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι στα τέλη της δεκαετίας του '70 το πεδίο του εσωτερικού ελέγχου είχε αποκτήσει το δικαίωμα να αποκαλείται «πλήρες επάγγελμα» και ιδιαίτερα μετά το 1974 όταν διενεργήθηκε ο διαγωνισμός για την απόκτηση πιστοποίησης εσωτερικού ελεγκτή (Certified Internal Auditor – CIA) από το ΙΕΕ, καθώς περιείχε ένα σώμα εξειδικευμένων γνώσεων, επίσημη εκπαιδευτική διαδικασία, πρότυπα που διέπουν την εισαγωγή ως πλήρες μέλος του ΙΕΕ, κώδικα δεοντολογίας, αναγνωρισμένο καθεστώς που υποδεικνύεται από άδεια και δημόσιο ενδιαφέρον για το έργο που επιτελείται (ιδίως σε δημόσιους φορείς) (Brink & Witt, 1982).

Ήταν αντιληπτό από τις αρχές της δεκαετίας του '90 ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές, ανάλογα με τις ανάγκες και προτιμήσεις της εκάστοτε επιχείρησης, εργάζονταν πάνω σε διάφορους τομείς όπως είναι οι έλεγχοι συμμόρφωσης, οι έλεγχοι κύκλων συναλλαγών, η διερεύνηση απάτης και άλλων παρατυπιών, η αξιολόγηση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας, η μέτρηση και υποβολή εκθέσεων λειτουργικών και οργανωτικών κινδύνων και άλλες δραστηριότητες διασφάλισης και παροχής συμβουλών. Έτσι, κατά την εκτέλεση πολλών από αυτές τις δραστηριότητες οι εσωτερικοί ελεγκτές πραγματοποιούσαν την προσέγγιση τους με γνώμονα την ανάλυση του κινδύνου και τις δικλίδες ασφαλείας χρησιμοποιώντας εξελιγμένες τεχνολογικές εφαρμογές (Ramamoorti, 2003).

Μετά το 1990 και ως το 2010 περίπου, ο εσωτερικός έλεγχος εξελίχθηκε γύρω από αυστηρότερες κανονιστικές ρυθμίσεις και την ανάγκη για συμμόρφωση σε αυτές. Επικεντρωνόταν περισσότερο στη διαχείριση κινδύνου, τη βελτίωση των επιχειρησιακών λειτουργιών και των Πληροφοριακών Συστημάτων και την καταπολέμηση της διαφθοράς κυρίως λόγω της οικονομικής ύφεσης και των περιπτώσεων σκανδάλων που προέκυψαν.

2.2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει σχεδιαστεί για να βοηθά στην επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων. Απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει αυτό είναι η στελέχωση του αντίστοιχου τμήματος με ελεγκτές που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, την αναγκαία εμπειρία και κατάρτιση και διακρίνονται για το ήθος τους, έτσι ώστε να ασκούνται τα ελεγκτικά τους καθήκοντα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι ένας εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διαθέτει εκτός από τα τυπικά προσόντα (οικονομικές σπουδές, γνώση ξένων γλωσσών, εμπειρία κλπ.) και προσόντα που σχετίζονται με τον

χαρακτήρα και την προσωπικότητα του. Τέτοια είναι το αίσθημα ευθύνης, το ήθος και η αμεροληψία, η τιμιότητα, η ευστροφία κ.α.

Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση πλήθους εργασιών κατά την καθημερινότητα του. Τα κυριότερα καθήκοντα που αναλαμβάνει μπορούν να καταγραφούν ως εξής (Παπαστάθης, 2003):

- Διασφάλιση σωστής και εύρυθμης λειτουργίας της επιχείρησης
- Έλεγχος και εξασφάλιση της κατανόησης από το προσωπικό και τους υπεύθυνους των τμημάτων, των αρμοδιοτήτων, των ευθυνών, των καθηκόντων τους αλλά και της σωστής εκτέλεσης τους.
- Εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των τμημάτων και καταγραφή τυχόν ελλείψεων.
- Εξακρίβωση και εκτίμηση της συμμόρφωσης κάθε τμήματος στην υπάρχουσα εταιρική πολιτική.
- Διαπίστωση δυσλειτουργιών και αδυναμιών των διαδικασιών και υποβολή προτάσεων για βελτιώσεις και διορθωτικά μέτρα.
- Διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης μέσω της εξακρίβωσης λαθών, σπατάλης, απάτης κλπ.
- Διασφάλιση ορθολογικής λειτουργίας του λογιστικού συστήματος.
- Διασφάλιση συμμόρφωσης με τη νομοθεσία.

Εκτός από τα παραπάνω ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπεύθυνος και τα ακόλουθα:

- Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Αναθεώρηση του συστήματος με σκοπό τη βελτίωση και την αποτελεσματική εφαρμογή του.
- Εξακρίβωση αν τα οφέλη από την εφαρμογή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου υπερβαίνουν το κόστος.
- Προετοιμασία του ελεγκτικού προγράμματος που θα εφαρμόσει και τον προσδιορισμό του σκοπού του ελέγχου.
- Διευκόλυνση της ομαλής λειτουργίας των τμημάτων.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τη διοίκηση.
- Παρακολούθηση της εφαρμογής του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας.

Είναι λοιπόν εμφανής η σημασία του πολύπλευρου ρόλου του εσωτερικού ελεγκτή μέσα σε μια επιχείρηση. Το ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει να φέρει εις πέρας σε καθημερινή βάση σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τον τρόπο που λειτουργεί μια επιχείρηση. Επομένως, ο βαθμός επίτευξης των επιχειρησιακών στόχων συνδέεται σημαντικά με την βαθμό στον οποίο το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου λειτουργεί αποτελεσματικά. Ο εσωτερικός ελεγκτής βασισμένος στην ειδικευση του, μπορεί να διαβλέπει σε όλες τις δράσεις της επιχείρησης κάποιο σφάλμα ή έναν κίνδυνο, να προσδιορίζει την αιτία του, να υποδεικνύει τη λύση ή να επεμβαίνει και να παρέχει στη διοίκηση επαρκείς, έγκαιρες και ακριβείς πληροφορίες οι οποίες προσφέρουν υψηλή χρησιμότητα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

2.2.5 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι εσωτερικοί ελεγκτές εκτελούν διάφορες εργασίες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Τα καθήκοντα τους καθορίζονται από τη διοίκηση δεδομένου ότι εργάζονται για αυτή και συνεπώς, αναφέρονται σε αυτή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το εύρος και η φύση των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου σε ένα οργανισμό να προσδιορίζονται με βάση την ιδιαιτερότητά του και τις απαιτήσεις της διοίκησης. Σκοπός της ελεγκτικής διαδικασίας είναι ο εντοπισμός, η ανάλυση, η αξιολόγηση και η καταγραφή επαρκών πληροφοριών προς διευκόλυνση του έργου της διοίκησης αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων. Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι οι διακρίσεις του εσωτερικού ελέγχου μέσα σε μια επιχείρηση είναι οι εξής (Aguolu, 2002):

- α. Οικονομικός έλεγχος:** αποτελεί την πλέον παραδοσιακή εργασία του εσωτερικού ελέγχου. Περιλαμβάνει την επανεξέταση των στοιχείων που διατίθενται στη διοίκηση για τη λήψη αποφάσεων και τεκμηριώνουν τις πληροφορίες που περιέχονται στις λογιστικές καταχωρήσεις και τις οικονομικές καταστάσεις. Ο οικονομικός έλεγχος επικεντρώνεται στις συναλλαγές και στα γεγονότα που σχετίζονται με τα έσοδα, τις πωλήσεις, τα μετρητά, την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων, τις δαπάνες, τη μισθοδοσία κλπ.
- β. Λειτουργικός έλεγχος:** αφορά τον έλεγχο συγκεκριμένων διαδικασιών και λειτουργιών που εκτελούνται σε ένα οργανισμό. Ο εσωτερικός ελεγκτής εξετάζει συγκεκριμένες πτυχές των λειτουργιών ενώ η διαδικασία του ελέγχου έχει σχεδιαστεί

για να διασφαλίζει ότι οι πολιτικές είναι επαρκείς, εφαρμόζονται αποτελεσματικά και όπως προβλέπεται. Τέτοιο έλεγχος είναι για παράδειγμα οι έλεγχοι τήρησης του οργανογράμματος, οι έλεγχοι των εξουσιοδοτήσεων για τις διενεργούμενες συναλλαγές, οι έλεγχοι εφαρμογής των προτύπων ποιότητας κλπ.

- γ. Έλεγχος πληροφοριακών συστημάτων:** περιλαμβάνει την αξιολόγηση των πληροφοριακών συστημάτων αναφορικά με την ακεραιότητα τους, τη διατήρηση των δεδομένων κλπ. αλλά και των μέτρων ελέγχου, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο είναι επαρκή και λειτουργούν αποτελεσματικά ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία των πληροφοριών και κατ' επέκταση η επίτευξη των στόχων.
- δ. Έλεγχος συμμόρφωσης:** έχει να κάνει με τη συμμόρφωση με τους κανόνες του εσωτερικού και του εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης, τους νόμους και τα ρυθμιστικά πλαίσια που την επηρεάζουν. Η λειτουργία του εσωτερικού παρακολουθεί και διασφαλίζει την εναρμόνιση με τους κανονισμούς, ενώ για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού απαιτείται συνεχής επίγνωση του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Έτσι, τυχόν αποκλίσεις μπορούν να εντοπιστούν και να πραγματοποιηθούν οι ανάλογες προσαρμογές.
- ε. Έλεγχος απάτης:** ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπεύθυνος για τον εντοπισμό και την πρόληψη της απάτης. Κάθε φορά που υπάρχουν υπόνοιες ή πραγματικές περιπτώσεις απάτης, είναι καθήκον της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου να διεξάγει έρευνες για να εξακριβώσει εάν συνέβη απάτη, να προσδιορίσει του εμπλεκόμενους, να ποσοτικοποιήσει τη ζημιά που προκλήθηκε καθώς και να προτείνει τρόπους στη διοίκηση ώστε να αποφευχθούν παρόμοια περιστατικά στο παρελθόν.
- στ. Έλεγχος συστημάτων εσωτερικού ελέγχου:** οι εσωτερικοί ελεγκτές διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στην αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Συνεπώς, καλούνται να διεξάγουν συνεχή αξιολόγηση των συστημάτων προκειμένου να διαπιστωθεί εάν παρουσιάζουν αδυναμίες και να προτείνουν στρατηγικές βελτίωσης.

Πέρα από είδη του ελέγχου που αναλύθηκαν προηγουμένως ο Παπαστάθης (2003) προσθέτει δυο ακόμα κατηγορίες, τον έλεγχο παραγωγής και το διοικητικό έλεγχο:

- ζ. Έλεγχος παραγωγής:** παρακολουθεί όλες τις διαδικασίες και τις λειτουργίες του τμήματος παραγωγής της επιχείρησης. Αντικείμενο του ελέγχου μπορεί για παράδειγμα

να είναι η εκπαίδευση των στελεχών, η επάρκεια του εξοπλισμού, η στελέχωση των τμημάτων, η συμφωνία προϊόντων και προδιαγραφών κλπ.

η. Διοικητικός έλεγχος: εξετάζει αν τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν ορθολογικά και έχει ως σκοπό τη συμβολή στη επίτευξη των στόχων της επιχείρησης. Αποτελείται από τρία επίπεδα. Το πρώτο αφορά την εξέταση των στρατηγικών και των σχεδιασμών που υλοποιούνται, το δεύτερο αφορά την εξέταση του ανθρώπινου δυναμικού και το τρίτο την εξέταση των μέσων και το βαθμό στον οποίο οι πόροι αξιοποιούνται με αποδοτικό τρόπο.

2.2.6 Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ηθικά ζητήματα

Η ηθική υπόσταση κάθε επαγγέλματος είναι κρίσιμη για την αποδοχή του από την κοινωνία. Η συγκεκριμένη παραδοχή δε θα μπορούσε να μην ισχύει και για το ελεγκτικό επάγγελμα στο οποίο μπορούν να παρατηρηθούν εκτεταμένες ηθικές αδυναμίες που είναι δυνατόν να επιφέρουν σημαντικές οικονομικές συνέπειες. Σε ότι έχει να κάνει με τους εσωτερικούς ελεγκτές, συχνά αντιμετωπίζουν ηθικά ζητήματα κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους σε καθημερινή βάση. Μερικά από αυτά είναι τα εξής (Nand, 2016):

- **Αποτροπή της νομικά υποχρεωτικής γνωστοποίησης:** οι περισσότερες επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες από τη νομοθεσία να γνωστοποιούν χρηματοοικονομικές και μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες σε κρατικούς φορείς. Προκειμένου να υπάρξει η απαιτούμενη βεβαιότητα, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επανεξετάζουν τα στοιχεία πριν τη δημοσιοποίησή τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις όμως οι εσωτερικοί ελεγκτές εμποδίζονται να αναθεωρούν τέτοιες πληροφορίες, ή όπου επιτρέπονται τα λάθη και οι παραλείψεις δεν διορθώνονται πριν την υποβολή τους.
- **Πίεση από τη διοίκηση:** η εν λόγω πίεση μπορεί να είναι είτε άμεση είτε έμμεση. Άμεση μπορεί να θεωρηθεί η πίεση στον προϊστάμενο εσωτερικού ελέγχου να αλλάξει το περιεχόμενο των εκθέσεων ελέγχου ιδιαίτερα εάν δεν είναι ευνοϊκό για τη διοίκηση, ενώ έμμεση η πίεση που έχει τη μορφή της μη υποστήριξης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στην εφαρμογή του πλαισίου πρακτικών εσωτερικού ελέγχου το οποίο προϋποθέτει την ανεξαρτησία της λειτουργίας και τη μειωμένη επιρροή της διοίκησης.

- **Καθυστέρηση των ελέγχων λόγω διοίκησης:** η διοίκηση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην έγκαιρη ολοκλήρωση των ελέγχων. Ωστόσο, μπορεί να επηρεαστεί όταν οι πληροφορίες ή τα αρχεία που απαιτούνται δεν γίνονται σκόπιμα διαθέσιμα από τη διοίκηση.
- **Αποτυχία εφαρμογής του κώδικα δεοντολογίας:** σε πολλές περιπτώσεις οι εσωτερικοί ελεγκτές ασχολούνται με δραστηριότητες που έρχονται σε αντίθεση με τους ρόλους και τις αρμοδιότητες τους, ενώ άλλοι ενδίδουν στις πιέσεις της διοίκησης να τροποποιήσουν ή να αγνοήσουν γεγονότα. Επίσης, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο να διαρρέουν εμπιστευτικές πληροφορίες που ήρθαν στην κατοχή τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Οι αρχές δεοντολογίας είναι σημαντικές για τους εσωτερικούς ελεγκτές για δύο λόγους (O'Leary & Stewart, 2007). Πρώτον, διότι αντιμετωπίζουν συχνά ηθικά διλήμματα στην καθημερινότητα τους που έρχονται σε αντίθεση με τη φύση και τις αρχές του επαγγέλματος. Αυτό διότι είναι πιθανό να βρεθούν σε καταστάσεις που απαιτείται να εκφράσουν τη γνώμη τους πράγμα δύσκολο, ιδιαίτερα υπό καθεστώς πίεσης από πλευράς διοίκησης να μην προκαλούνται διαταραχές στους κόλπους της επιχείρησης. Δεύτερον, διότι με την τρέχουσα έμφαση στην εταιρική διακυβέρνηση μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της επιχειρηματικής δεοντολογίας και της εταιρικής ακεραιότητας. Αποτελώντας έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της εταιρικής διακυβέρνησης, ο εσωτερικός ελεγκτής συνεργάζεται με τις επιτροπές ελέγχου, τα διοικητικά συμβούλια και τα ανώτατα διοικητικά στελέχη για να συμβάλει στη διασφάλιση ηθικής συμπεριφοράς σε όλα τα κλιμάκια της επιχείρησης.

Κώδικας δεοντολογίας

Ο Κώδικας Δεοντολογίας ή Ηθικής ορίζει τις αρχές και τις προσδοκίες που διέπουν τη συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών στη διεξαγωγή του εσωτερικού ελέγχου. Σκοπός του είναι η προώθηση μιας ηθικής νοοτροπίας στο επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου. Δεδομένου ότι το επάγγελμα βασίζεται στην εμπιστοσύνη που διατυπώνεται στην αντικειμενική διασφάλιση της διαχείρισης του κινδύνου, του ελέγχου και της διακυβέρνησης είναι απαραίτητο και σημαντικό οι εσωτερικοί ελεγκτές να εργάζονται υπό τον κατάλληλο Κώδικα Δεοντολογίας. Το ΙΕΕ έθεσε το δεοντολογικό πλαίσιο γύρω από το οποίο κινείται το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή. Σύμφωνα με αυτό, ο Κώδικας Ηθικής περιλαμβάνει δυο θεμελιώδη συστατικά στοιχεία (Institute of Internal Auditors, 2013):

1. Τις Αρχές που σχετίζονται με το επάγγελμα και την πρακτική του εσωτερικού ελέγχου.
2. Τους Κανόνες Συμπεριφοράς που αναμένεται να ακολουθούν οι εσωτερικοί ελεγκτές.

Ο εν λόγω Κώδικας ισχύει τόσο για άτομα όσο και για νομικά πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου. Πιο αναλυτικά, ο Κώδικας Δεοντολογίας περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

1. Ακεραιότητα

Αρχή

Ακεραιότητα είναι η ποιότητα της ειλικρίνειας και της ποιότητας των ηθικών αρχών. Μπορεί να δημιουργήσει εμπιστοσύνη στους ενδιαφερόμενους (stakeholders) και να αποτελέσει βάση για να στηριχθεί η κρίση τους.

Κανόνες Συμπεριφοράς

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα εκτελούν την εργασία τους με εντιμότητα, επιμέλεια και υπευθυνότητα.
- Θα τηρούν τους νόμους και θα προβαίνουν στις κοινοποιήσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία και το επάγγελμα.
- Δεν θα εμπλέκονται συνειδητά, ως μέλη, σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, ούτε θα εμπλέκονται σε πράξεις ατιμωτικές για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή ή για τον οργανισμό.
- Θα σέβονται και θα συμβάλλουν στους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

2. Αντικειμενικότητα

Αρχή

Η αντικειμενικότητα είναι η ποιότητα της αλήθειας. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας στη συλλογή, αξιολόγηση και κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Επίσης, πρέπει να προβαίνουν σε ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιστάσεων και να μην επηρεάζονται από τα δικά τους συμφέροντα ή από άλλους κατά τη διαμόρφωση κρίσεων.

Κανόνες Συμπεριφοράς

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Δεν θα συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή θα συνάπτουν σχέσεις που ενδέχεται να βλάψουν ή να θεωρείται ότι βλάπτουν την αμερόληπτη εκτίμησή τους. Συμπεριλαμβάνονται οι δραστηριότητες ή οι σχέσεις εκείνες οι οποίες ενδέχεται να συγκρούονται με τα συμφέροντα του οργανισμού.
- Δεν θα αποδέχονται οτιδήποτε μπορεί να βλάψει ή να θεωρείται ότι βλάπτει την επαγγελματική τους εκτίμηση.
- Θα κοινοποιούν όλες τις σημαντικές πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται και ενδέχεται να παραποιήσουν, εάν δεν κοινοποιηθούν, την έκθεση των υπό έλεγχο δραστηριοτήτων.

3. Εμπιστευτικότητα

Αρχή

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που έχουν στην κατοχή τους και να μην κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς την κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός εάν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να γίνει κάτι τέτοιο.

Κανόνες Συμπεριφοράς

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα είναι συνετοί στη χρήση και προστασία των πληροφοριών που αποκτούν κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους.
- Δεν θα χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία ή επιβλαβή για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

4. Επάρκεια

Αρχή

Επάρκεια είναι η ικανότητα να πραγματοποιείται κάτι με επιτυχία ή αποτελεσματικότητα. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εφαρμόζουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που απαιτούνται για την παροχή υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου.

Κανόνες Συμπεριφοράς

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία.

- Θα παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Θα βελτιώνουν συνεχώς την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους.

2.2.7 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Οι τεχνολογικές εξελίξεις οξύνουν ολοένα και περισσότερο την εστίαση στον εσωτερικό έλεγχο και την εταιρική διακυβέρνηση. Ειδικότερα σε ότι έχει να κάνει με την εταιρική διακυβέρνηση (corporate governance), αποκτά διαρκώς μεγαλύτερη αναγνώριση τα τελευταία χρόνια ως απάντηση σε σκάνδαλα που σχετίζονται με τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση όπως συνέβη στις περιπτώσεις της Enron, της WorldCom και της Parmalat που είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση της εμπιστοσύνης αναφορικά με την ανεξαρτησία και την αξιοπιστία όχι μόνο των εμπλεκόμενων ελεγκτικών εταιρειών, αλλά και του λογιστικού επαγγέλματος και των χρηματοοικονομικών αγορών συνολικά (El-Sayed Ebaid, 2011). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο του σύγχρονου επιχειρηματικού κόσμου, η δημιουργία ενός μηχανισμού εντός της επιχείρησης που περιγράφει τις διαδικασίες και τις δομές με τις οποίες διοικείται μπορεί να διαδραματίσει ένα καταλυτικό ρόλο στη διαδικασία μετατροπής των ικανοτήτων της επιχείρησης σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Drogalas, et al., 2011).

Εταιρική διακυβέρνηση

Η έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης μπορεί να οριστεί κάτω από διάφορα πρίσματα. Οι Fama και Jensen (1983) ορίζουν την εταιρική διακυβέρνηση ως το σύνολο των ελέγχων και των λειτουργιών ενός οργανισμού. Σε μια περισσότερο αναλυτική προσέγγιση ο Dunlop (1998) αναφέρει ότι η εταιρική διακυβέρνηση σχετίζεται με τις δομές και διαδικασίες μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου, των μετόχων, της ανώτατης διοίκησης και άλλων ενδιαφερόμενων και περιλαμβάνει του ρόλους της διαδικασίας άσκησης διοίκησης και στρατηγικής ηγεσίας και τους στόχους διασφάλισης της λογοδοσίας και της βελτίωσης των επιδόσεων. Παρόλα αυτά, ο πιο περιεκτικός ορισμός της έννοιας της εταιρικής διακυβέρνησης είναι ίσως εκείνος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) σύμφωνα με τον οποίο αυτή αποτελείται από ένα σύνολο σχέσεων μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου, της διοίκησης, των μετόχων και άλλων ενδιαφερόμενων και παρέχει τη δομή μέσω της οποίας καθορίζονται οι στόχοι της επιχείρησης, τα μέσα επίτευξής τους

αλλά και ο τρόπος παρακολούθησης της ορθής υλοποίησής τους. Έτσι, μια αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση πρέπει να παρέχει στη διοίκηση εκείνα τα κίνητρα που εναρμονίζονται με τους στόχους της επιχείρησης και των μετόχων και να διευκολύνει την αποτελεσματική παρακολούθηση προς την κατεύθυνση της ορθότερης αξιοποίησης των πόρων (OECD, 1999). Παράλληλα, οι Cohen και Hanno (2000) εξέτασαν το ζήτημα από τη σκοπιά των εποπτικών δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει το διοικητικό συμβούλιο και η επιτροπή ελέγχου (στην οποία θα αναφερθούμε ξεχωριστά σε επόμενη υποενότητα) με σκοπό να διασφαλιστεί η ακεραιότητα της διαδικασίας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, ενώ σε έναν πιο πρόσφατο ορισμό ο Roe (2004) επισημαίνει ότι η εταιρική διακυβέρνηση αποτελείται από τις σχέσεις στην κορυφή της επιχείρησης (διοικητικό συμβούλιο, στελέχη και μέτοχοι). Δηλαδή, η εταιρική διακυβέρνηση περιλαμβάνει όλους εκείνους τους επαναλαμβανόμενους μηχανισμούς οι οποίοι κατανέμουν την εξουσία μεταξύ των τριών και επηρεάζουν, διαμορφώνουν και ελέγχουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την κορυφή της ιεραρχικής πυραμίδας της επιχείρησης.

Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην εταιρική διακυβέρνηση

Είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι η σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζει κάθε είδους οικονομική δραστηριότητα όπως επίσης και ότι η αποτελεσματική συνύπαρξή τους στο πλαίσιο της επιχείρησης βελτιώνει τις επιδόσεις και αποτελεί πηγή διαφοροποίησης από τους ανταγωνιστές. Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην εταιρική διακυβέρνηση εστιάζεται κατά βάση στη διασφάλιση της εφαρμογής των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης που έχουν θεσπιστεί από την επιχείρηση και την διαπίστωση τυχόν αποκλίσεων. Επίσης, κατά το IEE ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει δύο σημαντικούς ρόλους στην εταιρική διακυβέρνηση: την παρακολούθηση των κινδύνων και τη διασφάλιση της ασφάλειας μέσω δικλίδων (Hermanson & Rittenberg, 2003). Σε ότι έχει να κάνει με τη διακυβέρνηση η βασική δραστηριότητα σχετικά με τον κίνδυνο είναι η παρακολούθησή του, συμπεριλαμβανομένων όλων των βοηθητικών βημάτων προσδιορισμού του δηλαδή της εκτίμησης της επίδρασης στον οργανισμό, της σχεδίασης στρατηγικής αντιμετώπισης και της εξέτασης του περιβάλλοντος για νέους. Στην ουσία, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι να παρακολουθεί το περιβάλλον λειτουργίας της επιχείρησης για ενδεχόμενη έκθεση στον κίνδυνο, έχοντας γνώση της επίδρασης των κινδύνων που εντοπίστηκαν και τη διατύπωση προτάσεων για τη μείωση ή εξάλειψη των κινδύνων που αναγνωρίστηκαν.

Από τη μεριά του ο Gift (2018) εντόπισε ως σημαντικούς ρόλους του εσωτερικού έλεγχου, οι οποίοι έχουν στόχο να βοηθήσουν ένα οργανισμό να αποκτήσει αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση, τους ακόλουθους:

1. Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά τη διοίκηση να παρακολουθεί τα μέτρα ελέγχου εντός μιας οικονομικής οντότητας. Εξαιτίας της δυσκολίας που παρουσιάζει η εφαρμογή της παραπάνω διαδικασίας από τη διοίκηση, ιδιαίτερα όσο το μέγεθος και η πολυπλοκότητα της οντότητας αυξάνουν, η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου καθίσταται χρήσιμη.
2. Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των λειτουργιών έτσι ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων.
3. Σε χώρες με ευρύ και πολύπλοκο νομοθετικό και λογιστικό καθεστώς οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τη διοίκηση για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης στους νόμους και τους κανονισμούς.
4. Σε οργανισμούς που χρησιμοποιούν σύνθετα πληροφοριακά συστήματα η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου συμβάλλει στην επανεξέταση της αποτελεσματικότητας των δικλίδων ασφαλείας στα εν λόγω συστήματα.

Συνεισφέροντας στη συζήτηση περί του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου στην εταιρική διακυβέρνηση οι Karagiorgos et al. (2010) προσέγγισαν το ζήτημα εξετάζοντας τη μεταξύ τους σχέση. Επισήμαναν αναφορικά με τη σχέση εσωτερικού ελεγκτή και διευθυντικών στελεχών, ότι η συμβολή του εσωτερικού ελεγκτή στην εταιρική διακυβέρνηση έγκειται στην παροχή πληροφοριών στους δεύτερους στη βάση της εκπλήρωσης του ρόλου τους που έχει να κάνει με τη διοίκηση της επιχείρησης. Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά το διοικητικό συμβούλιο στην αυτοαξιολόγηση της διακυβέρνησης του. Τέλος, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εταιρική διακυβέρνηση μέσω της (1) εισφοράς πρακτικών ιδεών σχετικά με τα μέτρα ελέγχου και τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, (2) παροχής πληροφοριών για τυχόν δόλιες δραστηριότητες ή παρατυπίες και (3) διενέργειας ετήσιων ελέγχων και σύνταξης αναφορών για τα αποτελέσματα.

2.2.8 Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η έννοια της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου έχει εν πολλοίς αποσαφηνιστεί μέσα από τις κατευθύνσεις του ΙΕΕ. Ωστόσο, σε ακαδημαϊκό επίπεδο αποτελεί ένα σχετικά ανεξερεύνητο πεδίο (Cohen & Sayang, 2010). Ο Eze (2016) ορίζει την αποτελεσματικότητα ως την παροχή καλύτερης υπηρεσίας ή την αποκόμιση καλύτερης απόδοσης για το ίδιο μέγεθος δαπάνης, χρόνου ή προσπάθειας.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός όταν η ελεγκτική διαδικασία είναι επαρκής καθώς το αποτέλεσμα του ελέγχου επηρεάζει τις αποφάσεις της διοίκησης. Σύμφωνα με τον Rainer (2013) μια αποτελεσματική λειτουργία ελέγχου παρέχει συστηματικά και στρατηγικά υπηρεσίες που μπορούν να επηρεάσουν το σκεπτικό μιας επιχειρηματικής απόφασης και να συμβάλουν στην επίτευξη των εταιρικών στόχων. Από τη μεριά των Endaya και Hanefah (2016) η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του αντίκτυπου της απόδοσης του ελεγκτή μιας επιχείρησης σχετικά με την προώθηση της καλής διακυβέρνησης και τη βελτίωση της διοικητικής επάρκειας για την επίτευξη των οραματικών στόχων της. Κατά τον Ditterhofen (2001) ένας αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος βοηθά μια επιχείρηση να επιτύχει τους στόχους της, αν και ο προσδιορισμός των κατάλληλων κριτηρίων μέτρησης της αποτελεσματικότητας πολλές φορές αποτελεί δύσκολη διαδικασία. Όπως είναι προφανές με βάση την παραπάνω ερμηνεία, η αποτελεσματικότητα συνδέεται με την επίτευξη των στόχων. Ο Sikka et al. (2009) επισημαίνουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν είναι αποτελεσματικός έως ότου οι αδυναμίες και οι κίνδυνοι της επιχείρησης εντοπίζονται και οι στόχοι και το όραμα της επιτυγχάνονται. Καθήκον του εσωτερικού ελέγχου είναι να συγκεντρώνει ζωτικής σημασίας πληροφορίες οι οποίες είναι επαρκείς, αντικειμενικές και στρατηγικά αποδοτικές για τη διοίκηση και να αντιμετωπίζει τους κινδύνους που παρουσιάζονται στο εσωτερικό της επιχείρησης προς επίτευξη των στόχων της (Sarens, 2009).

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα πολυδιάστατο πεδίο που χαρακτηρίζεται από μικροσκοπικούς και μακροσκοπικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των ελεγκτών μιας εταιρείας (Rainer & Ulrich, 2015). Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν στοιχεία που επηρεάζουν καθοριστικά την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου όπως είναι οι πηγές και οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, οργανωτικοί παράγοντες και η σχέση των εσωτερικών ελεγκτών με τους stakeholders της επιχείρησης, ενώ στη δεύτερη εντάσσονται τρεις θεσμικές δυνάμεις που καθοδηγούν σημαντικά τις δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου αναφορικά με την αποτελεσματικότητά του. Πρώτον, η εξαναγκαστική δύναμη

(coercive force) που επηρεάζεται από τους νόμους, τις πολιτικές και τους κανονισμούς εσωτερικού ελέγχου και υποστηρίζουν τις δραστηριότητες των εσωτερικών ελεγκτών, δεύτερον τη μιμητική δύναμη (mimetic force) η οποία καθοδηγείται από την αφοσίωση στο πεδίο εφαρμογής και την τήρηση των ορθών πρακτικών του εσωτερικού ελέγχου και τρίτον, κανονιστική δύναμη (normative force) που έχει να κάνει με τη συμμόρφωση με τα ελεγκτικά πρότυπα.

Όπως γνωρίζουμε, το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου ανήκει στην κατηγορία των επαγγελμάτων που έχει αποστολή να εκκινεί ή να διαχειρίζεται τις ελεγκτικές διαδικασίες σύμφωνα με τα επαγγελματικά πρότυπα. Ποιοι είναι όμως οι παράγοντες που οδηγούν σε αποτελεσματικές ελεγκτικές διαδικασίες; Κατά τον Amoush (2017) συνοψίζονται σε πέντε κατηγορίες:

1. Προσδιορισμός των στόχων του εσωτερικού ελέγχου: η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου προϋποθέτει την ύπαρξη πρακτικών και ξεκάθαρων στόχων οι οποίοι συμβαδίζουν με τους στόχους της εταιρείας γενικότερα. Το έργο της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι σαφές, έτσι ώστε να αποφεύγονται αντιφάσεις στις αρμοδιότητες.
2. Ελεγκτικό πρόγραμμα: απαραίτητο στοιχείο που εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα είναι η ύπαρξη ενός προγράμματος που να διασφαλίζει την ικανότητα και την επάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας.
3. Εφαρμογή των ελεγκτικών διαδικασιών από μια επαρκή ελεγκτική ομάδα: οι ακόλουθες διαδικασίες πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον έλεγχο:
  - Διενέργεια προηγούμενης έρευνας για τον προσδιορισμό των στοιχείων που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα (γνώση εξωτερικού περιβάλλοντος επιχείρησης, φύση της δραστηριοτήτων, περιγραφή θέσεων εργασίας, εξέταση προϋπολογισμού κλπ.).
  - Αξιολόγηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.
  - Τήρηση αρχείου που περιέχει πληροφόρηση για τη διαδικασία του ελέγχου, στατιστικά στοιχεία και περιγραφή των σημαντικών σημείων του εσωτερικού ελέγχου.
4. Προετοιμασία περιοδικών ποιοτικών εκθέσεων αξιολόγησης του προσωπικού ή της ομάδας ελέγχου και συμμόρφωση με την εφαρμογή του σχεδίου, των συστάσεων και των προτάσεων.

5. Ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή έτσι ώστε να πραγματοποιεί απρόσκοπτα το έργο του.

Ακόμα, ο Feizizadeh (2012) αναφέρει ότι οι ομάδες εσωτερικού ελέγχου με τις καλύτερες επιδόσεις εμφανίζουν υψηλή αφοσίωση στους ακόλουθους τομείς:

1. *Πόροι*: τα ποιοτικά τμήματα εσωτερικού ελέγχου προσδιορίζουν τις δεξιότητες και τους πόρους που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης.
2. *Διαχείριση της γνώσης*: οι κορυφαίες ομάδες αποτυπώνουν, διαχειρίζονται και μοιράζονται τις εσωτερικές γνώσεις τους, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία του οργανισμού.
3. *Μείωση του κινδύνου*: για την ενίσχυση των προσπαθειών ως προς την καταπολέμηση της απάτης αλλά και την αντιμετώπιση των κινδύνων η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να γνωρίζει τα πιθανά σενάρια που επηρεάζουν τους τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται η επιχείρηση και τα οποία καταρτίζονται από αυτή. Πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί τα μέτρα που απαιτούνται για την ανίχνευση της απάτης και να αξιολογεί τα μέτρα ελέγχου.
4. *Αξιολόγηση κινδύνου*: ένας αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί του κινδύνους που αντιμετωπίζει μια επιχείρηση και καταρτίζει ένα σχέδιο για την καταπολέμηση τους.
5. *Τεχνολογία*: η ευρεία χρήση της τεχνολογίας συμβάλει στη βελτίωση των διαδικασιών. Οι ελεγκτικές τεχνικές, η συλλογή δεδομένων και η εφαρμογή μοντέλων πρόβλεψης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου.

2.2.9 ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ – internal control system) υποδηλώνει την οργανωμένη συγχώνευση λειτουργιών και διαδικασιών μέσα σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου που θεσπίζεται από τη διοίκηση και έχει ως σκοπό την αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης (Qiang & Cheung, 1997). Το ΣΕΕ είναι όλες εκείνες οι μέθοδοι και διαδικασίες που ακολουθούνται για να επιτυγχάνεται όσο το δυνατό καλύτερη συνεργασία μεταξύ των τμημάτων της επιχείρησης, την ασφάλεια των περιουσιακών στοιχείων, την πρόληψη και ανίχνευση της απάτης καθώς και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των χρήσιμων

οικονομικών πληροφοριών (Παπαδάτου, 2005). Πιο αναλυτικά, το ΣΕΕ αποτελείται από μια σειρά μέτρων, πολιτικών, διαδικασιών, βημάτων, κανονισμών, τρόπου οργάνωσης, κανόνων λειτουργίας κλπ. τα οποία αναπτύσσονται και λειτουργούν με σκοπό την άσκηση ελέγχου και την κατεύθυνση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης (Καραμάνης, 2008). Στόχος των ΣΕΕ είναι να διασφαλίζουν σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό την εκπλήρωση τριών σκοπών: την αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, τη συμμόρφωση με τους νόμους και του κανονισμούς και τη βελτίωση των λειτουργιών. Σημαντικό ρόλο σε ένα ΣΕΕ διαδραματίζει η ύπαρξη οργανωτικού σχεδίου, η εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού και η λογιστική διαχείριση της επιχείρησης. Συνεπώς, είναι προφανές ότι το ΣΕΕ αποτελεί απαραίτητο εργαλείο στη διαδικασία επίτευξης των στόχων, θα πρέπει όμως να είναι προσαρμοσμένο στις εκάστοτε ιδιαιτερότητες της κάθε επιχείρησης.

Είδη μέτρων ελέγχου

Τα μέτρα ελέγχου ή δικλίδες ασφαλείας (controls) αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι ενός ΣΕΕ και είναι εκείνα τα μέτρα που έχουν σχεδιαστεί και εφαρμόζονται σε μια επιχείρηση με σκοπό την οργάνωση, την καθοδήγηση και τον έλεγχο της, προς επίτευξη των στόχων. Τα μέτρα ελέγχου μπορούν να διαχωριστούν σε διάφορες κατηγορίες. Με βάση όμως τα δομικά χαρακτηριστικά τους κατατάσσονται κυρίως σε τρεις μεγάλες ομάδες ανάλογα με (1) το περιβάλλον που τα καθορίζει και ανάλογα με (2) τη φύση και (3) το στόχο τους (Φίλος, 2004). Συγκεκριμένα:

1. Μέτρα ελέγχου ανάλογα με το περιβάλλον:

Τα μέτρα που σχετίζονται με το περιβάλλον της επιχείρησης διακρίνονται σε εσωτερικά και εξωτερικά. Τα εσωτερικά μέτρα ελέγχου αναπτύσσονται μέσα στην επιχείρηση, σχετίζονται κυρίως με την οργάνωση των λειτουργιών και στοχεύουν στην επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων. Τα εξωτερικά μέτρα ελέγχου επιβάλλονται από το περιβάλλον εκτός της επιχείρησης και έχουν να κάνουν συνήθως με τους νόμους, τις κυβερνητικές διατάξεις και τους ελέγχους από κρατικούς φορείς.

2. Μέτρα ελέγχου ανάλογα με τη φύση τους:

Με βάση τη φύση τους τα μέτρα ελέγχου μπορούν να διαχωριστούν σε (α) χρηματοοικονομικά και λογιστικά όταν αφορούν διαδικασίες προετοιμασίας οικονομικών στοιχείων και ασφάλειας της επιχείρησης, (β) σε διαχειριστικά και λειτουργικά όταν αφορούν τις πολιτικές και τις διαδικασίες λειτουργίας της επιχείρησης και (γ) σε

διοικητικά όταν αφορούν τη λήψη αποφάσεων, την αξιολόγηση τους και τη συμμόρφωση σε αυτές.

3. Μέτρα ελέγχου ανάλογα με το στόχο τους:

Τα μέτρα ελέγχου κατατάσσονται ανάλογα με το στόχο τους σε προληπτικά, εντοπιστικά και διορθωτικά. Τα *προληπτικά μέτρα* στοχεύουν στην πρόληψη ανεπιθύμητων καταστάσεων και συνεπάγονται οικονομικά οφέλη για την επιχείρηση καθώς αν λειτουργούν σωστά αποφεύγεται το κόστος διόρθωσης ή μιας ανεπιθύμητης κατάστασης. Τα *εντοπιστικά μέτρα* κοστίζουν περισσότερο από τα προληπτικά αλλά είναι απαραίτητα στην αξιολόγηση των προληπτικών και τον εντοπισμό σφαλμάτων που δεν μπορούν να προληφθούν. Τα *διορθωτικά μέτρα* εφαρμόζονται για τη διόρθωση σφαλμάτων και για τη δημιουργία συνθηκών που δε θα επιτρέψουν την επανάληψη τους.

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι απαραίτητος ο διαχωρισμός των μέτρων ελέγχου σε κατηγορίες καθώς είναι δυνατόν ένα μέτρο να εντάσσεται και σε διαφορετικές κατηγορίες. Επομένως, το ζήτημα δεν είναι αποκλειστικά η κατηγοριοποίηση τους, αλλά η ανάπτυξη και η λειτουργία των κατάλληλων μέτρων ελέγχου.

Χαρακτηριστικά Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Το 1992 η επιτροπή της COSO ανέπτυξε ένα μοντέλο για την αξιολόγηση των ΣΕΕ. Το εν λόγω μοντέλο υιοθετήθηκε ως ένα γενικά αποδεκτό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου και αναγνωρίζεται ευρέως ως ένα σαφές πρότυπο μέτρησης της αποτελεσματικότητας των ΣΕΕ. Οι πέντε πυλώνες από τους οποίους αποτελείται είναι το περιβάλλον των δικλίδων, η αξιολόγηση των κινδύνων και των επιπτώσεων τους, οι δραστηριότητες των δικλίδων, η πληροφόρηση και επικοινωνία και η παρακολούθηση. Πιο αναλυτικά:

- α. *Περιβάλλον δικλίδων (control environment)*: είναι ένα σύνολο προτύπων, διαδικασιών και δομών που παρέχουν τη βάση για τη διεξαγωγή του εσωτερικού ελέγχου στον οργανισμό. Αποτελείται από παράγοντες όπως είναι η ακεραιότητα, οι ηθικές αξίες, η φιλοσοφία της διοίκησης, ο τρόπος που κατανέμει εξουσίες και ευθύνες αλλά και οργανώνει και αναπτύσσει το δυναμικό της.
- β. *Αξιολόγηση κινδύνων και επιπτώσεων (risk assessment)*: περιλαμβάνει μια δυναμική και επαναληπτική διαδικασία εντοπισμού και ανάλυσης των κινδύνων, αποτελώντας μια βάση για τον προσδιορισμό του τρόπου διαχείρισης των κινδύνων. Εξετάζονται

πιθανές αλλαγές στο εξωτερικό περιβάλλον και στο υφιστάμενο επιχειρηματικό μοντέλο που μπορούν να δημιουργήσουν δυσκολίες στην επίτευξη των στόχων.

- γ. *Δραστηριότητες δικλίδων (control activities)*: διασφαλίζει ότι οι ενέργειες και οι δράσεις που έχουν αποφασιστεί από τη διοίκηση για την αντιμετώπιση των κινδύνων που εντοπίστηκαν και την επίτευξη των στόχων του οργανισμού, λειτουργούν αποτελεσματικά.
- δ. *Πληροφόρηση και επικοινωνία (information and communication)*: τα κανάλια επικοινωνίας αναπτύσσονται μεταξύ των μελών ενός οργανισμού με σκοπό την έγκαιρη μετάδοση των κατάλληλων πληροφοριών στους κατάλληλους ανθρώπους. Συνεπώς, ένα αποτελεσματικό σύστημα ροής πληροφοριών και γνωστοποίησης ρόλων είναι απαραίτητο για τη λειτουργία διαφόρων διαδικασιών.
- ε. *Παρακολούθηση (monitoring)*: αποτελεί μια συνεχή λειτουργία που στοχεύει στην αξιολόγηση των επιδόσεων και την αποτελεσματικότητα των μέτρων ελέγχου. Η παρακολούθηση του ΣΕΕ από τη διοίκηση ανά τακτά χρονικά διαστήματα διασφαλίζει την επικαιροποίηση του συστήματος και την προσαρμογή του στις μεταβολές του περιβάλλοντος της επιχείρησης.

Αποτελεσματικότητα Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Όπως προαναφέρθηκε το ΣΕΕ έχει ως στόχο την συμβολή στην επίτευξη των στόχων της διοίκησης. Όταν λειτουργεί αποτελεσματικά και επαρκώς, τότε και οι κίνδυνοι αντιμετωπίζονται στην πλειονότητα τους με επιτυχία. Για να συμβεί όμως αυτό, το ΣΕΕ πρέπει να λειτουργεί κάτω από ορισμένες αρχές. Αυτές είναι οι εξής (Παπαστάθης, 2003):

- *Κατάλληλη στελέχωση*: όταν το προσωπικό παρουσιάζει υψηλή κατάρτιση, γνώσεις και δεξιότητες αυξάνονται σημαντικά οι πιθανότητες επίτευξης των στόχων. Έτσι, η κατάλληλη επιλογή ανθρώπινου δυναμικού σε συνδυασμό με τη βέλτιστη χρήση του, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τους επιχειρησιακούς σκοπούς.
- *Διαχωρισμός καθηκόντων*: είναι από τις πιο σημαντικές αρχές ενός ΣΕΕ. Κάθε στέλεχος πρέπει να γνωρίζει με ακρίβεια τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις του, τα όρια των ευθυνών του, καθώς και που είναι υπόλογο.
- *Κατανομή αρμοδιοτήτων*: οι αρμοδιότητες πρέπει να κατανέμονται έτσι ώστε να επιτυγχάνεται το βέλτιστο αποτέλεσμα. Ταυτόχρονα, πρέπει να ενισχύεται η ανάληψη πρωτοβουλιών, η αξιολόγηση των ενεργειών και ο βαθμός επίτευξης των στόχων.

- *Έγκριση και εξουσιοδότηση*: σε περιπτώσεις σοβαρών ή επικίνδυνων συναλλαγών πρέπει να εξασφαλίζεται ειδική εξουσιοδότηση σε αντίθεση με τις απλές καθημερινές δραστηριότητες.
- *Διασφάλιση των συναλλαγών*: οι συναλλαγές πρέπει να πραγματοποιούνται σύμφωνα με της πολιτικές της διοίκησης. Πρέπει να απεικονίζονται ορθά και να ελαχιστοποιούνται τα λογιστικά λάθη.
- *Έκδοση και καταχώρηση στοιχείων*: όλες οι λογιστικές καταχωρήσεις πρέπει να συνοδεύονται και από τα ανάλογα παραστατικά, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ορθότητα, η εγκυρότητα και η γνησιότητα της εγγραφής.
- *Παρακολούθηση εργασιών*: όταν οι εργασίες του προσωπικού παρακολουθούνται συστηματικά, δίνεται η δυνατότητα διορθώσεων όπου κρίνεται σκόπιμο.
- *Σχεδιασμός διαδικασιών ανάλογα με τους κινδύνους*: ο σχεδιασμός και η έκταση των διαδικασιών πρέπει να σχετίζεται με το μέγεθος και τη φύση των δραστηριοτήτων και του κινδύνου που αντιμετωπίζει η επιχείρηση.
- *Υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου*: πρέπει να προβλέπεται η λειτουργία της ανεξάρτητης υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου ώστε να αξιολογείται η επάρκεια του ΣΕΕ.
- *Διαρκής αξιολόγηση*: το ΣΕΕ πρέπει να παρακολουθείται και να αξιολογείται σε τακτά χρονικά διαστήματα έτσι ώστε να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα και καταστάσεις. Η έννοια του τακτού αναφέρεται σε δύο με τρία έτη, εκτός και αν οι ανάγκες το επιβάλλουν νωρίτερα.

2.2.10 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η επιτροπή ελέγχου (audit committee) έχει θεσμοθετηθεί σε πολλές χώρες για εισηγμένες σε χρηματιστηριακή αγορά εταιρείες στην προσπάθεια βελτίωσης της εταιρικής διακυβέρνησης. Αποτελεί ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο και λειτουργεί ως εκπρόσωπος του διοικητικού συμβουλίου από το οποίο λαμβάνει τις εξουσίες για την εκτέλεση των καθηκόντων της στα οποία περιλαμβάνονται η εποπτεία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (μέσω των γνωστοποιήσεων) και των υπηρεσιών και μηχανισμών ελέγχου. Ειδικότερα, οι δραστηριότητες και οι ευθύνες της επιτροπής ελέγχου έχουν να κάνουν με την επίβλεψη και παρακολούθηση της συνολικής οικονομικής επίδοσης της επιχείρησης

(ιδιαίτερα με την προετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων), του προϋπολογισμού και της κοστολόγησης, της αποτελεσματικότητας των ΣΕΕ, της απόδοσης των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών και της συμμόρφωσης με το ρυθμιστικό πλαίσιο και τις δραστηριότητες διαχείρισης κινδύνου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 43/2006/ΕΕ η επιτροπή ελέγχου είναι μεταξύ άλλων επιφορτισμένη με:

- την παρακολούθηση της διαδικασίας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.
- την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, εσωτερικού λογιστικού ελέγχου, κατά περίπτωση, και διαχείρισης κινδύνων.
- την επίβλεψη του υποχρεωτικού ελέγχου των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών.
- τον έλεγχο και την παρακολούθηση της ανεξαρτησίας του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου, και ιδίως την παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών στην ελεγχόμενη οντότητα.

Με άλλα λόγια, η επιτροπή ελέγχου παρέχει στο διοικητικό συμβούλιο τις απαραίτητες πληροφορίες και συστάσεις που περιέχουν τη διασφάλιση ότι ζωτικές λειτουργίες που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση της επιχείρησης και συνεπώς την απόδοση της, πραγματοποιούνται με ακρίβεια και αποτελεσματικότητα (Basuony, et al., 2014).

Η επιτροπή ελέγχου μπορεί να ενισχύσει τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και να τον μετατρέψει σε σημαντικό πόρο για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της (Turley & Zaman, 2004). Αυτό μπορεί να γίνει μέσω της αξιολόγησης της ανεξαρτησίας τους εσωτερικού ελέγχου, της συζήτησης με τον επικεφαλής του ελέγχου περί των εκθέσεων και των ευρημάτων του εσωτερικού ελέγχου, της εξέτασης και έγκρισης του προϋπολογισμού για τον εσωτερικό έλεγχο, της εξέτασης μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και συντονισμού των εργασιών και της συμμετοχής στη διαδικασία πρόσληψης και απόλυσης του επικεφαλής της ελεγκτικής υπηρεσίας. Όλες αυτές οι δραστηριότητες ταυτόχρονα μπορούν να επηρεάσουν τη βελτίωση των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σε έναν οργανισμό (Tušek, 2015).

Συμπερασματικά, ο σωστός συνδυασμός εμπειρίας και δεξιοτήτων είναι απαραίτητο συστατικό για την υποστήριξη των λειτουργιών της επιτροπής ελέγχου, η οποία πρέπει να χαρακτηρίζεται από:

1. Ανεξαρτησία

Η ανεξαρτησία των μελών της επιτροπής ελέγχου είναι ένας κρίσιμος παράγοντας που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της στην επίβλεψη της διαδικασίας χρηματοοικονομικής

πληροφόρησης. Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να αποτελείται από μέλη τα οποία δε θα έχουν προσωπική σχέση με τη διοίκηση και ως εκ τούτου θα εργάζονται με αντικειμενικότητα και ανεξάρτητα από τη διοικητική επιρροή (Bedard & Gendron, 2010). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα ανεξάρτητα μέλη να αποκτούν περισσότερες ευκαιρίες να ελέγχουν και να αποτρέπουν τυχόν προσπάθειες της διοίκησης να αποκρύψει πληροφορίες για δικά της οφέλη. Συνεπώς, μια επιτροπή ελέγχου με υψηλό βαθμό ανεξαρτησίας μπορεί να εξασφαλίσει την ποιότητα και τη διαφάνεια της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (Allegriani & Greco, 2011).

2. Τεχνογνωσία

Εκτός από την ανεξαρτησία, η κατοχή της κατάλληλης τεχνογνωσίας θεωρείται ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της επιτροπής ελέγχου. Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου πρέπει να διακατέχονται από υψηλή κατάρτιση στα οικονομικά ζητήματα έτσι ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν και να ερμηνεύουν τις οικονομικές καταστάσεις και τα λογιστικά πρότυπα που χρησιμοποιούνται (Dhaliwal, et al., 2010). Επίσης, ο Persons (2009) αναφέρει ότι τα μέλη μια ελεγκτικής επιτροπής που έχουν υψηλό επίπεδο γνώσεων είναι πιο πιθανό να εντοπίσουν τυχόν οικονομικές ανακρίβειες ή παράτυπες συναλλαγές καθώς διαθέτουν πέρα από την απαιτούμενη τεχνογνωσία και έναν ισχυρό κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας.

3. Συχνότητα συνεδριάσεων

Οι Karamanou και Vafeas (2005) υποστηρίζουν ότι όσο πιο συχνά συνεδριάζει η ελεγκτική επιτροπή τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να επιτελέσει αποτελεσματικά το ρόλο της. Η συχνή συνεδρίαση επιτρέπει στα μέλη να συζητήσουν λεπτομερώς και να εκφράσουν την άποψη τους για μια σειρά από θέματα όπως είναι η επιλογή των λογιστικών αρχών, η διαχείριση κινδύνων, η διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης κλπ. Επομένως, μια περισσότερο ενεργή επιτροπή ελέγχου προσφέρει στα μέλη της περισσότερες ευκαιρίες για συζήτηση και αξιολόγηση ζητημάτων που τίθενται ενώπιόν τους.

4. Μέγεθος

Είναι γεγονός ότι μια μεγαλύτερη επιτροπή ελέγχου έχει τη δυνατότητα να αφιερώσει περισσότερους πόρους για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων της. Έτσι, ένας ευρύτερος αριθμός μελών είναι πιθανό να επιφέρει ποικιλία απόψεων, τεχνογνωσίας, εμπειριών και δεξιοτήτων συμβάλλοντας στον αποτελεσματικότερο έλεγχο (Li, et al., 2012).

2.3 ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Στις προηγούμενες ενότητες έγινε εκτενής αναφορά στον εσωτερικό έλεγχο και την χρηματοοικονομική πληροφόρηση, στα πλαίσια κατανόησης βασικών ορολογιών, εννοιών και γνωρισμάτων των υπό εξέταση πεδίων. Αυτό έγινε με γνώμονα την όσο το δυνατό καλύτερη κατανόηση του ζητήματος που πραγματεύεται η παρούσα εργασία και αφορά την επίδραση που ασκεί ο εσωτερικός στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Για τους ανωτέρω σκοπούς συνεπώς, είναι χρήσιμο να παρατεθούν προηγούμενες έρευνες που έχουν ασχοληθεί με την εξέταση της εν λόγω σχέσης.

Μια σειρά από έρευνες έχουν δείξει ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, ιδιαίτερα στους τομείς της πρόληψης και της ανίχνευσης της απάτης (Church, et al., 2001). Όπως υποδηλώνουν και τα ευρήματα της έρευνας των Coram et al. (2008) η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου προσδίδει αξία σε έναν οργανισμό μέσω της βελτίωσης του περιβάλλοντος ελέγχου και παρακολούθησης, συμβάλλοντας στην ακρίβεια των γνωστοποιήσεων μέσω της ανίχνευσης της απάτης. Επίσης, οι επενδυτές που έχουν εύκολη πρόσβαση στις εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου διακρίνονται από μεγαλύτερη εμπιστοσύνη γύρω από τις γνωστοποιήσεις, συγκριτικά με εκείνους που δεν έχουν ανάλογη πρόσβαση. Ομοίως, στοιχεία δείχνουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο στην ολοκλήρωση του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, βελτιώνοντας έτσι την ποιότητα τους (Zain, et al., 2006). Έρευνα των Gordon και Smith (1992) κατέδειξε ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου βελτιώνει τον έλεγχο του περιβάλλοντος πράγμα που αντανακλάται στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης μέσω της μείωσης των οικονομικών σφαλμάτων και αστοχιών.

Σύμφωνα με ένα σημαντικό αριθμό ερευνών, μια αποτελεσματική λειτουργία εσωτερικού ελέγχου συνδέεται με τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης υπό την έννοια της διασφάλισης που παρέχουν οι δικλίδες ασφαλείας αναφορικά με τη χειραγώγηση των κερδών (Lin, et al., 2011). Οι Garcia, Barbadilo και Pérez (2012) παρατήρησαν τον εσωτερικό έλεγχο ως ένα σημαντικό μηχανισμό για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των ετήσιων καταστάσεων. Έδειξαν ότι η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου ως μια λειτουργία που σχετίζεται με την εταιρική διακυβέρνηση, και η συνεργασία τους με μια αποτελεσματική επιτροπή ελέγχου συμβάλλουν στην μειωμένη χειραγώγηση των κερδών.

Μια ομάδα ερευνητών όπως οι Cohen και Sayag (2010) έχουν επιβεβαιώσει εμπειρικά ότι η δυναμική που αντανακλά τη θετική επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη διαδικασία

της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και της εταιρικής διακυβέρνησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το σαφή προσδιορισμό του ρόλου και των αρμοδιοτήτων της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου, τη στελέχωση, τις κατευθυντήριες γραμμές της επιχείρησης σχετικά με την κατάρτιση των καταστάσεων και την επαγγελματική επάρκεια. Επιπλέον, οι Bhatti και Awan (2012) τόνισαν τη σημασία της κατάρτισης των εσωτερικών ελεγκτών σύμφωνα με τις μεταβολές των διαδικασιών εργασίας και του περιβάλλοντος.

Σε ότι έχει να κάνει με τις επιτροπές ελέγχου, ένας μεγάλος αριθμός ερευνών έχει διεξαχθεί και οι οποίες εξετάζουν την επίδραση που ασκούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Συγκεκριμένα, οι Mangena και Pike (2005) έδειξαν ότι το υψηλό επίπεδο γνώσεων της επιτροπής ελέγχου προωθεί τις οικονομικές γνωστοποιήσεις και την ποιότητα των κερδών διασφαλίζοντας ποιοτική χρηματοοικονομική πληροφόρηση και συνεπώς, ενισχύει την αξιοπιστία των πληροφοριών που διαχέονται στην αγορά. Επίσης, οι επιτροπές ελέγχου που χαρακτηρίζονται από υψηλή κατάρτιση διαθέτουν αποτελεσματικότερα μέσα παρακολούθησης των πρακτικών χρηματοοικονομικής πληροφόρησης για την παραγωγή υψηλού επιπέδου πληροφόρησης. Οι Pomeroy και Thornton (2008) σε μία μετά-ανάλυση² 27 μελετών κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου αποτελεί το περισσότερο κοινά αποδεκτό χαρακτηριστικό μέτρησης της ποιότητάς της, αλλά και της ποιότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Μια άλλη πτυχή της έρευνας επισήμανε και τη σημασία της συνέπειας της επιτροπής ελέγχου η οποία μετράται μέσω της συχνότητας συνεδριάσεων.

Από την άλλη μεριά, υπάρχουν και έρευνες σύμφωνα με τις οποίες δεν παρατηρείται σημαντική σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Για παράδειγμα, σε έρευνα του ο Prawitt et al. (2009) αν και παρατηρείται θετική συσχέτιση μεταξύ μεγέθους εσωτερικού ελέγχου, επαγγελματικών πιστοποιήσεων και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης από την άλλη, δεν συμβαίνει το ίδιο με το χαρακτηριστικό της ανεξαρτησίας. Ακόμα, ο Al-Shetwi et al. (2011) δεν εντόπισε ιδιαίτερη αλληλεπίδραση μεταξύ της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Τα ευρήματα της έρευνας του έδειξαν ότι χαμηλή ή καθόλου συσχέτιση μπορεί να οφείλεται σε συνδυαστικούς παράγοντες ενός ανεπαρκούς συστήματος όπως είναι η χαμηλής ποιότητας εταιρική διακυβέρνηση.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται ωφέλιμο να αναφερθούμε αναλυτικότερα σε μερικές από τις μεθοδολογίες που ακολουθήθηκαν στα πλαίσια εξέτασης της επίδρασης του εσωτερικού

---

² Στατιστική ανάλυση που συνδυάζει τα αποτελέσματα πολλών ανεξάρτητων μελετών οι οποίες θέτουν το ίδιο ερευνητικό ερώτημα.

ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Ο Rahmatika (2014) εξέτασε την επίδραση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τη διακυβέρνηση 7 τοπικών αυτοδιοικήσεων της Ινδονησίας χρησιμοποιώντας δεδομένα από ερωτηματολόγια, με την επιλογή του δείγματος να γίνεται μέσω αναλογικής στρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας³. Τα στοιχεία υποβλήθηκαν σε επεξεργασία χρησιμοποιώντας την παλινδρόμηση μερικών ελαχίστων τετραγώνων⁴. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι (1) δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και της καλής διακυβέρνησης στις 7 τοπικές αυτοδιοικήσεις, (2) η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου έχει σημαντική επίδραση στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, (3) η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου έχει σημαντική επίδραση στην εφαρμογή της καλής διακυβέρνησης και (4) η ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης έχει σημαντική επίδραση στην εφαρμογή καλής διακυβέρνησης.

Ο Abbott et al. (2015) εξέτασαν ένα μοντέλο ποιότητας της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου αποτελούμενο από τα χαρακτηριστικά της ικανότητας και της ανεξαρτησίας, για την καλύτερη κατανόηση των προσδιοριστικών παραγόντων της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου ως μέσα παρακολούθησης της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Ερωτηματολόγια στάλθηκαν σε μέλη του FORTUNE 1000⁵ που δεν ανήκουν τον τραπεζικό κλάδο. Οι έλεγχοι που διεξήγαγαν υποστηρίζουν την υπόθεση ότι ταυτόχρονη παρουσία ικανότητας και ανεξαρτησίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική παρακολούθηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Από τη μεριά τους, ο Lakovic et al. (2016) διεξήγαγαν έρευνα που βασίστηκε στην εξέταση δεδομένων 24 εταιρειών του Μαυροβουνίου που διαθέτουν λειτουργία εσωτερικού ελέγχου. Αποτελούνταν από δύο μέρη: το πρώτο αφορούσε ένα ερωτηματολόγιο 20 ερωτήσεων σχετικά με (1) τη δομή και τις κατευθυντήριες γραμμές των γνωστοποιήσεων, (2) τις δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου, (3) τη δομή και το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων, (4) τον τρόπο και τη συχνότητα επικοινωνίας με άλλους μηχανισμούς

---

³ Στην στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία ο πληθυσμός χωρίζεται σε στρώματα και στη συνέχεια επιλέγονται επιμέρους δείγματα με απλή τυχαία δειγματοληψία από κάθε στρώμα. Με την αναλογική δειγματοληψία σε κάθε στρώμα επιλέγεται δείγμα έτσι ώστε η αναλογία του μεγέθους του δείγματος στο στρώμα προς το μέγεθος του συνολικού δείγματος να είναι ίση με την αναλογία του μεγέθους του πληθυσμού του στρώματος προς το μέγεθος του πληθυσμού. Έτσι το συνολικό δείγμα είναι μια αναλογική μικρογραφία του πληθυσμού.

⁴ Πρόκειται για μια τεχνική η οποία συνδυάζει χαρακτηριστικά τόσο της παλινδρόμησης κυρίων συνιστωσών όσο και της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης.

⁵ Αποτελεί ένα κατάλογο του περιοδικού Fortune με τις 1000 μεγαλύτερες από άποψη εσόδων αμερικανικές εταιρείες.

εποπτείας και το δεύτερο, τη συλλογή δεδομένων από τις ετήσιες καταστάσεις του 2011. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της ανάλυσης παραγόντων⁶ κατέληξαν σε πέντε βασικούς παράγοντες: την υποστήριξη της ανώτατης διοίκησης, τη φύση των υπηρεσιών διασφάλισης, την επαγγελματική επάρκεια, την επιχειρησιακή ανεξαρτησία και τη σχέση με την επιτροπή ελέγχου. Η επίδραση όλων των παραπάνω παραγόντων στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση εξετάστηκε από ένα μοντέλο παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα αυτού του μοντέλου δείχνουν ότι ο μόνος σημαντικός αντίκτυπος στην ποιότητα της πληροφόρησης είναι η επαγγελματική επάρκεια και η σχέση με την επιτροπή ελέγχου.

Ο Kusunadi et al. (2016) εξέτασαν τρία χαρακτηριστικά (ανεξαρτησία, γνώση, αλληλοεπικάλυψη μεταξύ των μελών των επιτροπών ελέγχου και αποδοχών⁷) των επιτροπών ελέγχου και την επίδραση τους στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση 423 εισηγμένων εταιρειών της Σιγκαπούρης χρησιμοποιώντας τη μέθοδο διαστρωματικής παλινδρόμησης (cross-sectional regression analysis)⁸. Το βασικό συμπέρασμα ήταν ότι η ποιότητα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης είναι υψηλότερη όταν οι επιτροπές ελέγχου παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο οικονομικής ειδίκευσης και επίβλεψης. Από την άλλη, δεν παρατηρήθηκε ότι αυξανόμενη ανεξαρτησία των επιτροπών ελέγχου ενισχύει την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης διότι στην πλειοψηφία τους ήδη αποτελούνται από ανεξάρτητους διευθυντές. Τέλος, δεν παρατηρήθηκε επίδραση της αλληλοεπικάλυψης των επιτροπών ελέγχου και αποζημιώσεων. Σε γενικές γραμμές η συμβολή της συγκεκριμένης έρευνας έγκειται στο συμπέρασμα ότι οι εταιρείες της Σιγκαπούρης θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφοροποιημένη ειδίκευση πέραν της λογιστικής, προσφέροντας καλύτερη παρακολούθηση και επομένως υψηλότερης ποιότητας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Κλείνοντας, το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε από τον Ogunjana et al. (2017) ήταν ένα ερωτηματολόγιο το οποίο διοχετεύτηκε σε εσωτερικού ελεγκτές των Big

---

⁶ Σκοπός της ανάλυσης παραγόντων (factor analysis) είναι να συνοψίσει τις σχέσεις ανάμεσα σε ένα μεγάλο αριθμό μεταβλητών με έναν περιεκτικό και ακριβή τρόπο, ώστε να βοηθήσει να γίνει αντιληπτή μια έννοια ή ιδιότητα.

⁷ Σύμφωνα με τους Laux και Laux (2009) η ύπαρξη επιτροπής αποδοχών ενισχύει τη λογική της πληρωμής με βάση την απόδοση, ως μέτρο παρακίνησης των στελεχών. Έτσι, τα στελέχη προκειμένου να λαμβάνουν υψηλότερη αποζημίωση παρακινούνται να παρεμβαίνουν στη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ώστε να παρουσιάζεται η καλύτερη δυνατή επίδοση. Το κόστος παρακολούθησης των εν λόγω αμοιβών αναλαμβάνεται από την επιτροπή ελέγχου, ενώ τα μέλη που ανήκουν και στις δύο επιτροπές είναι πιθανό να περιορίσουν την αύξηση των αποζημιώσεων οδηγώντας σε χαμηλότερο κόστος παρακολούθησης και υψηλότερης ποιότητας χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Επομένως, η αλληλοεπικάλυψη επιτρέπει στις δυο επιτροπές να κατανοούν καλύτερα τα κίνητρα των διευθυντικών στελεχών λόγω των γνώσεων του ζητήματος συγκεκριμένου τρόπου αμοιβής.

⁸ Καταγράφει για μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή ή περίοδο τις τιμές μιας μεταβλητής για διαφορετικές οικονομικές μονάδες ή σύνολα μονάδων.

Four⁹. Για την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της γραμμικής παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν ότι υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των χαρακτηριστικών του εσωτερικού ελέγχου και της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, ενώ προτείνεται η θέσπιση ειδικής νομοθεσίας που θα υποχρεώνει τη συμπερίληψη των εκθέσεων του εσωτερικού ελέγχου στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις προκειμένου να επιτυγχάνεται η αξιοπιστία της πληροφόρησης.

---

⁹ Οι Big Four (Deloitte, KPMG, PricewaterhouseCoopers και Ernst and Young) είναι οι τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες παγκοσμίως που προσφέρουν πέρα από ελεγκτικές και φοροτεχνικές, συμβουλευτικές αναλογιστικές και άλλες υπηρεσίες σε ιδιωτικές εταιρείες και δημόσιους οργανισμούς.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Αυτό που προκύπτει από σε γενικές γραμμές από τη βιβλιογραφία είναι ότι οι εταιρείες έχουν συνήθως την τάση να γνωστοποιούν ευκολότερα τα θετικά στοιχεία γύρω από τη δραστηριότητά τους ενώ στην αντίθεση περίπτωση αποθαρρύνονται να γνωστοποιούν τα αρνητικά, προκειμένου να μην επηρεαστεί αρνητικά η φήμη και η εικόνα τους απέναντι στους πελάτες και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέλη του εξωτερικού περιβάλλοντος. Αυτή η πρακτική ενδέχεται να οδηγήσει στη χειραγώγηση των κερδών ή στην κατά κάποιο τρόπο ομαλοποίησή τους έτσι ώστε να μετριαστούν οι επιπτώσεις των δυσμενών ειδήσεων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διαπιστωθεί κατά πόσο ο εσωτερικός έλεγχος μέσω της επιτροπή ελέγχου, επηρεάζει την πληροφόρηση που περιέχεται στις οικονομικές καταστάσεις των ελληνικών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο εταιρειών. Το βασικό κριτήριο επιλογής των εισηγμένων εταιρειών έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι εν λόγω εταιρείες είναι υποχρεωμένες από το νόμο να δημοσιοποιούν πέρα από οικονομικά και στοιχεία αναφορικά με τη διάρθρωση τους, τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης κλπ. Συνεπώς, έχουν αντληθεί δεδομένα από τις ετήσιες οικονομικές εκθέσεις εταιρειών που αφορούν τόσο στοιχεία εταιρικής διακυβέρνησης όσο και χρηματοοικονομικά.

Μετά την αναζήτηση για την ανεύρεση στοιχείων για εισηγμένες εταιρείες στο χρηματιστήριο και την αφαίρεση όσων δεν εμφάνιζαν συνεχόμενα δεδομένα, το δείγμα καθορίστηκε σε 25 εισηγμένες εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α) πλην Τραπεζικών ιδρυμάτων, για τα έτη 2015, 2016, 2017. Όπως προαναφέρθηκε όλα τα δεδομένα αντλήθηκαν από τις ετήσιες οικονομικές εκθέσεις των εταιρειών και θεωρείται αναγκαίο να αναφερθεί ότι σε περιπτώσεις που υπήρχαν αναμορφώσεις, κυρίως λόγω εναρμόνισης με τα ΔΛΠ, χρησιμοποιήθηκαν τα αναμορφωμένα στοιχεία. Επίσης, είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι σε περιπτώσεις ομίλων τα στοιχεία που ελήφθησαν αφορούσαν τις ενοποιημένες καταστάσεις. Γενικότερα, έγινε μια προσπάθεια επιλογής εταιρειών από τους περισσότερους κλάδους. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εταιρείες του δείγματος και ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιούνται.

Πίνακας 1 *Εταιρείες Δείγματος*

A/A	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΚΛΑΔΟΣ
1	FOURLIS A.E ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Εμπόριο - Λιανική πώληση ειδών οικιακού και αθλητικού εξοπλισμού
2	INFORM Π. ΛΥΚΟΣ Α.Ε.	Βιομηχανικά Προϊόντα & Υπηρεσίες
3	M.L.S. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Α.Ε.	Τεχνολογία
4	PASAL Α.Ε.	Ακίνητη Περιουσία - Διαχ. Ακίν. Περιουσίας
5	PROFILE Α.Ε.Β.Ε.	Τεχνολογία – Υπηρεσίες Η/Υ
6	ΑΚΡΙΤΑΣ Α.Ε.	Κατασκευές
7	ΑΝΕΚ Α.Ε.	Ταξίδια & Αναψυχή
8	ΑΦΟΙ Ι.& Β. ΛΑΔΕΝΗΣ Α.Ε. – ΜΙΝΕΡΒΑ	Ένδυση
9	ΒΙΟΚΑΡΙΠΕΤ Α.Ε.	Προσωπικό & Οικιακά Αγαθά -> Έπιπλα
10	ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS Α.Ε.	Βιομηχανικά Προϊόντα & Υπηρεσίες -> Προμηθευτές Βιομηχ.
11	ΓΕΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	Βιομηχανικά Προϊόντα & Υπηρεσίες -> Προμηθευτές Βιομηχ.
12	ΔΑΙΟΣ ΠΛΑΣΤΙΚΑ Α.Β.Ε.Ε.	Χημικά -> Εξειδικευμένα Χημικά
13	ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε.	Κατασκευές & Υλικά Κατασκευών
14	ΕΚΤΕΡ Α.Ε.	Κατασκευές & Υλικά Κατασκευών
15	ΕΛΑΣΤΡΟΝ Α.Ε.Β.Ε.	Πρώτες Ύλες -> Χάλιβα
16	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	Πετρέλαιο & Αέριο
17	Ι. ΚΛΟΥΚΙΝΑΣ-Ι. ΛΑΠΠΑΣ Α.Ε.	Κατασκευές & Υλικά Κατασκευών
18	ΜΥΤΙΑΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε.	Βιομηχανικά Προϊόντα & Υπηρεσίες -> Διαφοροπ. Βιομηχ.
19	Ν. ΒΑΡΒΕΡΗΣ-MODA BAGNO Α.Ε.	Κατασκευές & Υλικά Κατασκευών -> Οικοδ. Υλ. & Εξαρτ.
20	Ο.Π.Α.Π. ΑΕ	Ταξίδια & Αναψυχή -> Τυχερά Παιχνίδια
21	ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Προσωπικό & Οικιακά Αγαθά
22	ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS Α.Ε.Β.Ε.	Τεχνολογία -> Υλικό Υπολογιστών
23	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Χημικά -> Εξειδικευμένα Χημικά
24	ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Μ.Α.Ε.	Υπηρεσίες Κοινής Ωφέλειας -> Εναλλακτικός Ηλεκτρ.
25	TITAN Α.Ε.	Κατασκευές

Τα μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν για την επεξεργασία των δεδομένων των εταιρειών για τα έτη 2015, 2016, 2017 αναλύθηκαν με τη μορφή δεδομένων πάνελ (panel data), ενώ η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια της μεθόδου των Ελαχίστων Τετραγώνων (OLS regression). Τέλος, το στατιστικό πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε είναι το Stata.

3.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Στο θεωρητικό μέρος έγινε αναφορά στις έρευνες που έχουν ασχοληθεί με το θέμα της διερεύνησης της σχέσης της επιτροπής ελέγχου και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Επίσης, παρουσιάστηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία πρέπει να έχει μια επιτροπή ελέγχου προκειμένου να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις λειτουργίες της. Για τους σκοπούς της εργασίας θα ασχοληθούμε με τρία από αυτά.

Το πρώτο είναι το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου το οποίο προσδιορίζεται με βάση τον αριθμό των μελών της. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου μπορεί να συμβάλλει στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης περιλαμβάνοντας επαρκή αριθμό μελών για την υλοποίηση των αρμοδιοτήτων της (Li, et al., 2012). Αυτό σημαίνει ότι το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου είναι πιο αποτελεσματικό στην παρακολούθηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης μέσω των εξειδικευμένων γνώσεων των μελών της. Συνεπώς, δίνεται η δυνατότητα στα μέλη της να χρησιμοποιούν την εμπειρία και τις δεξιότητες τους για να εκπληρώσουν επαρκώς τα καθήκοντα τους αναφορικά με την παροχή καλύτερων μεθόδων ελέγχου. Υπάρχουν έρευνες όπως του Ghosh et al (2010) που εμφάνισαν αρνητική σημαντική συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους επιτροπής ελέγχου και χειραγώγησης των κερδών αλλά και έρευνες όπως του Saleh (2009) που κατέληξαν σε κάποια συσχέτιση. Άρα η πρώτη υπόθεση που αναπτύσσεται είναι η εξής:

H1: Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Το δεύτερο είναι η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου που σχετίζεται με την αναλογία εξαρτημένων και ανεξάρτητων μελών. Μια ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου αναμένεται να έχει θετική επίδραση στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Τα ανεξάρτητα μέλη έχουν την δυνατότητα να αξιολογούν αντικειμενικά τις λογιστικές πρακτικές, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου αλλά και να παρακολουθούν τη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης καθώς κατέχουν ανεξάρτητο ρόλο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η επιτροπή ελέγχου να φέρει εις πέρας εργασίες και διαδικασίες επαρκέστερα χωρίς να χειραγωγείται. Σύμφωνα με τον Klein (2002) υπάρχει μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ μια ανεξάρτητης επιτροπής ελέγχου και χειραγώγησης των κερδών ενώ στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και ο Abbott (2015). Επομένως, η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου μπορεί να ενισχύσει την αντικειμενικότητα των εσωτερικών ελεγκτών. Από την άλλη ο

Garcia et al. (2012) σε ένα δείγμα 108 ισπανικών εταιρειών δεν εντόπισε σημαντική συσχέτιση μεταξύ ανεξαρτησίας επιτροπής ελέγχου και χειραγώγησης των κερδών. Σε αυτό το σημείο αναπτύσσεται και η δεύτερη υπόθεση:

H2: Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Το τρίτο είναι η συχνότητα με την οποία συνεδριάζει η επιτροπή ελέγχου. Η συχνή σύγκλιση συνεδριάσεων ενισχύει την επικοινωνία μεταξύ των διευθυντών και των ελεγκτών συμβάλλοντας στην αποτελεσματική λειτουργία της επιτροπής ελέγχου. Αναμένεται συνεπώς, ότι συχνές συνεδριάσεις της επιτροπής ελέγχου συνδέονται με υψηλής ποιότητα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Μια επιτροπή ελέγχου που συνεδριάζει με μεγαλύτερη συχνότητα μπορεί να επιβλέπει τις οικονομικές δραστηριότητες σε επαρκή βαθμό συνεισφέροντας έτσι στην ανάπτυξη της επικοινωνίας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Ως συμπέρασμα των ανωτέρω τα καθήκοντα της επιτροπής ελέγχου που σχετίζονται με την παρακολούθηση της διαδικασίας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και του εσωτερικού ελέγχου απαιτούν συχνές συνεδριάσεις. Τα ευρήματα της έρευνας του Turner (2001) έδειξαν ότι ο αριθμός των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου σε εταιρείες με οικονομικά προβλήματα δεν είναι συχνή. Αντίθετα, ο Abbott et al. (2015) μελετώντας 44 εταιρείες εκ των οποίων ορισμένες είχαν ιστορικό απάτης δεν κατάφερε να αποδείξει την ύπαρξη της εξεταζόμενης σχέσης. Με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε στην τρίτη υπόθεση υπόθεση:

H3: Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της συχνότητας συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

3.3 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Η εξέταση της επίδρασης του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης πλήθους ερευνητών οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις διαφοροποιήθηκαν ως προς τη μεθοδολογία που ακολούθησαν (ερωτηματολόγια, οικονομικά στοιχεία, συνδυαστικές μέθοδοι κλπ.). Ωστόσο, οι περισσότερες έχουν ως κοινό στοιχείο την οικονομετρική αποτύπωση της εν λόγω σχέσης. Για το λόγο αυτό είναι χρήσιμο να παραθέσουμε τις κυριότερες μεταβλητές που έχουν χρησιμοποιηθεί έως τώρα, οι οποίες αποτελούν βάση για μελλοντικές έρευνες και ορισμένες εκ των οποίων θα χρησιμοποιηθούν για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας:

- *Μέγεθος επιτροπής ελέγχου (audit committee size)*: όσο περισσότερα μέλη απαρτίζουν την επιτροπή ελέγχου τόσο αυξάνεται η παρουσία στοιχείων που συμβάλλουν στη διαδικασία του ελέγχου (ποικιλία απόψεων, τεχνογνωσία, εμπειρίες, δεξιότητες κλπ.) (Li, et al., 2012). Η μέτρηση της συγκεκριμένης μεταβλητής γίνεται με βάση το πλήθος των μελών της επιτροπής ελέγχου.
- *Ανεξαρτησία επιτροπής ελέγχου (audit committee independence)*: τα μέλη της επιτροπής ελέγχου πρέπει να εργάζονται απαλλαγμένα από διοικητικές επιρροές, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική επίβλεψη της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (Bedard & Gendron, 2010). Πρόκειται για μια ψευδομεταβλητή που παίρνει τις τιμές 1 και 0 ανάλογα με το αν η εταιρεία διαθέτει ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου ή όχι.
- *Συχνότητα συνεδριάσεων επιτροπής ελέγχου (audit committee meetings)*: αφορά το πλήθος των συνεδριάσεων της επιτροπής κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους. Όσο πιο συχνά συνεδριάζει μια επιτροπή τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να πραγματοποιεί το έργο της αποτελεσματικά (Karamanou & Vafeas, 2005).
- *Λειτουργία εσωτερικού ελέγχου (internal audit function)*: έχει να κάνει με το αν η εταιρεία διαθέτει δική της λειτουργία εσωτερικού ελέγχου ή την αναθέτει σε εξωτερικό συνεργάτη (outsourcing).
- *Έλεγχος από μία εκ των τεσσάρων μεγαλύτερων ελεγκτικών εταιρειών (big four)*: σχετίζεται με την προηγούμενη μεταβλητή. Η ανάθεση του ελέγχου σε κάποια εκ των εταιρειών με το υψηλότερο κύρος και φήμη παγκοσμίως θεωρείται ότι βελτιώνει την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Έτσι, παίρνει την τιμή 1 στην

περίπτωση που ο έλεγχος ανατίθεται σε κάποια εξ αυτών και 0 στην αντίθετη περίπτωση.

- *Κατάρτιση της επιτροπής ελέγχου (audit committee literacy)*: αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την πραγματοποίηση της ελεγκτικής διαδικασίας. Το υψηλό επίπεδο γνώσεων επιτρέπει στα μέλη της επιτροπής ελέγχου να εντοπίζουν ανακρίβειες ή παρατυπίες (Persons, 2009). Επομένως, αφορά την ύπαρξη ή μη τουλάχιστον ενός μέλους με οικονομική ειδίκευση.
- *Μέγεθος εταιρείας (firm size)*: σύμφωνα με τον Davidson et al. (2005) οι μεγάλες εταιρείες υιοθετούν πιο αυστηρούς μηχανισμούς παρακολούθησης. Συνεπώς, επιδιώκουν όσο το δυνατό υψηλότερη ανεξαρτησία του ελέγχου. Μετράται ως ο φυσικός λογάριθμος του συνολικού Ενεργητικού για κάθε έτος.
- *Μέγεθος διοικητικού συμβουλίου (board size)*: στις περισσότερες περιπτώσεις όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου τόσο αυξάνεται και η πιθανότητα παρουσίας στελεχών με τα απαραίτητα προσόντα και εμπειρία, συμβάλλοντας στην ορθή πληροφόρηση (Xie, et al., 2003). Αποτελείται από το σύνολο των μελών που το απαρτίζουν.
- *Μόχλευση (leverage) ή χρέος (debt)*: εάν η υψηλή μόχλευση είναι χαρακτηριστικό μια εταιρείας που βρίσκεται κοντά στην αδυναμία προσέλκυσης νέων πόρων, τότε οι εταιρείες με υψηλό βαθμό μόχλευσης θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν ώστε να ενισχύσουν τα έσοδα ή ακόμα και να παραποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις (Watt & Zimmerman, 1978). Η μόχλευση υπολογίζεται ως το κλάσμα συνολικές υποχρεώσεις προς συνολικό Ενεργητικό.
- *Ζημία (loss)*: οι εταιρείες που πάσχουν από επαναλαμβανόμενες ζημίες, στην προσπάθειά τους να ωραιοποιήσουν την εικόνα τους καταρτίζουν λιγότερο αξιόπιστες οικονομικές καταστάσεις Klein (2002). Παίρνει την τιμή 1 εάν η εταιρεία παρουσιάζει ζημίες και 0 στην αντίθετη περίπτωση.
- *Δείκτης αποδοτικότητας Ενεργητικού (ROA)*: υπολογίζεται ως το κλάσμα κέρδη προ φόρων προς συνολικό Ενεργητικό. Η Dechow et al. (2010) επισήμανε ότι οι μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες εταιρείες παρέχουν περισσότερο αξιόπιστες οικονομικές καταστάσεις ενώ, είναι λιγότερο πιθανό να παραποιήσουν τα κέρδη τους.
- *Δείκτης αγοραία αξία/λογιστική αξία (market-to-book value)*: αποτελεί μέσο μέτρησης των προοπτικών ανάπτυξης. Κατά τον Matsumoto (2002) οι εταιρείες με υψηλές

προοπτικές ανάπτυξης είναι περισσότερο επιρρεπείς στην παραποίηση των κερδών προκειμένου να ικανοποιήσουν στις προσδοκίες.

- *Θητεία του Διευθύνοντος Συμβούλου (CEO tenure)*: σύμφωνα με τον Francis et al. (2008) η θητεία του Διευθύνοντος Συμβούλου σχετίζεται με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης καθώς η φήμη του αυξάνεται όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια της. Μετράται με βάση τα χρόνια συνεχόμενης εργασίας ως CEO στην εταιρεία.
- *Ιδρυτής Διευθύνων Σύμβουλος (CEO founder)*: η Dechow et al (2010) παρατήρησε λιγότερη λογοδοσία στο συμβούλιο όταν οι CEO είναι παράλληλα και ιδρυτές της εταιρείας λόγω του πλεονεκτήματος πληροφοριών που κατέχουν για τα ΣΕΕ. Παίρνει την τιμή 1 και 0 αν ο CEO είναι ιδρυτής ή όχι.
- *Θυγατρικές (subsidiaries)*: οι Naiker και Sharma (2009) συμπέραναν ότι η ανεπάρκεια των ΣΕΕ σχετίζεται με την ύπαρξη θυγατρικών εταιρειών υπό την έννοια των καθυστερήσεων στη διαδικασία του ελέγχου. Μετράται ως το άθροισμα των θυγατρικών εταιρειών.
- *Ένταση άυλων (intangible intensity)*: σύμφωνα με την Francis et al. (2008) τα άυλα στοιχεία της εταιρείας μπορούν να συνδεθούν με ενδεχόμενη χειραγώγηση των κερδών. Η μεταβλητή υπολογίζεται σαν άθροισμα των εξόδων έρευνας, ανάπτυξης και διαφήμισης ως ποσοστό των εσόδων από πωλήσεις. Στην ίδια λογική υπολογίζονται και οι δυο επόμενες μεταβλητές.
- *Ένταση κεφαλαίου (capital intensity)*: υπολογίζεται ως ο δείκτης Πάγιο Ενεργητικό προς συνολικό Ενεργητικό.
- *Κύκλος εργασιών (operating cycle)*: ορίζεται το κλάσμα με αριθμητή το 360 και παρονομαστή το δείκτη έσοδα δια απαιτήσεις.
- *Αλληλοεπικάλυψη στελεχών (overlapping membership)*: η συνύπαρξη κοινών μελών στις επιτροπές ελέγχου και αποδοχών ενισχύει την αποτροπή προσπαθειών παραποίησης της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης από τα στελέχη για ίδιον όφελος (Laux & Laux, 2009). Συνεπώς, παίρνει την τιμή 1 εάν ένα τουλάχιστον μέλος της επιτροπής ελέγχου είναι και μέλος της επιτροπής αποζημιώσεων και 0 σε διαφορετική περίπτωση.
- *Διπλός ρόλος του Διευθύνοντα Συμβούλου (CEO duality)*: η αποτελεσματικότητα του διοικητικού συμβουλίου ενισχύεται όταν ο πρόεδρος του συμβουλίου δεν είναι παράλληλα και Διευθύνων Σύμβουλος καθώς στην αντίθετη περίπτωση είναι πιθανή η

ελλιπής παρακολούθηση των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων της εταιρείας (Farber, 2005). Παίρνει την τιμή 1 όταν ο Διευθύνων Σύμβουλος είναι παράλληλα και πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και 0 όταν δεν κατέχει δύο ρόλους.

Με βάση την ανασκόπηση των μεταβλητών που προηγήθηκε και λαμβάνοντας υπόψη τη βιβλιογραφία σχετικά με την επίδραση της επιτροπής ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση καταλήξαμε σε τρία μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση (FR), διαφοροποιημένα ωστόσο ως προς την μέτρησή της και τα οποία έχουν τη μορφή $Y = b_0 + b_1 * X_1 + b_2 * X_2 + b_3 * X_3 + \dots + b_n * X_n$ όπου Y η εξαρτημένη μεταβλητή και X₁, X₂, X₃, X_n οι ανεξάρτητες. Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν καθώς και ο τρόπος με τον οποίο υπολογίστηκαν παρουσιάζονται στον Πίνακα 2 που ακολουθεί.

Πίνακας 2 Μεταβλητές και μέτρηση

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΜΕΤΡΗΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ
ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ (ACSIZE)	Πλήθος μελών επιτροπής ελέγχου
ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ (ACIND)	1 όταν η πλειοψηφία αποτελείται από ανεξάρτητα μέλη, διαφορετικά 0
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ (ACMEET)	Πλήθος ετήσιων συνεδριάσεων
ΜΕΓΕΘΟΣ Δ.Σ. (BSIZE)	Πλήθος μελών Δ.Σ.
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (ROA)	Κέρδη προ φόρων προς Συνολικό Ενεργητικό
ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ (FSIZE)	Φυσικός λογάριθμος Συνολικού Ενεργητικού ανά έτος
ΜΟΧΛΕΥΣΗ (LEV)	Συνολικές Υποχρεώσεις προς Συνολικό Ενεργητικό

Στο πρώτο μοντέλο που χρησιμοποιήσαμε η μέτρηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης αντανακλάται στην αποδοτικότητα του ενεργητικού (ROA) καθώς όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι κερδοφόρες εταιρείες παρουσιάζουν περισσότερο αξιόπιστες καταστάσεις και δεν έχουν κίνητρα να παραποιήσουν τα κέρδη τους. Επομένως, όσο αυξάνεται ο δείκτης τόσο αυξάνεται και η ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Το μοντέλο έχει την εξής μορφή:

$$ROA (FR) = b_0 + b_1 * ACSIZE + b_2 * ACIND + b_3 * ACMEET + b_4 * BSIZE \quad (1)$$

Αναφορικά με το δεύτερο μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε η χρηματοοικονομική πληροφόρηση αντανακλάται στη μόχλευση (leverage). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι

εταιρείες με οικονομικά προβλήματα δυσκολεύονται να προσελκύσουν νέους πόρους με αποτέλεσμα να καταφεύγουν σε παραποίηση των καταστάσεων τους σε πολλές περιπτώσεις. Σε αυτή την περίπτωση η αύξηση των τιμών της μεταβλητής μειώνει την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Το μοντέλο έχει τη μορφή που ακολουθεί:

$$LEV (FR) = b_0 + b_1*ACSIZE + b_2*ACIND + b_3*ACMEET + b_4*BSIZE (2)$$

Τέλος, το τρίτο μοντέλο μετρά τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση με βάση το μέγεθος τη εταιρείας. Όσο μεγαλύτερη είναι η εταιρεία τόσο πιο σύνθετοι μηχανισμοί παρακολούθησης των διαδικασιών ακολουθούνται επιτυγχάνοντας έτσι υψηλότερα επίπεδα ανεξαρτησίας του ελέγχου. Σε αυτή τη βάση, όσο μεγαλύτερη είναι η εταιρεία τόσο καλύτερη είναι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Ακολουθεί η μορφή του τρίτου και τελευταίου μοντέλου:

$$FSIZE (FR) = b_0 + b_1*ACSIZE + b_2*ACIND + b_3*ACMEET + b_4*BSIZE (3)$$

Πέρα από τα στοιχεία της επιτροπής ελέγχου χρησιμοποιήθηκε και η μεταβλητή του μεγέθους του διοικητικού συμβουλίου ως σημαντικού μηχανισμού εταιρικής διακυβέρνησης που μέσω των προσόντων και της εμπειρίας των μελών του μπορεί να οδηγήσει σε ορθότερη πληροφόρηση. Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθούν τα αποτελέσματα της έρευνας και η ανάλυσή τους.

4. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση δηλαδή το μέγιστο, το ελάχιστο, ο μέσος όρος, η τυπική απόκλιση, η λοξότητα και η κύρτωση τους.

Πίνακας 3 Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία μεταβλητών

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
<i>ACSIZE</i>	3.0	5.0	3.040	0.2568	6.894	0.277	49.469	0.548
<i>ACIND</i>	0.0	1.0	0.773	0.4215	-1.333	0.277	-0.231	0.548
<i>ACMEET</i>	1.0	16.0	4.507	3.0904	2.480	0.277	6.156	0.548
<i>BFSIZE</i>	4.0	15.0	8.240	2.9171	1.021	0.277	0.191	0.548
<i>ROA</i>	-0.254	0.123	0.00043	0.064257	-1.809	0.277	5.034	0.548
<i>FBSIZE</i>	9.895	15.900	11.91142	1.698552	0.864	0.277	-0.360	0.548
<i>LEV</i>	0.197	1.690	0.57863	0.284398	1.299	0.277	2.445	0.548
Valid N (listwise)								

Όπως παρατηρούμε η ελάχιστη τιμή για το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου είναι 3, η μέγιστη 5 ενώ ο μέσος όρος 3.040. Όσον αφορά την ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου η ελάχιστη τιμή είναι 0 η μέγιστη 1 και ο μέσος όρος 0.773. Ομοίως, η ελάχιστη τιμή της συχνότητας συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου 1, η μέγιστη 16 και ο μέσος όρος της 4.507. Για το μέγεθος του Διοικητικού Συμβουλίου η ελάχιστη τιμή είναι 4, η μέγιστη 15 και ο μέσος όρος 8.240. Σε ότι έχει να κάνει με τις εξαρτημένες μεταβλητές, για την αποδοτικότητα του ενεργητικού η ελάχιστη τιμή είναι -0.254, η μέγιστη 0.123 και ο μέσος όρος 0.00043. Η ελάχιστη τιμή για το μέγεθος της εταιρείας είναι 9.895, η μέγιστη 15.900 και ο μέσος όρος 11.91142. Τέλος, αναφορικά με τη μόχλευση παρατηρήθηκε ως ελάχιστη τιμή 0.197, μέγιστη 1.690 και μέσος όρος 0.57863.

4.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Ακολουθεί ο προσδιορισμός των σχέσεων μεταξύ του συνόλου των μεταβλητών του δείγματος, εξαρτημένων και ανεξάρτητων (Πίνακας 4).

Πίνακας 4 Πίνακας συσχετίσεων Pearson

		ROA	LEV	SIZE	ACSIZE	ACIND	ACMEET	BSIZE
ROA	Pearson Correlation	1						
LEV	Pearson Correlation	-0.608** 0.000	1					
FSIZE	Pearson Correlation	0.318** 0.006	0.122 0.298	1				
ACSIZE	Pearson Correlation	-0.022 0.850	0.192 0.099	0.045 0.701	1			
ACIND	Pearson Correlation	0.027 0.815	-0.003 0.982	0.223 0.054	-0.290* 0.012	1		
ACMEET	Pearson Correlation	0.225 0.052	0.053 0.649	0.736** 0.000	0.008 0.945	0.120 0.303	1	
BSIZE	Pearson Correlation	0.425** 0.000	-0.065 0.577	0.645** 0.000	0.258* 0.026	0.067 0.569	0.453** 0.000	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level

* . Correlation is significant at the 0.05 level

Προτού παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων που χρησιμοποιήθηκαν για τους σκοπούς της έρευνας είναι χρήσιμο να εξετάσουμε τις μεταβλητές ως προς τη μεταξύ τους συσχέτιση, ιδίως των ανεξάρτητων, έτσι ώστε να αποκλείσουμε την πιθανότητα ύπαρξης πολυσυγγραμμικότητας. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4 μπορούμε να εντοπίσουμε στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Ειδικότερα, εντοπίζεται αρνητική συσχέτιση (-0.290) με $p < 0.05$ μεταξύ της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου και του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου και θετική (0.258 και 0.453) με $p < 0.05$ και $p < 0.01$ του μεγέθους του Διοικητικού Συμβουλίου με το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου και τη συχνότητα συνεδριάσεών της αντίστοιχα. Από εκεί και πέρα, σχετικά με τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν ως εξαρτημένες παρατηρούμε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ROA και μόχλευσης με $p < 0.01$, θετική μεταξύ μεγέθους εταιρείας και ROA με $p < 0.01$. Τέλος, θετική συσχέτιση εμφανίζεται να υπάρχει και μεταξύ

μεγέθους Διοικητικού Συμβουλίου και ROA με $p < 0.01$. Παρόλα αυτά, καμία από τις εν λόγω συσχετίσεις (αρνητικές ή θετικές) δεν είναι μεγαλύτερη του 0.80 έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται ύπαρξη πολυσυγγραμμικότητας (Garcia et al, 2012).

4.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΩΝ

4.3.1 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

Για τη διερεύνηση της επίδρασης της επιτροπής ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση χρησιμοποιήσαμε τρεις παλινδρομήσεις, καθεμία από τις οποίες χρησιμοποιεί διαφορετικό τρόπο μέτρησής της. Η ανάλυση γίνεται σε δύο επίπεδα σημαντικότητας $\alpha=1\%$ και $\alpha=5\%$ με αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης 99% και 95%. Έτσι, η πρώτη παλινδρόμηση που μετρά τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση με βάση την αποδοτικότητα του ενεργητικού (ROA) παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα στον Πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 5 Παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως προς την αποδοτικότητα του ενεργητικού

Source	Sum of Squares	df	Mean Square
Model	0.06163265	4	0.015408162
Residual	0.243798702	70	0.003482839
Total	0.305431351	74	0.004127451

Number of obs.	75
F(4, 70)	4.42
Prob > F	0.0030
R-squared	0.2018
Adj R-squared	0.1562
Root MSE	0.05902

ROA (FR)	Coef.	Std. Err.	t	P> t
(Constant)	0.0864435	0.1247838	0.69	0.491
ACSIZE	0.1488143	0.1118213	2.33	0.005
ACIND	-0.0078692	0.0172687	-0.46	0.650
ACMEET	0.0005389	0.0025143	0.21	0.831
BSIZE	0.0100353	0.0027627	3.63	0.001

Όπως παρατηρούμε η εν λόγω παλινδρόμηση είναι στατιστικά σημαντική καθώς $p=0.0030 < 0.01$ με $R^2=0.2018$. Είναι επίσης εμφανές σε ότι έχει να κάνει με τους συντελεστές του μοντέλου ότι όλοι πλην ενός συσχετίζονται θετικά με την αποδοτικότητα του ενεργητικού και συνεπώς τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Βέβαια, μόνο δύο εξ αυτών είναι στατιστικά σημαντικοί δηλαδή το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου και το μέγεθος του Διοικητικού Συμβουλίου με $p=0.005 < 0.01$ και $p=0.001 < 0.01$ αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι για την πρώτη παλινδρόμηση η H1 γίνεται αποδεκτή χωρίς να συμβαίνει το ίδιο και για τις H2, H3. Η μορφή του μοντέλου συνεπώς είναι η εξής:

$$ROA (FR) = 0.0864435 + 0.1488143*ACSIZE - 0.0078692*ACIND + 0.0005389*ACMEET + 0.0100353*BSIZE$$

4.3.2 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΜΟΧΛΕΥΣΗΣ

Ομοίως, στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης που μετρά την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης με βάση τη μόχλευση:

Πίνακας 6 Παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως προς τη μόχλευση

Source	Sum of Squares	df	Mean Square	Number of obs.	75
Model	9461.02685	4	2365.25671	F(4, 70)	2.43
Residual	67995.2844	70	971.361206	Prob > F	0.0442
Total	77456.3113	74	1046.70691	R-squared	0.1221
				Adj R-squared	0.0720
				Root MSE	31.167

LEV (FR)	Coef.	Std. Err.	t	P> t
(Constant)	-178.8743	65.89946	-2.71	0.008
ACSIZE	-175.7797	59.05387	-2.98	0.004
ACIND	11.8807	9.119743	1.30	0.197
ACMEET	-0.4060094	1.327811	-0.31	0.761
BSIZE	-1.742547	1.458996	-2.19	0.006

Και η συγκεκριμένη παλινδρόμηση είναι στατιστικά σημαντική καθώς $p=0.0442<0.05$ με $R^2=0.1221$. Παρατηρούμε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου, της συχνότητας των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου και του μεγέθους του Διοικητικού Συμβουλίου και θετική με την ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου. Παρόλα αυτά, οι στατιστικά σημαντικές μεταβλητές του μοντέλου και σε αυτή την περίπτωση είναι το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου ($p=0.004<0.01$) και το μέγεθος του Διοικητικού Συμβουλίου ($p=0.006<0.01$). Θυμίζουμε ότι στην περίπτωση της μόχλευσης η χρηματοοικονομική πληροφόρηση λειτουργεί αντίθετα δηλαδή, όσο μειώνεται η μόχλευση αυξάνεται η ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και το αντίστροφο. Άρα, και σε αυτό το μοντέλο γίνεται αποδεκτή η $H1$ όχι όμως και οι $H2$, $H3$. Το μοντέλο έχει τη μορφή:

$$LEV (FR) = - 178.8743 - 175.7797*ACSIZE + 11.8807*ACIND - 0.4060094*ACMEET - 1.742547*BSIZE$$

4.3.3 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τρίτη και τελευταία παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης με βάση το μέγεθος της εταιρείας:

Πίνακας 7 Παλινδρόμηση χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως προς το μέγεθος εταιρείας

Source	Sum of Squares	df	Mean Square	Number of obs.	75
Model	145.435452	4	36.358863	F(4, 70)	37.42
Residual	68.0237345	70	971767636	Prob > F	0.0000
Total	213.459186	74	2.8845836	R-squared	0.6813
				Adj R-squared	0.6631
				Root MSE	0.98578

FSIZE (FR)	Coef.	Std. Err.	t	P> t
(Constant)	8.96023	2.08436	4.30	0.000
ACSIZE	-0.6205586	1.867838	-0.33	0.741
ACIND	0.4999401	0.2884519	1.73	0.087
ACMEET	0.2974421	0.0419979	7.08	0.000
BSIZE	0.2315499	0.0461471	5.02	0.000

Όπως και τα δύο προηγούμενα έτσι και τρίτο μοντέλο παλινδρόμησης είναι στατιστικά σημαντικό με $p=0.0000<0.01$ και $R^2=0.6813$. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η μόνη αρνητική συσχέτιση είναι αυτή μεταξύ του μεγέθους της εταιρείας και της επιτροπής ελέγχου, με την ανεξάρτητη μεταβλητή όμως να μην είναι στατιστικά σημαντική ($p=0.741>0.05$). Επίσης, δεν παρατηρείται στατιστική σημαντικότητα για την ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου με βάση τα επίπεδα σημαντικότητας που χρησιμοποιούμε ($p=0.087>0.05$). Για τις μεταβλητές της συχνότητας συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου και του μεγέθους του Διοικητικού Συμβουλίου παρατηρείται ότι είναι στατιστικά σημαντικές με $p=0.000<0.01$ με αποτέλεσμα η $H3$ να γίνεται αποδεκτή. Ακολουθεί η μορφή του μοντέλου:

$$FSIZE (FR) = 8.96023 - 0.6205586*ACSIZE + 0.4999401*ACIND + 0.2974421*ACMEET + 0.2315499*BSIZE$$

4.4 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στο προηγούμενο υποκεφάλαιο παρουσιάσαμε τα αποτελέσματα των τριών παλινδρομήσεων που χρησιμοποιήθηκαν για την εξέταση της σχέσης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και επιτροπής ελέγχου. Ειδικότερα, αναφορικά με την $H1$ περί θετικής συσχέτισης μεταξύ επιτροπής ελέγχου και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης παρατηρούμε ότι μόνο σε δύο από τις τρεις παλινδρομήσεις ικανοποιείται. Στο πρώτο μοντέλο το οποίο μετρά την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης με βάση το ROA μια αύξηση του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου κατά ένα μέλος επιφέρει αύξηση του δείκτη κατά 0.1488143 ενώ στο δεύτερο το οποίο χρησιμοποιεί τη μόχλευση, μια αύξηση του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου οδηγεί σε μείωση της μόχλευσης κατά 175.7797 και συνεπώς σε βελτίωση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, συμφωνώντας με τα ευρήματα των Li et al (2012), Saleh (2009) αλλά και του Ghosh et al (2010). Αντίθετα, με βάση το τρίτο μοντέλο δεν παρατηρείται σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ επιτροπής ελέγχου και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης πράγμα που μπορεί να οφείλεται στο μικρό μέγεθος της επιτροπής ελέγχου το οποίο που είναι δυνατό να μειώσει την πιθανότητα συμμετοχής σε αυτή μελών με εξειδικευμένες οικονομικές γνώσεις.

Στην περίπτωση της ύπαρξης θετικής συσχέτισης μεταξύ της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ($H2$) δεν παρατηρούνται σημαντικά στατιστικά αποτελέσματα όπως και στην έρευνα των Garcia et al (2012) και Al-

Matari et al (2014). Αυτό μπορεί να οφείλεται στην παρουσία εξαρτημένων μελών της εταιρείας στο δυναμικό της επιτροπής ελέγχου τα οποία έχουν εσωτερική πληροφόρηση ή στην απουσία έμπειρων και τεχνικά καταρτισμένων ατόμων, καταστάσεις που μπορούν να εμποδίσουν την αποτελεσματική λειτουργία της επιτροπής.

Σχετικά με τη συσχέτιση συχνότητας συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου και χρηματοοικονομικής πληροφόρησης η H3 ικανοποιείται μόνο στο τρίτο μοντέλο παλινδρόμησης. Σύμφωνα με τον Πίνακα 7 μια επιπλέον συνεδρίαση οδηγεί σε αύξηση του μεγέθους της εταιρείας κατά 0.2974421 η οποία σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οδηγεί σε πληρέστερους μηχανισμούς ελέγχου και επομένως σε βελτίωση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, συμπέρασμα ίδιο με εκείνο του Turner (2001) αλλά και των McMullen και Raghunandan (1996).

Τέλος, πρέπει να αναφερθούμε ξεχωριστά και στη μεταβλητή στην οποία αντανακλάται το μέγεθος του Διοικητικού Συμβουλίου. Μπορούμε να αντιληφθούμε ότι και στα τρία μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν παρουσιάζει σημαντική συσχέτιση με την χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Στο πρώτο και το τρίτο μοντέλο η αύξηση του Διοικητικού Συμβουλίου κατά ένα μέλος οδηγεί σε αύξηση του ROA και του μεγέθους της εταιρείας κατά 0.0100353 και 0.2345499 αντίστοιχα, ενώ στο δεύτερο η αύξηση του Διοικητικού Συμβουλίου οδηγεί σε μείωση της μόχλευσης κατά 1.742547. Και οι τρεις παραπάνω σχέσεις οδηγούν σε βελτίωση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, συμπέρασμα παρόμοιο με εκείνο των Yang και Krishnan (2005).

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ακριβής απεικόνιση των οικονομικών μεγεθών των εταιρειών καθώς και οι παράγοντες που την επηρεάζουν αποτελεί διαχρονικό αντικείμενο έρευνας της ακαδημαϊκής κοινότητας. Μάλιστα, η εμφάνιση ολοένα και περισσότερων περιπτώσεων οικονομικών σκανδάλων και παρατυπιών έχει καταστήσει τον έλεγχο των δραστηριοτήτων εντός των εταιρειών σημαντικό εργαλείο. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση της επίδρασης του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, διαδικασίας ιδιαίτερα κρίσιμης για τη λήψη αποφάσεων που αφορούν τόσο το εσωτερικού όσο και το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Για το λόγο αυτό, αφού αναφερθήκαμε εκτενώς στο υπάρχον θεωρητικό πλαίσιο, διερευνήσαμε την επίδραση που ασκεί η επιτροπή ελέγχου ως ένα ανεξάρτητο και αντικειμενικό σώμα το οποίο είναι υπεύθυνο για την επισκόπηση και την αξιολόγηση των ελεγκτικών πρακτικών και έχει αποστολή την συμβολή στην εκτέλεση των καθηκόντων του Διοικητικού Συμβουλίου, επιβλέποντας τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της εκάστοτε εταιρείας.

Χρησιμοποιώντας ένα δείγμα από 25 εταιρείες του ελληνικού Χρηματιστηρίου για τα έτη 2015, 2016, 2017 αναπτύξαμε τρεις υποθέσεις που αφορούν την ύπαρξη θετικής συσχέτισης του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου, της ανεξαρτησίας της και της συχνότητας με την οποία συνεδριάζει με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η εξέταση των υποθέσεων πραγματοποιήθηκε μετρώντας τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση μέσω της αποδοτικότητας του ενεργητικού, της μόχλευσης και του μεγέθους της εταιρείας. Τα ευρήματα των παλινδρομήσεων παρουσίασαν διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Παρατηρήθηκε ότι υπάρχει θετική συσχέτιση του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου και της ποιότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σε δύο από τα τρία μοντέλα. Με βάση αυτό, μια επιτροπή ελέγχου με μεγαλύτερο αριθμό μελών μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη παρακολούθηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, καθώς ταυτόχρονα με τον αριθμό των μελών αυξάνεται και το επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων που απαιτούνται για την αποτελεσματική διεκπεραίωση της σημαντικής αυτής διαδικασίας. Επίσης, θετική συσχέτιση παρατηρήθηκε μεταξύ συχνότητας συνεδριάσεων επιτροπής ελέγχου και ποιότητας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης στο τρίτο μοντέλο. Αυτό σημαίνει ότι μια επιτροπή ελέγχου που πραγματοποιεί συχνές συνεδριάσεις επιδρά θετικά στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και ενισχύει την πιθανότητα συζήτησης και λεπτομερέστερης εξέτασης προβλημάτων που εντοπίζονται στις χρηματοοικονομικές

καταστάσεις και τις εκθέσεις ελέγχου. Οι συχνότερες συνεδριάσεις δηλαδή, βοηθούν στην καλύτερη εποπτεία των ετήσιων καταστάσεων. Παρόλα αυτά, επειδή το εν λόγω συμπέρασμα μπορεί να εξαχθεί μόνο από ένα εκ των τριών μοντέλων που χρησιμοποιήσαμε δεν μπορούμε να καταλήξουμε με βεβαιότητα ότι ισχύει για το δείγμα μας. Αντίθετα, δε φαίνεται να επιδρά σημαντικά η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση.

Η παρούσα εργασία έχει ορισμένους περιορισμούς. Πρώτα από όλα, το μέγεθος του δείγματος δεν είναι τέτοιο που να οδηγεί σε ασφαλή συμπεράσματα. Αυτό συνέβη διότι σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάστηκε δυσκολία στη συλλογή στοιχείων ανά εταιρεία για συνεχόμενες περιόδους, με αποτέλεσμα να καταλήξουμε στο υπάρχον δείγμα του οποίου οι εταιρείες εμφανίζουν διαδοχικά δεδομένα για τα έτη που εξετάσαμε. Επίσης, στη βιβλιογραφία συχνά χρησιμοποιούνται τα δεδουλευμένα για τη μέτρηση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, πράγμα που δεν έγινε στη συγκεκριμένη έρευνα για λόγους έλλειψης δεδομένων αλλά και πολυπλοκότητας. Ακόμα, δεν συμπεριλήφθηκαν στις παλινδρομήσεις μεταβλητές που θα μπορούσαν να εισφέρουν στην έρευνα των οποίων η μέτρηση όμως γίνεται με βάση εμπιστευτικά δεδομένα. Για παράδειγμα, ακόμα και η μεταβλητή της συχνότητας συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου δεν μπορεί να αποτελέσει στην πραγματικότητα έναν ποιοτικό παράγοντα μέτρησης της επίδρασης στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, καθώς το θέμα και η διάρκεια των συνεδριάσεων συνιστούν στοιχεία που δεν δημοσιοποιούνται. Τέλος, εξαιρέθηκαν από το δείγμα Τραπεζικά ιδρύματα λόγω των διαφοροποιήσεων που παρατηρούνται στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις.

Με βάση όλα τα παραπάνω παρατηρούμε ότι ο εσωτερικός έλεγχος ως μηχανισμός της εταιρικής διακυβέρνησης μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί μια εταιρεία και ειδικά στον τρόπο με τον οποίο συντάσσονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, συμβάλλοντας στην ποιοτική ενημέρωση όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Αναφορικά με την παρούσα μελέτη εξάχθηκαν συμπεράσματα τα οποία κατά περίπτωση παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα και εναρμονίζονται με προγενέστερες μελέτες. Ωστόσο, οι περιορισμοί στους οποίους αναφερθήκαμε παραπάνω δεν μας επιτρέπουν να τα αποδεχτούμε με απόλυτη βεβαιότητα. Η προσθήκη επιπλέον παραγόντων και δεδομένων είναι πιθανό να οδηγήσει σε ασφαλέστερα αποτελέσματα. Κλείνοντας, είναι βέβαιο ότι η ακαδημαϊκή κοινότητα θα πρέπει να διεξάγει περαιτέρω έρευνες γύρω από τα ζητήματα που πραγματεύεται η συγκεκριμένη εργασία καθώς έτσι θα προκύψουν ακόμα σημαντικότερα και χρησιμότερα συμπεράσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αποστόλου, Α., (2015) 'Ανάλυση Λογιστικών-Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων.', εκδ. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα

Καραμάνης, Κ., (2008) 'Σύγχρονη Ελεγκτική.', εκδ. Εκδόσεις ΟΠΑ, Αθήνα

Παπαδάτου, Θ., (2005) 'Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών.', εκδ. Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα

Παπαστάθης, Π., (2003) 'Ο σύγχρονος Εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις - οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή.', εκδ. Παπαστάθης, Αθήνα

Φίλος, Ι., (2004) 'Σύστημα εσωτερικού ελέγχου επιχειρήσεων.', εκδ. IQ GROUP, Αθήνα

Ξένη

Abbott , L., Daugherty, B., Parker , S. & Peters , G., (2015) 'Internal audit quality and financial reporting quality: The joint importance of independence and competence.', *Journal of Accounting Research*, 54(1).

Aguolu, O., (2002) 'Fundamentals of auditing.', Meridian Associates, Enugu

Akerlof, G., (1970) 'The market for "lemons": quality uncertainty and the market mechanism.' *The Quarterly Journal of Economics*, Vol 84, pp. 488-500.

Al-Htaybat, K. & Napier, C., (2006) 'A framework for financial disclosure theories.', *Working paper*, School of Management University of Southampton.

Allegrini , M. & Greco, G., (2011) 'Corporate boards, audit committees and voluntary disclosure: evidence from Italian Listed Companies.', *Journal of Management and Governance*, 15(3), pp. 1-30.

Al-Matari, E., Al-Awidi, A., & Fadzil, F. (2014) 'Audit committee characteristics and executive committee characteristics and firm performance in Oman: Empirical study.', *Asian Social Science*, 10(2), pp. 98-113.

Al-Shetwi, M., Ramadili, S., Chowdury, T. & Sori, Z., (2011) 'Impact of internal audit function (IAF) on financial reporting quality (FRQ): Evidence from Saudi Arabia.', *African Journal of Business Management*, 5(27), pp. 11189-11198.

Alvarez, G., Sánchez, M. & Domínguez, . R., (2008) 'Voluntary and compulsory information disclosed online: The effect of industry concentration and other explanatory factors.', *Online Information Review*, 32(5), pp. 596-622.

Amoush, A., (2017) 'The Internal Auditing Procedures Effectiveness in the Jordanian Commercial Banks.', *International Business Research*, Vol 10.

Barth, M., Landsman, W. & Lang, M., (2008) 'International Accounting Standards and Accounting Quality.', *Journal of Accounting Research*, pp. 467-498.

- Basuony, M., Mohammed, E. & Al-Baidhani, A., (2014) 'The Effect of Corporate Governance on Bank Financial Performance: Evidence from the Arabian Peninsula.', *Corporate Ownership & Control*, 11(2), pp. 178-191.
- Bedard, J. & Gendron, Y., (2010) 'Strengthening the financial reporting system: Can audit committees deliver?', *International Journal of Auditing*, 14(2).
- Beest, F., Braam, G. & Boelens, S., (2009) 'Quality of Financial Reporting: Measuring qualitative characteristics.' *NiCE Working Paper 09-108*.
- Belverd, E., Needles, J., Anderson, H. & Caldwell, J., (1996) '*Principles of Accounting*.' Houghton Mifflin company, Boston
- Benston, G., (1985) 'The self-serving management hypothesis: Some evidence.', *Journal of Accounting and Economics*, 7(1), pp. 67-84.
- Beyer, A., Cohen, D., Lys, T. & Walther, B., (2010) 'The financial reporting environment: Review of the recent literature.', *Journal of Accounting and Economics*, pp. 296-343.
- Bhatti, I. & Awan, H., (2012) 'The Role of Quality Auditing in the Continuous Improvement of Quality: Lessons from Pakistani Experience.', *International Journal of Auditing*, Vol 8, pp. 21-32.
- Biddle, G., Gilles, H. & Rodrigo, V., (2009) 'How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?', *Journal of Accounting and Economics*, Vol 31, pp. 237-333.
- Boynton, W. & Kell, W., (1996) '*Modern Auditing*.' John Willey & Sons Inc., 6th edition, U.S.
- Brink, W. & Witt, H., (1982) '*Modern Internal Auditing*.' John Wiley & Sons, Inc., New York
- Brookson, S., (2009) '*Understanding Accounts*.' Dorling Kindersley, London
- Bushman, R., (1991) 'Public disclosure and the structure of private information markets.', *Journal of Accounting Research*, pp. 261-276.
- Cai, C., (1997) 'On the functions and objectives of internal audit and their underlying conditions.', *Managerial Auditing Journal*, 12(4), pp. 247-250.
- Campbell, D., (2001) 'Voluntary disclosure of mission statements in corporate annual reports: Signaling what and to whom?', *Business & Society Review*, 106(1).
- Cheung, E., Evans, E. & Wright, S., (2010) 'An historical review of quality in financial reporting in Australia.', *Pacific Accounting Review*, 22(2), pp. 147-169.
- Church, B., McMillan, J. & Schneider, A., (2001) 'Factors affecting internal auditors' consideration of fraudulent financial reporting during analytical procedures.', *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 20(1), pp. 65-80.
- Cohen, J., Krishnamoorthy, G. & Wright, A., (2004) 'The corporate governance mosaic and financial reporting quality.', *Journal of Accounting Literature*, Vol 23, pp. 87-152.

- Cohen, A. & Sayang, G., (2010) 'The Effectiveness of Internal Auditing: An Empirical Examination of its Determinants in Israeli Organizations.', *Australian Accounting Review*, 20(3), pp. 296-307.
- Cohen, J. & Hanno, D., (2000) 'Auditors' Consideration of Corporate Governance and Management Control Philosophy in Preplanning and Planning Judgments.', *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, Vol 19, pp. 133-146.
- Collins, S., (2017) 'The role of financial statement in the investment decisions of a micro finance institution.', *Thesis, Centria University of Applied Sciences*.
- Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission-COSO, (1992) '*Internal Control – Integrated Framework*.' New York
- Connelly, B., Certo, T., Ireland, D. & Reutzel, C., (2011) 'Signaling Theory: A Review and Assessment.' *Journal of Management*, Vol 37.
- Cook, J. & Winkle, G., (1976) '*Auditing, Philosophy and Technique*.' John Wiley & Sons Inc., U.S.
- Coram, P., Ferguson, C. & Moroney, R., (2008) 'Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud.', *Journal of Accounting and Finance*, 48(4), pp. 543-559.
- Darrough, M., (1993) 'Disclosure policy and competition: Cournot vs. Bertrand.', *The Accounting Review*, 68(3), pp. 534-561.
- Davidson, R., Goodwin, J. & Kent, P., (2005) 'Internal governance structures and earnings management.', *Accounting and Finance*, Τόμος 45, pp. 241-267.
- Dechow, P., Ge, W. & Schrand, C., (2010), 'Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences.', *Journal of Accounting and Economics*, Vol 50, pp. 344-401.
- Dechow, P. & Skinner, J., (2000) 'Earnings management: reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators.' *Accounting Horizons*, 14(2), pp. 235-250.
- Dhaliwal, D., Naiker, V. & Navissi, F., (2010) 'The Association Between Accruals Quality and the Characteristics of Accounting Experts and Mix of Expertise on Audit Committees.', *Contemporary Accounting Research*, 27(3), pp. 787-827.
- DIRECTIVE 2006/43/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, (2006) *on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC*.
- Dittenhofer, M., (2001) 'Internal audit effectiveness: an expansion of present methods.' *Managerial Auditing Journal*, Vol 16, pp. 443-450.
- Dogan, M., Çelik, O. & Coskun, E., (2007) 'Is timing of financial reporting related to firm performance? -An examination on ISE listed companies.', *International research journal of finance and economics*, Issue 12, pp. 220-233.
- Donaldson, T. & Preston, L., (1995) 'The stakeholder theory of the corporation: concepts, evidence and implications.', *Academy of Management Review*, Vol 20, pp. 65-91.

Drogalas, G., Pantelidis, P., Vouroutzidou, R. & Kesisi, E., (2011) 'Assessment of corporate governance via internal audit', paper presented to the New Horizons in Industry, Business and Education Conference.

Dunlop, A., (1998) '*Corporate Governance and Control.*', CIMA Publishing, London

El-Sayed Ebaid, I., (2011) 'Corporate governance practices and auditor's client acceptance decision: empirical evidence from Egypt.', *Corporate governance*, 11(2), pp. 171-183.

Endaya, K. & Hanehaf, M., (2016) 'Internal auditor characteristics, internal audit effectiveness, and moderating effect of senior management.', *Journal of Economic and Administrative Sciences*, Vol 32, pp. 160-176.

Ewert, R. & Wagenhofer, A., (2013) 'Accounting Standards, Earnings Management, and Earnings Quality.', *Working Paper*.

Eze, N., (2016) 'Changes and challenges of auditing in 21 st Century: The Nigerian experience.', *International Journal of Finance and Accounting*, Issue 5, pp. 37-45.

Fama, E. & Jensen, M., (1983) 'Separation of Ownership and Control.', *Journal of Law and Economics*, Vol 26, pp. 301-325.

Farber, D., (2005) 'Restoring trust after fraud: Does corporate governance matter?', *Accounting Review*, 80(2), pp. 539-561.

Feizizadeh , A., (2012) 'Strengthening internal audit effectiveness.', *Indian Journal of Science and Technology*, Vol 5.

Francis, J., Huang, A., Rajgopal, S. & Zang, A., (2008) 'CEO reputation and earnings quality.', *Cotemporary Aaccounting Research*, 25(1), pp. 109-147.

Francis, J., Nanda, D. & Olsson, A., (2008) 'Voluntary Disclosure, EarningsQuality, and Cost of Capital.', *Journal of Accounting Research*, 46(1).

Fu, R., Kraft, A. & Zhang, H., (2012) 'Financial reporting frequency, information asymmetry, and the cost of equity.', *Journal of Accounting and Economics* , pp. 132-149.

Gajevszky, A., (2015) 'Assessing financial Reporting Quality: Evidence from Romania.', *Audit Financiar*, pp. 1583-5812.

Gadoiu, M., (2014) 'Advantages and limitations of the financial ratios used in the financial diagnosis of the enterprise.', *Scientific Bulletin-Economic Scineces*, 13(2).

Garcia, L., Barbadilo, E. & Pérez, M., (2012) 'Audit committee and IA and the quality of earnings: empirical evidence from Spanish companies.', *Journal of Management & Governance*, Vol 16, pp. 305-331.

Gift, E., (2018) 'Internal audit and corporate governance effectiveness in universities in Rivers State.', *European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research*, Vol 6, no 4, pp. 35-58.

Gigler, F. & Hemmer, T., (1998) 'On the frequency, qua;ity and informational role of mandatory financial reports.', *Journal of Accounting Research*, pp. 117-147.

- Givoly , D. & Palmon, D., (1982) 'Timeliness of annual earnings announcements: some empirical evidence.', *The accounting review*, Vol LVII, pp. 486-508.
- Gordon, L. & Smith, K., (1992) 'Post auditing capital expenditures and firm.', *Account Org Society*, 17(8), pp. 741-757.
- Ghosh, A., Marra, A., & Moon, D., (2010) 'Corporate boards, audit committes and earnings management: Pre and Post SOX evidence .', *Journal of Business Finance & Accounting*, 37(9-10), 1145-1176
- Graham, J., Campbell, H. & Rajgopal, S., (2005) 'The economic implications of corporate financial reporting.', *Journal of accounting and economics*, Vol 40, pp. 3-73.
- Gras-Gil , E., Marin-Hernandez , S. & Garcia-Perez de Lema , D., (2012) 'Internal audit and financial reporting in the Spanish banking industry.', *Managerial Auditing Journal*, 27(8), pp. 728-753.
- Gray, S., Radebaugh, L. & Robert, C., (1990) 'International perceptions of cost constraints on voluntary information disclosures: a comparative study of UK and US multinationals.', *Journal of International Business Studies*, 21(4), pp. 597-622.
- Gupta, P. & Ray, M., (1992) 'The Changing Roles of the Internal Auditor.', *Managerial Auditing Journal*, 7(1).
- Healy, P., Hutton, A. & Palepu, K., (1999) 'Stock performance and intermediation changes surrounding sustained increases in disclosure.', *Contemporary Accounting Research*, pp. 485-520.
- Healy, P. & Palepu, K., (2001) 'Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature.', *Journal of Accounting and Economics*, 31(1-3), pp. 405-440.
- Herath , S. & Albarqi , N., (2017) 'Financial Reporting Quality: A Literature Review.', *International Journal of Business Management and Commerce*, Vol 2.
- Hermanson, R. & Rittenberg, E., (2003) 'Internal audit and organizational governance.', *The Institute of Internal Auditors Research Foundation*.
- INSTITUTE OF INTERNAL AUDITORS, (1991) '*Standards and Guidelines for the Professional Practice of Internal Auditing*.'
- INSTITUTE OF INTERNAL AUDITORS, (2013) '*Code of Ethics*.'
- INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS BOARD, (2010) '*The Conceptual Framework for Financial Reporting*.'
- Jensen, M. & Meckling, W., (1976) 'Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure.', *Journal of Financial Economics*, 3(4).
- Jensen, M. & Meckling, W., (1978) 'Can the Corporation Survive?', *Financial Analysts Journal*, Vol 34, pp. 31-37.
- Johnson, T. & Kaplan, R., (1987) 'The Rise and Fall of Management Accounting.', *Management Accounting*, p. 22.

- Jonas, G. & Blanchet, J., (2000) 'Assessing Quality of Financial Reporting.' *Accounting Horizons*, 14(3).
- Karagiorgos, T., Drogalas, G., Christodoulou, P. & Pazarskis, M., (2006) 'Conceptual framework, development trends and future prospects of internal audit: Theoretical approach.'
- Karagiorgos, T., Drogalas, G., Gotzamanis, E. & Tampakoydis, I., (2010) 'Internal auditing as an effective tool for corporate governance.', *Journal of Business Management*, 2(1), pp. 15-22.
- Karamanou, I. & Vafeas, N., (2005) 'The association between corporate boards, audit committees, and management earnings forecasts: An empirical analysis.', *Journal of Accounting Research*, 43(3), pp. 453-486.
- Kennedy, M. & Muller, F., (1999) 'Analysis of Financial Statements.', *The Finnish Journal of Business Economics*, 43(3), pp. 1.3-1.34.
- Klein, A., (2002) 'Audit committee, board of director characteristics, and earnings management.', *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), pp. 375-400.
- Kusnadi, Y., Sin Leong, K., Suwardy, T. & Wang, J., (2016) 'Audit Committees and Financial Reporting Quality in Singapore.', *Journal of Business Ethics*.
- Laković, T., Smolović, J. & Stanovčić, T., (2016) 'The Internal Audit Function and the Quality of Financial Reporting: Empirical Evidence from Montenegro.', *Management International Conference, Croatia*.
- Laux, C. & Laux, V., (2009) 'Board committees, CEO compensation, and earnings management.', *The Accounting Review*, Vol 84, pp. 869-891.
- Lee, T.-H. & Azham, A., (2008) 'The evolution of auditing: An analysis of the historical development.', *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 4(12).
- Leuz, C. & Verrecchia, R., (2000) 'The Economic Consequences of Increased Disclosure.', *Journal of Accounting Research*, Vol 38.
- Li, J., Mangena, M. & Pike, R., (2012) 'The effect of audit committee characteristics on intellectual capital disclosure.', *The British Accounting Review*, 44(2), pp. 98-110.
- Lin, S., Pizzini, M., Vargus, M. & Bardhan, I., (2011) 'The Role of the IAF in the Disclosure of Material Weaknesses.', *The Accounting Review*, 86(1), pp. 287-323.
- Lin, W., Chu, C. & Liu, C., (2010) 'Financial Statement Analysis and Activity-Based Costing Analysis for Shipping Industry: A Data Envelopment Analysis Approach.', *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, Vol 8.
- Luka, M., (2008) 'Regarding the users of financial statements and their information needs.', *Studies and Scientific Researches*, Issue 13, pp. 49-55.
- Lurie, A. & Pastena, V., (1975) 'How promptly do corporations disclose their problems?', *Financial analysts journal*, pp. 55-61.
- Mangena, M. & Pike, R., (2005) 'The effect of audit committee shareholding, financial expertise and size on interim financial disclosures.', *Accounting and Business Research*, 35(4).

- Matsumoto, D., (2002) 'Management's Incentives to Avoid Negative Earnings Surprises.', *The Accounting Review*, 77(3), pp. 483-514.
- McMullen, D., & Raghunandan, K. (1996) 'Enhancing audit committee effectiveness.', *Journal of Accountancy*, 182(2), pp. 79-81
- Miller, P., (2002) 'Quality Financial Reporting.', *Journal of Accountancy*.
- Naiker, V. & Sharma, D., (2009) 'Former audit partners on the audit committee and internal control deficiencies.', *The Accounting Review*, 84(2), pp. 559-587.
- Nand, A., (2016) 'Five Ethical Dilemmas facing Internal Auditors – Find out how you can help?'
- Nuhu, M., (2014) 'Role of Ratio Analysis in Business Decisions: A Case Study NBC Maiduguri Plant.', *Journal of Educational and Social Research*, Vol 4.
- Nurcholisah, K., (2016) 'The effects of financial reporting quality on information asymmetry and its impacts on investment efficiency.', *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 4(5).
- OECD, (1999) 'Principles of Corporate Governance, Organization for Economic Cooperation and Development.'
- Ogundana, O., Ojeka, S., Ojua, M. & Nwaze, C., (2017) 'Quality of Accounting Information and Internal Audit Characteristics in Nigeria.', *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 13(8), pp. 333-344.
- O'Leary, C. & Stewart, J., (2007) 'Governance factors affecting internal auditors' ethical decisionmaking: An exploratory study.', *Managerial Auditing Journal*, 22(8), pp. 787-808.
- Owusu-Ansah, S., (1998) 'The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by the listing companies in Zimbabwe.', *International Journal of Accounting*, 33(5), pp. 605-631.
- Palea, V., (2013) 'IAS/IFRS and financial reporting quality: Lessons from the European experience.', *China Journal of Accounting Research*, Τόμος 6, pp. 247-263.
- Penman, S., (2002) 'The Quality of Financial Statements: Perspectives from the Recent Stock Market Bubble.', Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=319262> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.319262>.
- Pergola, T. & Verreault, D., (2009) 'Motivations and potential monitoring effects of large shareholders.', *Corporate Governance*, 9(5), pp. 551-563.
- Persons, O., (2009) 'Audit committee characteristics and earlier voluntary ethics disclosure among fraud and nofraud firms.', *International Journal of Disclosure and Governance*, Vol 6, pp. 284-297.
- Pomeroy, B. & Thornton, D., (2008) 'Meta-Analysis and the Accounting Literature: The Case of Audit Committee Independence and Financial Reporting Quality.', *European Accounting Review*, 17(2), pp. 305-330.

- Power, M., (1997) *'The Audit Society: Rituals of Verification.'*, Oxford University Press, London
- Prawitt, D., Smith, J. & Wood, D., (2009) 'Internal Audit Characteristics and Earnings Management.', *The Accounting Review*, Vol 84, pp. 1255-1280.
- Qiang, C. & Cheung, C., (1997) 'Internal audit at Guangdong Nuclear Power Joint Venture Company Limited.', *Managerial Auditing Journal*, 12(4), pp. 219-226.
- Rahmat, M., Iskandar, T., & Saleh N. (2009) 'Audit committee characteristics in financially distressed and non-distressed companies.', *Managerial Auditing Journal*, 24(7), 624-638.
- Rahmatika, D. N., (2014) 'The Impact of Internal Audit Function Effectiveness on Quality of Financial Reporting and its Implications on Good Government Governance Research on Local Government Indonesia.', *Research Journal of Finance and Accounting*, 5(18).
- Rainer, L., (2013) 'Insights into the effectiveness of internal audit: a multi-method and multi-perspective study.', *SSRN Electronic Journal*.
- Rainer, L. & Ulrich, H., (2015) 'A synthesis of empirical internal audit effectiveness literature pointing to new research opportunities.', *Managerial Auditing Journal*, Vol 30, pp. 5-33.
- Ramamoorti, S., (2003) 'Internal auditing: History, evolution, and prospects.', *The Institute of Internal Auditors Research Foundation*.
- Roe, M., (2004) 'The Institutions of Corporate Governance.', *Discussion Paper No. 488 Harvard Law School*.
- Sarens, G., (2009) 'Internal auditing research: Where are we going? Editorial.', *International Journal of Auditing*, Vol 13, pp. 1-7.
- Sawyer, L. & Dittenhofer, M., (1988) *'Sawyer's Internal Auditing: The Practice of Modern Internal Auditing.'*, The Institute of Internal Auditors, Florida
- Schleifer, L. & Greenawalt, M., (1996) 'The internal auditor and the critical thinking process.', *Managerial Auditing Journal*, 11(5), pp. 5-13.
- Shehata, N., (2013) 'Theories and determinants of voluntary disclosure.', *Accounting and Finance Accounting and Finance Research*, 3(1), p. 18.
- Sikka, P., Filling, S. & Liew, P., (2009) 'The audit crunch: reforming auditing.', *Managerial Auditing Journal*, 24(2), pp. 135-155.
- Soltani, B., (2007) *'Auditing.'*, Financial Times Prentice Hall, Harlow
- Spence, M., (1973) 'Job market signaling.', *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), pp. 355-374.
- Srinivas, K., (2012) 'An Analysis of Financial Statements of Karnataka Power Corporation Limited, Bangalore.', *International Journal of Engineering and Management Research*, 2(3), pp. 53-57.
- Sultan, A., (2014) 'Financial Statements Analysis - Measurement of Performance and Profitability: Applied Study of Baghdad Soft-Drink Industry.', *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol 5.

- Susanto, A., (2015) 'What factors influence the quality of accounting information?', *IJABER*, 13(6), pp. 3995-4014.
- Tang, Q., Chen, H. & Zhijun, L., (2008) 'Financial reporting quality and investor protection: a global investigation.', *Working Paper*.
- Tao, M., (2012) 'Financial Reporting Quality and Information Asymmetry: Evidence from the Chinese Stock Market.', *Working paper, University of South Carolina*.
- Tasios , S. & Bekiaris, M., (2012) 'Auditor's perceptions of financial reporting quality: the case of Greece.', *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, Vol 2.
- Tendeloo, B. & Vanstraelen, A., (2005) 'Earnings management under German GAAP versus IFRS.', *European Accounting Review*, 14(1), pp. 155-180.
- Turley, S. & Zaman, M., (2004) 'The corporate governance effects of audit committees.', *Journal of Management and Governance*, Issue 8, pp. 305-332.
- Turner, L., (2001) Speech by SEC Staff: Quality, Transparency, Accountability, ανακτήθηκε από <https://www.sec.gov/news/speech/spch485.htm>
- Tušek, B., (2015) 'The influence of the audit committee on the internal audit operations in the system of corporate governance – evidence from Croatia.', *Economic Research*, 28(1), pp. 187-203.
- Van Buskirk, A., (2012) 'Disclosure frequency and information asymmetry.', *Review of Quantitative Finance and Accounting*, Τόμος 38, pp. 411-440.
- Verrecchia, R., (1983) 'Discretionary disclosure.', *Journal of Accounting and Economics*, Vol 5, pp. 179-194.
- Wagenhofer, A., (1990) 'Voluntary disclosure with a strategic opponent.', *Journal of Accounting and Economics*, 12(4), pp. 341-363.
- Watt, R. & Zimmerman , J., (1978) 'Towards a positive theory of the determination of accounting standards.', *Accounting review*, pp. 112-134.
- Watts, R. & Zimmerman, J., (1979) 'The demand for and supply of accounting theories: the market for excuses.', *Accounting Review*, pp. 273-305.
- Wood, F. & Horner, D., (2010) '*Business Accounting Basics*.', Pearson Education Limited, United Kingdom
- Xie, B., Davidson, W. & DaDalt, P., (2003) 'Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee.', *Journal of Corporate Finance*, pp. 295-316.
- Yang, J. & Krishnan, J. (2005) 'Audit Committees and Quarterly Earnings Management.', *International Journal of Auditing*, 9, pp. 201-219.
- Yoo, Y., Lim, J. & Chang, J., (2013) 'Financial Reporting Quality And Acquisition Profitability: Evidence From Korea.', *The Journal of Applied Business Research*, Vol 29.

Yurisandi, T. & Puspitasari, E., (2015) 'Financial Reporting Quality - Before and After IFRS Adoption Using NiCE Qualitative Characteristics Measurement.', *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, pp. 644 – 652 .

Zain, M., Subramaniam, N. & Stewart, J., (2006) 'Internal auditors' assessment of their contribution to financial statement audits: The relation with audit committee and internal audit function characteristics.', *International Journal of Auditing*, 10(1), pp. 1-18.

Διαδικτυακές Πηγές

<http://www.helex.gr/el/financial-statements-in-pdf-format>